

Mendelova univerzita v Brně

Zahradnická fakulta v Lednici

Identifikace krajinných kompozic

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Markéta Flekalová, Ph.D.

Vypracoval: Radovan Vašíček

Lednice 2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatel : **Radovan Vašíček**

Studijní program: Zahradní a krajinářská architektura

Obor: Zahradní a krajinářské realizace

Název tématu: **Identifikace krajinných kompozic**

Zásady pro vypracování:

1. Prostudujte odbornou literaturu týkající se problematiky komponovaných krajin. Zaměřte se na jejich hlavní typy, období vzniku, charakteristické rysy komponovaných krajin, prvky a vztahy, které vytváří kompozici. Získané poznatky shrňte v úvodní části bakalářské práce.
2. Po dohodě s vedoucím práce stanovte modelové území, které vykazuje potenciál být komponovanou krajinou (vyskytují se zde prvky typické pro komponované krajiny), ale předpoklad komponovanosti ještě nebyl potvrzen.
3. Modelové území zhodnoťte z hlediska ověření pravděpodobnosti kompozice. Jako metodické východisko použijte Metodiku identifikace komponovaných krajin Ústavu plánování krajiny. V souladu s touto metodikou ověřujte předpoklad komponovanosti pomocí historických mapových a obrazových podkladů, aktuálních mapových podkladů, terénních průzkumů a studia literatury a pramenů.
4. Vyslovte a odůvodněte názor na to, zda je zkoumaná krajina komponovaná, či nikoli. Vyjádřete základní principy dalšího rozvoje a managementu modelového území dle toho, zda se přítomnost krajinné kompozice potvrdí, či nepotvrdí.
5. V závěru práce zobecněte získané poznatky ve formě stanovení základních principů jak přistupovat k potenciálně komponovaným krajinám a doporučení, jak zohlednit komponovanost (pokud se potvrdí) v jejich dalším rozvoji.

Seznam odborné literatury:

1. HÁJEK, P. *Česká krajina a baroko : urbanismus českého baroka na příkladu města Jičína a jeho okolí*. 1. vyd. Praha: Malá Skála, 2003. 66 s. ISBN 80-902777-6-4.
2. KUPKA, J. *Krajiny kulturní a historické : ovliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010. 179 s. ISBN 978-80-01-04653-1.
3. PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, B. a kol. *Zahrady a parky: v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 2. vyd. Praha: Libri, 2004. 526 s. ISBN 80-7277-279-1.
4. JELICOE, G. – JELICOE, S. *The landscape of man : shaping the environment from prehistory to the present day*. 3. vyd. London: Thames and Hudson, 2000. 408 s. ISBN 0-500-27819-9.
5. SEMOTANOVÁ, E. *Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. 263 s. ISBN 80-7277-078-0.
6. KUBEŠA, P. *Komponovaná kulturní krajina a možnost její obnovy a zachování*. 1. vyd. Olomouc: Národní památkový ústav, 2010. ISBN 978-80-86570-17-4.

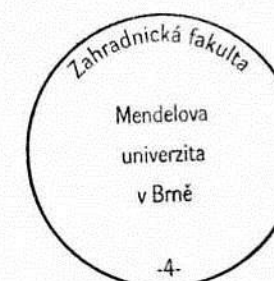
Datum zadání bakalářské práce: prosinec 2012

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2014

L. S.

Radovan Vašíček
Autor práce

doc. Ing. Petr Kučera, Ph.D.
Vedoucí ústavu

Ing. Markéta Flekalová, Ph.D.
Vedoucí práce

doc. Ing. Robert Pokluda, Ph.D.
Děkan ZF MENDELU

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: „Identifikace krajinných kompozic“

vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnici o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu náklad spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Lednici dne:

.....
podpis

PODĚKOVÁNÍ

Poděkování patří především vedoucí práce Ing. Markétě Flekalové Ph.D za vstřícnost ochotu, trpělivost, čas strávený na konzultacích a bonbóny, dodávající optimismus a motivaci k práci. Dále bych chtěl poděkovat panu Bc. Petru Zajícovi za poskytnutí cenných dat a informací. V neposlední řadě patří dík rodině, která mne stále podporuje ve studiu a mé přítelkyni, která mi stále dodává chuť a sílu se zdokonalovat.

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. CÍL PRÁCE	6
3. LITERÁRNÍ PŘEHLED.....	7
3.1 Vymezení základních pojmů	7
3.2 Typy krajiny	8
3.3 Komponovaná krajina.....	9
3.4 Vývoj komponovaných krajín.....	10
3.5 Obnova a ochrana komponovaných krajín	13
4. METODIKA	14
4.1 Charakteristika modelového území	14
4.2 Základní rozbor.....	14
4.3 Speciální rozbor.....	16
4.4 Výsledky, Hodnocení celistvosti kompozice závěr a přílohová část	17
5. CHARAKTERISTIKA MODELOVÉHO ÚZEMÍ	19
5.1 Lokalizace.....	19
5.2 Přírodní charakteristika.....	20
5.3 Společenský vývoj území	24
6. VÝSLEDKY.....	28
6.1 Komponované oblasti	28
6.2 Základní rozbor.....	30
6.3 Speciální rozbor	45
6.4 Hodnocení stavu krajinné kompozice.....	49
6.5 Principy uspořádání prostoru při ochraně komponovaných krajín	51
7. DISKUSE	52
8. ZÁVĚR	53
9. RESUME.....	53

10. ZDROJE.....	54
10.1 Přehled použité literatury	54
10.2 Přehled použitých internetových zdrojů	55
11. PÍLOHY	56
11.1 Fotodokumentace	
11.2 Práce s interaktivní mapou v Arcmap	
11.3 Tabulka mapovaných objektů	
11.4 Mapa	

1. ÚVOD

Každý již mnohokrát vyslovil pojem krajina. Na procházce, při výstupu na místo, odkud je výhled do okolí společně se slunečným počasím, málokdo odolá říci spojení slov krásná krajina. Naopak při pozorování míst, kde například proběhla přírodní katastrofa, či lidská devastace, společně se spojením ponurého počasí, vyvolává pocity záporné. Přídavná jména jako ošklivá, krásná, děsivá, zajímavá atd. jsou ovlivněna aktuálním pocitem pozorovatele v dané situaci, jeho slovní zásobou, vlastním úsudkem, a právě proto není obtížné dát jakousi charakteristiku viděné krajině. Avšak při zeptání se na charakteristiku samotného slova krajina je skladba odpovědi značně obtížnější. Co teprve při pojmu komponovaná krajina nebo krajinná kompozice? Autor se dotázal několika osob na charakteristiku již zmiňované krajiny a odpovědi byly ve většině případech více než zmatené nebo žádné. Užší a konkrétnější pojmy, odvozující se od krajiny, jako komponovaná krajina či krajinná kompozice, již byly zodpovídaný o něco lépe, avšak každý z dotázaných odpověď skládal více než obtížně. V publikacích a dalších zdrojích je uváděno mnoho pohledů, názorů i definic na pojem krajina. Jak je uváděno Petrem Skleničkou „Krajině se věnuje nepřeborné množství laiků i odborníků a každý z nich vnímá krajinu trochu odlišně.“ Proč ale zkoumat krajinu?

Tato otázka autora napadá již v průběhu studia na Zahradnické fakultě Mendelovy univerzity, konkrétně při zpracovávání seminárních prací, zkoumajících krajinu. Lidé by se měli zajímat o přírodu, historii svého okolí, svého tzv. kraje. Právě tato myšlenka podpořila k výběru téma bakalářské práce - identifikace krajinných kompozic. O kulturní, později případně komponované krajině, je možné mluvit od samotného vzniku člověka. Díky zkoumání mapových podkladů, historických záznamů i starých uměleckých děl, zkrátka díky vnímání historického vývoje krajiny až do současnosti, jsou objevovány určité prvky, lépe řečeno kompozice, mezi kterými lze hledat spojitosti ve vztahu krajiny a člověka. Spojitosti, které mohou dosahovat takových měřítek, že by byla opravdu velká škoda o ně přijít. Největší rozmach takovýchto komponovaných krajin je v České republice v období baroka. V České republice existuje nespočetné množství komponovaných krajin. Některé jsou zařazeny do krajinných památkových zón nebo i do památek UNESCO, o které je v rámci možností pečováno tak, aby nezanikaly. Pravdou je, že mimo již chráněné komponované krajiny je na území České republiky mnoho komponovaných krajin, které do památkových zón nepatří a jejich zánik je postupem času stále pravděpodobnější. Autor by rád touto prací přispěl nejen ke vzbuzení většího zájmu o krajinu a její historii, ale i k případnému zařazení další krajiny do jedné z uznávaných skupin, kde potenciál komponovanosti krajin ještě nebyl prokázán, a kde se tento potenciál v budoucnu prokáže.

2. CÍL PRÁCE

Obeznamení s problematikou krajinných kompozic, komponovaných krajin, jejich vývoje i ochrany je shrnuto v úvodní části bakalářské práce.

Následně na modelovém území Valašského Meziříčí a okolí, které vykazuje potenciál být komponovanou krajinou, ale předpoklad komponovanosti zde ještě nebyl potvrzen, je zkoumáno, zdali toto území může být pokládáno za komponovanou krajinu či nikoli. V rámci práce je shrnuta kompletní charakteristika území.

Na základě zjištěných poznatků je výsledkem potvrzení či vyvrácení komponovanosti mapované krajiny. V případě potvrzení komponovanosti krajiny je navržen její rozvoj a management, popřípadě další postup v její obnově, rozvoji nebo alespoň zamezení zániku.

3. LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1 Vymezení základních pojmů

Před samotnou identifikací krajinné kompozice, seznámením se s mapovaným územím a metodikou je potřeba vymezit a vysvětlit několik základních pojmů. Každý uvedený pojem úzce souvisí s identifikací krajinných kompozic, či s komponovanou krajinou a má mnoho definic, což neméně dokazuje nejen složitou podstatu této problematiky, ale i velkou řadu názorů a pohledů, ovlivněnou specializací jednotlivých autorů.

Krajina

Krajina se dá označit jako jeden z klíčových pojmů dnešní doby. Je to slovo starogermánského původu. V období raného středověku označovalo pozemek obdělávaný jedním hospodářem - krajina byla tehdy pojímána jako prostor, který mohl člověk vnímat z jednoho konkrétního místa, za horizonty se jednalo již o krajiny jiné (GOJDA, 2000), avšak toto vnímání krajiny není jediné. Krajina může být různými odborníky chápána, v rámci jejich oboru, různě. Jinak vnímá krajinu architekt, jinak přírodovědec či historik, ekonom a zemědělec, umělec nebo politik (SKLENIČKA, 2003). Všichni autoři se však shodují na faktu, že krajina je určité území, prostor či část zemského povrchu. Dále je za společnou vlastnost definic krajiny považován její vzhled nebo chceme-li infrastruktura odlišitelná od ostatních krajin. Tak jako je každý z nás o trochu jiný a něčím charakteristický, tak stejně může být vnímána krajina. Každá krajina má svou historii. V přirovnání k lidem lze říci paměť, která danou krajinu v jejím vývoji ovlivňuje a následně ji její reakce vystihují stejně jako nás. Pro přesnější pochopení krajiny je uvedeno několik definic.

„Krajina je svérázná část zemského povrchu naší planety, která tvoří celek kvalitativně se odlišující od ostatních částí krajinné sféry. Má přirozené hranice, svérázný vzhled, individuální vnitřní strukturu, určité chování (fungování) a specifický vývoj.“ (DEMEK, 1974; <http://www.uake.cz/>)

„Krajina značí část území vnímanou obyvateli, jejíž charakter je výsledkem působení přírodních nebo lidských činitelů a jejich vzájemných vztahů.“ (NOVOTNÁ, 2001, s. 153)

„Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.“ (zákon č. 114/92 Sb.)

„Dle současných trendů rozvoje v geografii a v krajinné ekologii se krajina považuje často za holistickou entitu reálného světa, za totální systém geografické sféry, tedy za geosystém v širším slova smyslu.“ (MIKLÓS, IZAKOVIČOVÁ, 1997, s. 12).

„Krajina je heterogenní část zemského povrchu, skládající se ze souboru vzájemně se ovlivňujících ekosystémů, který se v dané části povrchu v podobných formách opakuje.“ (FORMAN, GODRON, 1993, s. 18)

„Krajina je konkrétní část zemského povrchu, jejíž vzhled a charakter je podmíněn jednotnou strukturou a shodnou dynamikou.“ (HAVRLANT, BUZEK, 1985, s. 9)

„Část území, tak jak je vnímána obyvatelstvem, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních nebo lidských faktorů.“ (EVROPASÁ ÚMLUVA O KRAJINĚ, 2000)

Autor Petr Sklenička (SKLENIČKA, 2003) ve své knize rozděluje vnímání krajiny do kategorií podle způsobu jejich vnímání na právní, geomorfologické, geografické, ekologické, architektonické, historické a demografické, kam může bez problému být zařazeno i několik z uváděných definic. Do skupiny právního vnímání krajiny lze například zařadit uvedené definice z evropské úmluvy o krajině a ze zákona č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Do ekologického pojetí je řazena definice krajiny od Formana a Gordona. Nebyla uvedena ještě například Žákova definice *„Obytné krajiny: oblast nebo obytné místo znamenající přírodní prostor přímo úmyslně určený nebo utvářený k přírodnímu obývání“* (SKLENIČKA, 2003, s. 10), kterou autor Sklenička řadí do architektonického pojetí krajiny.

Krajinný ráz

Krajinný ráz, dle autora, nejlépe vystihuje Zákon 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny: *„Krajinný ráz je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činnostmi snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování*

významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině“ (§ 12 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.).

Krajinný ráz – je souborem specifických charakteristik pro určitou konkrétní oblast či místo v krajině, které jsou příčinou jejího komplexního – funkčního, vizuálního, senzuálního a jiného projevu a činí ji tak typickou až nezaměnitelnou. (BUKÁČEK, MATĚJKA 1999)

3.2 Typy krajiny

Krajina přírodní

Krajina přírodní je, již z názvu vyplývající, pojem krajiny nedotčené člověkem. Doslovně vzato, v naší krajině již neexistuje území, které není či nebylo člověkem ovlivněno. Do ovlivnění krajiny, konkrétně do ovlivnění jednotlivých ekosystémů nespadá jen přímé ovlivnění, jakožto třeba zemědělství, ale i nepřímé ovlivnění, jako je například změna kvality ovzduší. Antropogenně neovlivněnou krajinu utvářenou pouze přírodními biotickými a abiotickými krajinotvornými procesy, tedy krajinu přírodní, najdeme jen v obtížně přístupných a využitelných oblastech světa. Absence krajiny přírodní je však zmírněna přítomností krajiny přirozené, kterou charakterizuje Moravec jako krajinu charakterizovanou přirozenou vegetací (s výjimkou oblastí zcela nepříznivých pro vegetaci). Ke krajině přírodní lze přiřadit i několik dalších pojmů. Sklenička charakterizuje například termín prakrajina jako poslední stav přirozené krajiny před její přeměnou v krajinu kulturní. Dále potenciálně přirozená krajina je abstraktní formou krajiny, která by nahradila dnešní kulturní krajinu, kdyby z ní člověk a jeho působení zcela vymizelo. Krajina blízká přirozené se vyznačuje převahou přirozené vegetace, která je však již ovlivněna lidskou činností. (SKLENIČKA 2003)

Krajina kulturní

Kulturní krajina je taktéž komplikovaný pojem, na který je spousta odlišných názorů, avšak je možné tyto názory shrnout do dvou linií dle Krajiny a revoluce Jiřího Sádla (SÁDLO, 2005). Podle první linie je kulturní krajinou cokoli, kde se jen vyskytne člověk a tedy i lidská ruka. Druhá linie tvrdí, že čím méně je v krajině přírody, tím je kulturnější a naopak. Obě dvě linie jsou si bližší, než se zdá. Východisko těchto linií by se dalo shrnout přístupem, že kulturní krajina patří mezi jevy z pomezí přírody a kultury. Byť se tyto dva pojmy lépe vnímají odděleně a stejně tak oddělené je často v krajině i nacházíme, tak pojem kulturní krajina v ideálním případě vyjadřuje spojení právě těchto dvou pojmů tak, že od sebe nejsou jasně oddělitelné a jejich spojení vytváří barvitější a ucelenější dojem než jen

samotná jedna složka. (SÁDLO 2005) Soužití krajiny a kultury nemá vždy jen pozitivní výsledek. Lidská činnost totiž ovlivňuje krajinu v kladném, ale i záporném slova smyslu, přičemž některé formy lidských aktivit mohou být předmětem ochrany (např. historické, archeologické, estetické...). Proces proměny přírodní krajiny směrem ke zcela přeměněné urbanizované krajině je plynulý. Mezi oběma extrémními případy existuje nekonečné množství rozmanitých krajin s různým stupněm antropického ovlivnění. Proto kulturní krajinu řadíme právě z důvodu násilnosti či harmonie propojení kultury s přírodou do několika skupin. Názvy jednotlivých skupin jsou dány více autory, a to z hlediska vnímání pouze jedné ze zmiňovaných linií o intenzitě zastoupení kultury a krajiny. Chápeme-li totiž výraz kulturní krajina v nejširším významu první zmiňované linie (území jakkoliv ovlivňované člověkem, bez ohledu na intenzitu tohoto vlivu je krajina kulturní), pak je dělení zbytečné a většina střeoevropských krajin je považovaných za krajinu kulturní. V případě druhém můžeme kulturní krajinu na základě antropického působení rozdělit podle Skleničky do těchto subkategorií. (SKLENIČKA, 2003)

„Vlastní kulturní krajina: kde rovnováha mezi působením antropogenních a ostatních faktorů je zachována. V plné míře přetrvává i autoregulační schopnost na jednotlivých úrovních ekosystémů. Obdobou této subkategorie v krajině-ekologickém pojetí je harmonická kulturní krajina, v níž plochy člověkem destabilizovaných ekosystémů jsou vyváženy vhodně rozloženými plochami ekologicky stabilnějších, přirozených a přírodě blízkých ekosystémů. Harmonická kulturní krajina zaujímá cca 1/2 až 2/3 území České republiky (v závislosti na subjektivním posouzení meze této rovnováhy jednotlivými autory.

Narušená kulturní krajina: antropické vlivy ve větší míře narušují stabilitu přírodních složek. Přesto je zachována autoregulační schopnost ekosystémů a jejich schopnost restaurace.

Devastovaná krajina: dochází k těžkému narušení autoregulačních schopností a náprava je možná jen za předpokladu značných energetických vstupů a ekonomických prostředků.“

(SKLENIČKA, 2003, s. 18)

Autor Sklenička se ve svém rozdělení kulturní krajiny řídí intenzitou antropického vlivu na kulturní krajinu. Do druhé linie chápání kulturní krajiny však můžeme dělení odvozovat i podle intenzity antropického vlivu vzhledem k přírodní krajině dle Hradeckého a Buzka na podskupiny.

„Přírodní krajiny bez hospodářského využívání: polární krajina, vysokohorská krajina, pouštní krajina.

Přírodní krajiny s potenciálními možnostmi využívání: krajina deštných rovníkových pralesů, krajina tajgy.

Extenzivně využívané přírodní krajiny: krajina tundry, krajina alpínských luk.

Extenzivně využívané přechodné krajiny: krajina listnatých lesů, krajina savan.

Zemědělské kulturní krajiny: zemědělská krajina, rekreační krajina.

městské kulturní krajiny“ (HRADECKÝ A BUZEK, 2001, s. 114-117)

3.3 Komponovaná krajina

Tato kapitola vznikla konfrontací a parafrázováním především publikací Komponované krajiny (FLEKALOVÁ, 2011) a Metodika Identifikace komponovaných krajín (KULIŠTÁKOVÁ, 2014)

Komponované krajiny byly poprvé oficiálně charakterizovány Výborem pro světové dědictví UNESCO v roce 2008. Podle něj tvoří komponované krajiny kategorii kulturních krajín. Dále je komponovaná krajina definována za krajinu navrženou a záměrně vytvořenou člověkem a jsou do ní řazeny jak zahrady, parky, tak rozsáhlé krajinné kompozice. (Metodika identifikace krajinných kompozic)

„Krajina komponovaná je subtypem krajiny kulturní. Spadá tedy do krajiny ovlivněné člověkem. Slovo kompozice etymologicky vychází z předpony com (spolu) a slovesa ponere (klást, skládat), tj. klást spolu, skládat. Kompozice je tedy skladba, záměrné skládání, záměrné uspořádání částí v celek. Nejedná se o přirozené ovlivnění obydlování a využívání krajiny člověkem, nýbrž o záměrné vkládání a propojování významných prvků v krajině s cílem estetického logicky uspořádaného dojmu. Tomu odpovídá i definice: „Komponovaná krajina je krajina s předem definovaným a patrným uměleckým, náboženským nebo filozofickým konceptem.“ (SALAŠOVÁ, 2002) Komponované krajiny byly (a jsou) tvořeny kvůli potřebě člověka vtisknout krajině svůj vnitřní řád a význam, organizovat prostor. Z hlediska finanční náročnosti krajinu nejvíce komponovali především šlechtické rody a panovníci, jejichž kompoziční záměr nejčastěji propagoval jejich majetek, estetické cítění, duchovní přesvědčení i filozofický postoj. (KUBEŠA, KULIŠTÁKOVÁ, 2010) Krom těchto nákladných rozsáhlých kompozic šlechtických rodů či jednotlivých panství, vznikaly i velice nákladné kompozice další bohaté části společnosti, a to církve, propagující své náboženství. Na základě zmíněných možných autorů krajinných kompozic jsou kompozice rozděleny do tří kategorií.

Sakrální krajinné kompozice – bývají spojovány s kostely, kláštery, kaplemi i dalšími drobnými sakrálními objekty. Nejčastěji se jedná o křížové a pašijové cesty i poutní místa. Typickou a velice významnou sakrální kompozicí je nedaleko mapované území sv. Hostýn.

Profánní krajinné kompozice – jejichž středobody, či významnými prvky jsou sídla aristokracie, či jejich přílehlé zahrady. Dále bývají často spojovány s hospodářskými zázemími a místy pro odpočinek a rekreaci. Významnými prvky udávající takovou kompozici často bývají konkrétně hrady, zámky, dvory, letohrádky, obory či bažantnice.

Kombinované krajinné kompozice - spojující prvky profánního i sakrálního charakteru.

Krajina však nemusela být vždy komponována nákladně. O komponování krajiny lze hovořit i díky výsadbě alejí prostého lidu často pod záštitou majetnějších obyvatel. Nejčastěji jsou takové aleje tvořené především ovocnými dřevinami vedoucí k mlýnům, kovárnám, cihelnám a podobně. (VELIČKA, 2010) Tuto myšlenku vystihuje definice komponované krajiny Sádla, že je komponovanou krajinou každá krajina, jež je člověkem racionálně organizovaná a přetvářená, nejen lokality s významnou architekturou a komponovanými areály šlechtických panství. Už tím, jak pravěký člověk vkládal stezky do krajiny, kudy chodil pro vodu, kde zakládal tábořiště nebo která místa považoval za posvátná, si ji určitým způsobem organizoval a podřizoval ji svému řádu. A i mnohé „komponované“ krajiny bez vyššího filozofického konceptu vytvořené z hospodářského a ekonomického hlediska vnímáme jako estetické. (SÁDLO, 2006)

Dále dělíme komponované krajiny podle faktoru ovlivnění, přetváření přírody, okolí či prostoru. V případě silného ovlivnění, za což je považována rozsáhlá reorganizace celého jasně vymezeného prostoru v duchu krajinné kompozice, se jedná o první skupinu, do níž spadají především zahrady, parky, barokní obory, bažantnice a jiné jasně vymezené prostory. Tyto prostory mají jasně a zřetelně definovanou kompozici a prostorovou hranici, která je odlišuje od okolí. Pokud plní taková místa jakékoliv utilitární funkce, jsou zcela podřizována záměru a estetice kompozice. V druhém případě se jedná o rozsáhlé krajinné kompozice, které jsou sice také vystiženy pevnou kompoziční kostrou, ale jsou utvářeny přirozeně či hospodářsky formovanou krajinou. Jsou to tedy krajiny, jejichž prostor je organizován na základě předem daného kompozičního plánu, zároveň propojeného s hospodářskými a ekonomickými požadavky na území. Rozsáhlé krajinné kompozice mají od předchozího popsaného typu kompozice nejasné hranice. Jedním z důvodů nejasnosti hranice je i časté provázání se vzdálenými dominantami.

Třetí, zároveň poslední skupinou jsou komponované krajinné osy. Tyto kompozice důmyslně pracují s možnostmi, které jim prostor nabízí. Vznikají osy spojující vzájemně vizuálně či symbolicky provázané kompoziční body. Do této kategorie spadají poutní a pašijové, popřípadě některé křížové cesty, nekoncepované jeruzalémskou Via Dolorosa. V českém kulturním prostředí se jedná o cesty vedoucí k městům, horám, pramenům či poutním kostelům a svatyním.

Skladba krajinné kompozice

Cílem krajinné kompozice neboli spojování vzájemně provázaných krajinotvorných prvků je vytvoření celku. Tento celek tvoří jak fyzicko-geografická a prostorová úroveň, tak i jakási abstraktní rovina, která dodává tomuto celku celistvost, myšlenku či hlubší podstatu, povznášející jej na vyšší úroveň. Z hlediska identifikace krajinných kompozic jsou nazývány tyto dvě linie vnímání celku jako vnější a vnitřní kompozice.

Vnější kompozice tedy tvoří základní kostru komponované krajiny. Zároveň je pozorovatelná a identifikovatelná bez hlubší znalosti dané lokality. Její identifikace je možná již na základě prozkoumání současných i historických mapových podkladů společně s poznatky získanými v terénu, zatímco vnitřní kompozici je možné pochopit až po hloubkovém bádání v archivech a literárních dílech, osobním poznáním krajiny a jejího vývoje i atmosféry. Dále je pro pochopení vnitřní kompozice potřeba znát zažitá symboly, dogmata, duchovní vnímání světa, architekturu, myšlenky, názory, pohnutky pro vznik kompozice a třeba i povahu, zkrátka veškerou charakteristiku té které doby, rodů i panovníků. Vnitřní kompozici lze tedy charakterizovat jako soubor myšlenek, citění i pohnutek ovlivňující konkrétní prostorové rozložení a samotný vznik kompozice, které dohromady udávají hlavní základní myšlenku kompozice. Díky základní myšlence kompozice je možné i zmíněné rozdělení profánních sakrálních a kombinovaných kompozic. Komponovanou krajinu tedy nelze chápat jako nezávazný jednoduchý součet dílčích částí, ale jako složitou kombinaci vztahů materiálních i duchovních složek, které díky vzájemnému propojení tvoří jednotný celek.

Samotná skladba komponovaných krajin je dělena do několika logicky vyplývajících podcelků ovlivněných vnitřní i vnější kompozicí a to na:

Kompoziční body

Jsou to místa neboli body, od kterých se kompozice vyvíjí. Často vystupující v krajině jako akcenty jednotlivých kompozičních vazeb. Mohou to být jak dominanty přitahující svým charakterem pozornost, tak i významná vyhlídková místa na první dojem nezajímavá, avšak z pohledu vnímání krajinné kompozice jako celku nepostradatelná. Proto byla poloha těchto bodů důmyslně vybírána. Konkrétně se může jednat o zámky, kláštery, kostely, letohrádky, lovecké záměčky, lázně, voluptulární objekty (stavby sloužící pro radost jako altány, kasina, pavilony), votivní a memoriální objekty (památníky, pomníky), drobné sakrální objekty, lorety (drobné sakrální stavby) či stromové rondely. Veškeré jmenované bodové objekty jsou konkrétněji popsány v Metodice identifikace komponovaných krajin ústavu Plánování krajiny Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně.

Kompoziční linie

Kompoziční linie jsou nejdůležitější součástí komponovaných krajin, a to konkrétně k zajištění jejich celistvosti. Jsou to spojnice mezi jednotlivými body či jinými dílčími částmi, kompozice vyjadřující jejich vztah a důležitost mezi sebou i ke kompozici jako celku. Kompoziční linie v komponovaných krajinách mohou mít podobu fyzických, vizuálních a symbolických vazeb.

Fyzické kompoziční vazby jsou konkrétně aleje, stromořadí, cesty, vodní kanály, dále cesty křížové, pašijové, mariánské, zasvěcené, lázeňské, lesní průseky či urbanistické osy. Obvykle jejich velikost, (zejména šířka či kombinace zmíněných prvků) ovlivňuje i jejich důležitost v celé kompozici. Fyzické vazby mohou mít charakter jak přímý, tak i vinutých linií či kopírující terén.

Vizuální kompoziční vazby jsou založeny na percepci nejčastěji u jednotlivých kompozičních vztahů, ale mnohdy i u dílčích celků či celé kompozice. Jsou založeny buď čistě na jejich dominantnosti (zejména v otevřené scénérii) nebo jsou často pro umocnění pocitu, naznačení významnosti vazby a čitelnosti celé kompozice doprovázeny a naznačovány fyzickými vazbami. Vizuální vazby jsou komponovány od významných bodů kompozice, vyhlídkových tras či tzv. bran. Vizuálním vazbám je podřízen i celý komponovaný prostor z důvodu jejich neporušení. V kompozici vyvolávají pocity velikosti, popřípadě nekonečnosti v případě jejich pokračování do volné krajiny.

Symbolické kompoziční vazby jsou nejsložitější ze zmíněných linií. Souvisí s vnitřní kompozicí, jejíž myšlenky a vztahy symbolizují na znakové úrovni. Pro vznik i odhalení a pochopení těchto vazeb je potřebná jak znalost znakového jazyka a zároveň i historie a dějin místa, tak i asociativní myšlení tvůrce i pozorovatele.

Kompoziční plochy.

Kompoziční plochy jsou většinou rozsáhlá území vymezující se od okolí jasnou hranicí. Ve většině případech se jedná o samostatné kompoziční celky zapojené do kompozice. Jedná se tedy o první skupinu zahrad, parků, obor atd. typickou celkovou reorganizací území, vysvětlenou v této kapitole při dělení komponovaných krajin.

3.4 Vývoj komponovaných krajin

Pojem komponovaná krajina je v českých zemích spojován především s obdobím Baroka. Toto spojení je, díky největšímu rozmachu komponovaných krajin právě v tomto slohovém období, opodstatněné, avšak vývoj komponované krajiny nelze přisuzovat pouze jemu. Vznik komponovaných krajin a jejich následný vývoj přímo souvisí s vývojem společnosti. Za zásadní změnu vztahu člověka ke krajině lze považovat přechod způsobu života člověka sběrače na člověka zemědělce, časován do období neolitu. Od této chvíle lze mluvit o rozvoji především kulturní krajiny, avšak i v této době již

můžeme mluvit, díky posvátným rituálům a místech k nim záměrně určených a upravených, o základech komponované krajiny. Z hlediska pozvolného vývoje komponovaných krajín je určeno jeho první období na dlouhou dobu od zmíněné chvíle až do středověku, označováno jako předkřesťanské období.

Předkřesťanské kompozice

První předpoklady záměrné organizace prostoru souvisí s magickými obřady a rituály z již zmíněného období neolitu. Člověk tehdy plně závislý na přírodě obětoval rituály buď přímo jí s cílem výnosnějších sklizní i lovů nebo kosmickému řádu, jež určoval pravidelnost roku. Myšlena je především tvorba či hledání přírodních vizírů. Vizíry jsou body nebo skupiny bodů vytvářející se stanovištěm pozorovatele příjmu, na základě kosmických jevů jako východ a západ slunce či poloha hvězd a měsíce. Tyto vizíry byly tedy hlavně určovány jednomu období či dnu v roce, avšak jejich využití mohlo být ke kultovním rituálům celoroční. V České republice jsou z tohoto období za významné přírodní vizíry Říp a Děvín. Rituální místa mívaly nejvíce tvar kruhovitý (Rondel) či tvar čtverců nazývaný jako nemeton,

Středověké kompozice

Středověk spojený s rozsáhlou kolonizací našeho území a feudálním systémem dal vznik prvním výrazným antropogenním dominantám, a to hradům, které se později stávaly významnými body komponovaných krajín jako opravená šlechtická sídla či zříceniny. Dalším velice zlomovým bodem pro již konkrétní, a to sakrální rozvoj komponovaných krajín bylo vydání Milánského ediktu v roce 313 n.l., zákonně uznávajícího křesťanské náboženství. Od této chvíle započala výstavba sakrálních staveb, vznik poutních míst a samotných poutí v Asii a hlavně Evropě, a to vše bylo úzce spjato a ovlivňováno vývojem křesťanství. Vztah člověka ke krajině byl však spjatý pouze k těmto významným posvátným místům a krajina jako samotná nebyla člověkem brána. Obdiv přírodních krás či relax a odpočinek v krajině byl ojedinělý, oproti většinovému bázlivému postoji k přírodě.

V tomto období byl dále ke vznikajícím poutním místům položen základ poutní tradice, plně rozvinut až v období baroka. Poloha poutních míst byla promyšlena velice důkladně. Inspirace většiny objektů je často dle nábožensky významných míst, jako je například Jeruzalém nebo významná sakrální kompozice střední Evropy Kalwaria Zebrzydowska. Těmito významnými místy byl kromě poutních míst a sakrálních objektů ovlivněn i městský urbanismus.

Renesanční krajinné kompozice

Zásadní změnou v období renesanční krajinné kompozice od středověké doby je vnímání přírody. Dřívější bázlivý postoj ke krajině je vystřídán bádáním, objevováním a obdivem krajinných krás, ztvárněním v uměleckých dílech a jejich vyzdvihování na základě vracení se k ideám antické kultury a životního stylu. Sakrální a duchovní rozvoj se přesunul k moudrosti a smyslu člověka. Přestavba chladných a uzavřených hradů či výstavba nových aristokratických sídel je budována na základě antického locus amoenus, což jsou v překladu líbezná místa. Pravidla umístování a styl těchto reprezentativních sídel sepsal začátkem 15. stol. Leon Baplista Alberti, od kterých se přestavby odvíjely. V českých zemích se toto období začalo projevovat až koncem 15. století.

Rozvoj renesančních zahrad u šlechtických sídel, jejichž principem byla pravidelnost a geometrie, harmoničnost i lokalizace, řízená již zmíněnými pravidly z Albertiho teorie krásy, byla stále ještě potlačována ostražitostí k okolní krajině obestavením a jasným vymezením těchto prostor zdmi. Okolní krajina však také dosáhla rozsáhlých změn, a to především výrazným zkulturněním krajiny zemědělským hospodařením, rybníkářstvím, zakládáním velkostatků, mlýnů, obor, štěpnic, bažantnic i zelinářských a ovocnářských zahrad. Tento rozvoj kulturní krajiny potvrzoval princip renesanční doby vyzdvihovat krásu a hospodárnost okolní krajiny s pocitem naplnění z jejího využití.

Díky tomuto výraznému rozvoji krajiny kulturní byla možnost i rozvoje krajiny komponované. Lokalizace výstavby jmenovaných objektů, sloužící k hospodaření a dalšímu ekonomickému využití, byla určena předem stanovenou koncepcí a následně zdůrazněna výstavbou cest či výsadbou alejí a stromořadí složených zejména z lip, dubů, buků i jírovců. Vyšší estetický smysl společně s propojením a vnímáním krás krajiny byl ztvárněn výstavbou letohrádků na místech s výhledy na komponovanou krajinu, grott, pousteven či střeleckých altánů, budovaných nejčastěji v oborách. Je potřeba zdůraznit, že v tomto období vznikala krásná racionálně řešená krajina, založena na hospodaření a využití krajiny, doplněna jejím komponováním, a to vše v souladu s přírodou a krajinným rázem území, což nám odlišuje tuto dobu od nastávajícího Baroka, reorganizujícího přírodu a celé prostory estetickému cítění a kompozici.

Barokní krajinné kompozice

Začátek barokního období je časován hned po bitvě na Bílé hoře 1620, od které je odvozován i jeho druhý název, doba pobělohorská. Období bojů a politických událostí, které zhroutilo veškeré představy renesance o moudrosti lidstva a způsobilo ztrátu víry v lidský humanismus společně s obavou z další neklidnosti i divokosti, jež je v lidské společnosti zakořeněná a umocněná neorganizovanou přírodou a divočinou, způsobilo návrat k spiritualismu a víře, respektive

k náboženství, víře k bohu a záměrným plošným úpravám a reorganizacím krajiny. Zkonfiskování a následné přerozdělení majetku poražených českých stavů připadlo upevňující se katolické aristokracii a církvi, která získala neskutečnou moc nad územím a bohatství použila i na zmíněnou reorganizaci jednotlivých území a krajiny, vedoucí ke vzniku rozsáhlých a velkolepých sakrálních i profánních kompozic.

Reorganizace prostoru, spočívající v jeho usměrnění a přehlednosti, vycházela z principů městského urbanismu, pokládaného za nejúčinnější způsob organizace prostoru, na základě kterého byl do kompozic vnesen jasný a přímý geometrický řád. Barokní krajinná kompozice kladla důraz především na hlavní středovou osu, zveličující a často vycházející z dominantní sakrální či profánní stavby, bývající často ohniskem celé kompozice, od něhož se rozvíjel celý kompoziční plán. Těmito dominantními stavbami bývají zámky, kostely i kláštery, vyjadřující bohatství, moc a svrchnost panovníka či boha. Osy směřující od těchto ohnisek kompozic byly vytvářeny systémem alejí, vodních příkopů, průseků a silně ovlivňovaly nejen rozsáhlé barokní zahrady ke stavbám přilehlé, ale pokračovaly i dál do volné krajiny a zdůrazňovaly významné krajinné prvky.

Díky silné rekatolizaci v období baroka se krajina opět stala posvátnou. Stavba kostelíků, kaplí, far, křížů, božích muk i dalších drobných sakrálních objektů probíhala jak ve vesnicích, tak na vrcholcích kopců, hranicích panství a dalších jakkoli zajímavých místech. Významná poutní místa se stávala náboženskými centry často koncipovány v souladu s formou a topografií originálních nábožensky nejvýznamnějších staveb, což symbolizuje jejich posvátnost a autenticitu. Ústředním symbolem posvátnosti byly hojně budované svaté vrchy, křížové i pašijové cesty, svaté chýše, lorety i kalvárie. S tímto vývojem se obnovila i tradice putování k poutním místům, doprovázené spoustou sakrálních objektů.

Po třicetileté válce také stoupla obliba mariánského kultu. Ženy, jež ztratily své děti ve válce se ztotožňovaly s pannou Marií. Opět byl podpořen vývoj sakrálních objektů a to konkrétně mariánských cest a loret.

Období baroka mělo i svou jednu specifickou tvorbu budovanou za vlády Marie Terezie, a to císařských silnic. Tyto komunikace byly ovlivněny nejen účelem, ale i estetikou, jež byla zastoupena množstvím pohledů, průhledů a osovým směřováním k významným krajinným dominantám přírodního i antropogenního původu. Dále byly tyto silnice, nejprve často a od roku 1752 povinně, lemovány alejemi a stromořadími z lip, jeřábů, jasanů, jilmů, buků či ořešáků.

Klasicistní krajinné kompozice

Zatím co v českých zemích byl stále plný rozvoj a vrchol Barokní kompozice, v Evropě, a to hlavně ve Francii, ovládly krajinu klasicistní krajinné kompozice. Toto období ještě více zveličovalo a umocňovalo pravidla barokních kompozic. Více a rozlehleji formovalo a upravovalo krajinu vysoušením bažin, terénními úpravami či změnou bioty celých rozsáhlých prostorů. Rušilo všechny zdi bránící pohledům a výhledům do krajiny a využívalo nekonečně vyhlížející průhledy do krajiny. Typickými prvky jsou způsoby nahrazující zdi a ohraničení zahrad od okolní krajiny jako mříže a kanály nebránící průhledu, či vodní příkopy označovanými „aha“ nebo „ha-ha“, pravidelné partery a záhony a dále splnutí pohledu osy s oblohou, vytvářející iluzi nekonečnosti nebo naopak efekt zvaný „point de vue“, ukončující daleké průhledy a osy uměleckým akcentem. Klasicistní krajinné kompozice naznačovaly velikášství panovníků. Vrcholem tohoto období jsou díla proslulého Andreho Le Notre, především dílo zahrady ve Versailles pro Ludvíka XIV, z něhož je nejvíce čitelné, že barokní i klasicistní zahrady a kompozice sloužily pro pobavení, společenské dění a reprezentaci.

V českých zemích se klasicistní kompozice nikdy neprojevil v jejich ryzí formě, z důvodu současného pronikání myšlenek a symbolů s romantickou krajinnou kompozicí. Klasicistní kompozice jsou v České republice charakterizovány nejčastěji pravidelnými partery a vodními kanály, společně s nekonečnou perspektivou do volné krajiny, a to například v Holešově, Slavkově, Lednici, Miloticích či Jaroměřicích. Tyto zahrady mohly prvky klasicistní kompozice zachovat díky jejich možnosti rozvíjet se s následným anglickým krajinářským způsobem do širšího okolí. Tam, kde tato možnost nebyla, byly zahrady v následujícím období přebudovávány na anglické parky, které souvisí s dalším slohovým obdobím.

Romantické krajinné kompozice

Přechod feudalismu v kapitalismus razantně omezil a oslabil moc i finanční zdroje aristokratických vrstev, čímž zamezil nejen novým výstavbám zámků, sídel a zahrad, ale znemožnil i udržení současných sídel a zahradnických úprav na vysoké úrovni, což vedlo k nedostatečné údržbě a jejich následnému chátrání a zarůstání. Na základě malířství, čili uměleckých děl zpustlých, především renesančních italských zahrad a následných kavalírských cest mladých šlechticů do těchto zahrad, krajin posetých antikou i orientálních krajin, bylo vzbuzeno okouzlení přírodou.

Idea romantických krajinných kompozic je tedy naprosto odlišná od předešlého stylu. Zahrady přestaly sloužit jako nástroj reprezentace a ruku společnosti a začaly sloužit k odpočinku a relaxaci. Základem byl návrat k přírodě, která byla opět obdivována a viděna očima básníků, filozofů a malířů, což způsobilo postupný návrat k ní v symbolech přirozenosti, svobody, nezávislosti i

nepravdivosti. „V tomto období se poprvé formuje estetika přírody, která se stává součástí kompozice v pravém slova smyslu.“ (Komponované krajiny str. 33) Vývoj romantických zahrad se formoval v Anglii od počátku 18. století, kde se i dále vyvíjel. To vysvětluje pojmy jako Anglická krajinářská škola nebo anglický park.

Nová idea naprosto obměnila i principy tvorby zahrad a parků a propojení s okolní krajinou. Kritizovaná formálnost, osová a geometrická přesnost tvarů a přímek je nahrazena křivkou a organickými tvary. Dále je pracováno s přirozeně upravenými vodními plochami, prvky venkovské a pastorální krajiny a používáním solitérních skupin keřů a stromů. Romantické krajinné kompozice ctí krásu samotné krajiny, což dokazuje jemné procítěné včleňování sídel do krajiny a podřizování kompozice krajině a jejímu rázu. Jediné, co se dá považovat za společné s barokní a klasicistní krajinou kompozicí je ponechání přímých krajinných os fixovaných cestami, alejemi či průseky, zapojené do romantických kompozic a propojení krajiny se zahradou využitím efektu zděného příkopu zvaného „ha-ha“ nebo skrytým vodním příkopem „aha“ vedoucím k finálnímu pocitu vnímání zahrady jako součásti krajinné scenerie.

Romantická filozofie se dále v krajině projevuje okrasnými statky (Ferme ornée) utvářenými spojením krásy a účelnosti. Součástí sadovnických úprav byly jak sadovnický upravené segmenty krajiny, tak i záměrně vkládané využívané plochy jako orná půda, lesy, pastviny, obory i sady, vytvářející jejich střídáním pestrý ale zároveň harmonický celek.

Byť byly romantické krajinné kompozice koncipovány především do krajiny a venkova s ní spojeného, změna při jejich rozvoji proběhla i ve městech nebo více urbanizovaných místech jako lázně. Konkrétně se jedná o zpřístupnění soukromých zahrad veřejnosti nebo první náznaky veřejných městských parků, vznikajících v podobě alejí a výsadeb nejčastěji na místech původních hradeb. Následně i vznik a tvorba veřejných městských a lázeňských parků se spoustou mobiliářů a altánů, sloužících k odpočinku a rekreaci v části města, symbolizující a napodobující přírodu.

Současné krajinné kompozice.

Do současných krajinných kompozic, nazývaných i jako novodobé krajinné kompozice, patří jako prvky podílející se organizaci volné krajiny, golfové hřiště. Tyto úpravy jsou často lokalizovány na velice atraktivních územích a ve společnosti vzbuzují řadu kladných i záporných názorů.

3.5 Obnova a ochrana komponovaných krajin

Byť se zdá popsat předmět ochrany či obnovy komponovaných krajin jak z uměleckého, tak historického hlediska zdánlivě nejsložitější částí celého procesu ochrany či obnovy komponovaných krajin, tak realita je převážně odlišná. Nejkomplikovanější a problémovou totiž mnohdy bývá část legislativní. Jelikož problematika komponovaných krajin spadá z právního hlediska do resortu kultury, ochrany přírody a krajiny a zároveň do oblasti územního plánování, lesnictví, apod., tak mnohdy dochází ke střetu zájmu, a to nejčastěji v případech historických zahrad, alejí, stromořadí atd., jednoduše u objektů zcela typických a běžných pro komponovanou krajinu.

Legislativní předpoklady ochrany komponovaných krajin se tedy konkrétně týkají především Zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči a zákonu č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jejichž aktuální plné znění je pro doplnění kompletnosti této problematiky, přístupné veřejnosti na stránkách ministerstva ochrany životního prostředí. (SALAŠEVA, 2014)

4. METODIKA

Úvod do obecné problematiky tvoří první část bakalářské práce, a to zejména kapitola literární přehled. Je věnována seznámení se se základními pojmy a obecnou problematikou komponovaných krajin. K vypracování této části bylo potřeba získat a následně prostudovat publikace. Jako východisko sloužil primárně seznam doporučené literatury ze zadání bakalářské práce a následné doporučení dalších zdrojů při konzultacích s vedoucí práce. Sekundárně byly využity knihy, týkající se problematiky ze seznamu zdrojů z již prostudovaných primárních publikací. Terciálně bylo porovnáváno, zdali nebyl vynechán některý z významných zdrojů, se seznamy zdrojů diplomových a bakalářských prací, jejichž téma se týkají krajiny či krajiny komponované.

Výběr modelového území, které vykazuje potenciál být komponovanou krajinou, ale kde předpoklad komponovanosti ještě nebyl potvrzen, bylo základem pro vypracování této práce. S ohledem na četnost komponovaných krajin v České republice nebylo obtížné takovou krajinu nalézt. K vyhledání území byla použita online historická mapa, dostupná na internetové stránce www.mapy.cz, kde byly na územích doporučených vedoucí práce a na územích zvolených autorem vyhledávány prvky, na základě kterých by se dala předpokládat komponovaná krajina, viz skladba krajinné kompozice.

Před samotnou částí identifikace kompozic bylo nutno znát mapované území, což byl také jeden z důvodů výběru modelového území Valašského Meziříčí a okolí. Autor se v dané lokalitě narodil a stále poblíž lokality pobývá, což napomáhá k orientaci a základní charakteristice území. K získání zdrojů sloužily především Ústřední knihovna v Lednici a Ústav plánování krajiny Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně, Moravský zemský archiv v Brně, Archiv Vsetín propojený se Zemským archivem v Opavě, knihovna ve Valašském Meziříčí, Moravská zemská knihovna Brno. Muzeum Valašska v zámku Kinských ve Valašském Meziříčí, radnice a internetové stránky jednotlivých obcí či dalších organizací. Další významnou skupinou pro získání informací o historii a vývoji Valašského Meziříčí a okolí byli jak odborníci působící v dané lokalitě jako Bc. Petr Zajíc, tak i obyvatelé, jejichž jména jsou uváděna jak v textu, tak i seznamu zdrojů bakalářské práce.

4.1 Charakteristika modelového území

Díky prostudování dostupných informací z již zmíněných institucí byla sepsána charakteristika modelového území, nezbytná pro správnou identifikaci krajinných kompozic a spojení souvislostí ovlivnění kulturní a následně vznikající komponované krajiny samotným územím i jeho

společenským vývojem. Charakteristika byla rozdělena na dvě základní skupiny, a to přírodní charakteristiku a společenský vývoj území.

V přírodní charakteristice území je shrnuta primární krajinná struktura, v rámci které byla vypracována hypsometrická mapa pro čitelnější a kvalitnější přiblížení členitosti terénu, jejíž postup tvorby je zde popsán. Hypsometrie neboli výškopis určuje výškové rozdíly a znázorňuje reliéf dané krajiny. Pro tvorbu mapy sloužil program ArcMap. Podkladem hypsometrické mapy je základní mapa 1:50 000 z WMS serveru jejíž zdroj je uveden v tabulce č. 1. Na podkladové mapě jsou promítnuty vrstevnice, následně převedené do vektorového formátu. Dále bylo důležité zvolení několika intervalů o stejném převýšení a přiřazení barev každému z nich, což pomáhá lepší představě členitosti území. V tomto případě je stanoveno převýšení pro 1 interval na 25m. Na základě tohoto převýšení byly ponechány pouze vrstevnice ohraničující tyto segmenty a zbylé byly odstraněny. Dále jsou pro lepší orientaci v mapě zaznačeny červenou linií i katastry vymežující hranici mapovaného území. Pro ještě lepší přehlednost a čitelnost terénu byly do mapy zapsány i jednotlivé geomorfologické celky.

Kapitoly literární přehled i charakteristika modelového území jsou tvořeny častou konfrontací a parafrázováním publikací. Proto po dohodě s vedoucí práce byly tyto kapitoly odcitovány na začátku každé kapitoly a informace získané mimo uvedené knihy jsou již přímo v textu kapitol.

Největší část bakalářské práce byla vypracována podle Metodiky identifikace komponovaných krajin Ústavu plánování krajiny Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity 2012, která se dělí na kategorie základní a specifický rozbor.

4.2 Základní rozbor

„Cílem základních průzkumů a rozborů je posouzení, zda v sobě vybraná krajina nese či nenese prvky historických záměrných krajinných úprav.“ (KULIŠŤÁKOVÁ, 2014, s.8)

Základním podkladem pro identifikaci těchto prvků jsou historická i současná mapová díla. Pro snadnější přístup ke většině mapových podkladů a následnou práci v nich byl použit geoinformační systém ArcGIS, konkrétněji aplikace ArcMap, jehož licenci pro studijní účely poskytla Mendelova Univerzita Brno. ArcMap následně zobrazuje mapové podklady na základě volně dostupných WMS a GIS serverů. Seznam mapových podkladů, získaných touto metodou společně s adresou příslušného serveru, je uveden v tabulce č. 1. Mapové podklady, jež nebylo možné získat pomocí programu ArcMap, byly zobrazeny online mapovými editory. S ohledem na velikost mapového výřezu, potřebného pro základní rozbor a omezení mapového výřezu jednotlivých online editorů, bylo nutné získané výřezy pospojovat v grafickém editoru, v tomto případě Photoshop CS6. Tyto mapové podklady jsou společně se zdroji uvedeny v tabulce č. 2.

Tabulka č. 1: Seznam zdrojů mapových podkladů z WMS nebo GIS serverů

Mapa	Zdroj
II vojenské mapování	http://geoportal.gov.cz/ArcGIS/services/CENIA/cenia_rt_II_vojenske_mapovani/MapServer/WMServer
III vojenské mapování	http://geoportal.gov.cz/ArcGIS/services/CENIA/cenia_rt_III_vojenske_mapovani/MapServer/WMServer
Ortofoto	http://geoportal.cuzk.cz/WMS_ORTOFOTO_PUB/WMSservice.aspx
Základní mapa 1 : 10000	http://geoportal.cuzk.cz/WMS_ZM10_PUB/WMSservice.aspx

Tabulka č. 2: Seznam zdrojů mapových podkladů z online editorů

Mapa	Zdroj
Müllerova mapa Moravy	http://mapy.vugtk.cz/muller_morava/zoomify.php?rs=2&lg=cze
I vojenské mapování	http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=1000&lang=cs&z_width=1000&z_newwin=0&map_root=1vm&map_region=mo&map_list=m055
Stabilní katastr	http://archivnimapy.cuzk.cz/
Historické letecké snímky	http://kontaminace.cenia.cz/
Turistická mapa	http://www.mapy.cz/turisticka?x=15.6252330&y=49.8022514&z=8

Pozorováním získaných mapových podkladů byly vyhledány, do map označeny a následně sepsány do tabulky všechny významné i drobné bodové, liniové a plošné objekty, které mohou s komponovanou krajinou v daném území souviset, viz skladba krajinných kompozic. Při označování do map byly objekty zároveň tříděny do skupin lépe řečeno vrstev, jež názvy ovlivnily samotné typy objektů. Konkrétně se v řešeném území jedná o zámky, dvory, kostely, kaple, kříže, boží muka, pomníky a památníky, sochy a ostatní, kam byly zařazeny například fary, aleje, panoráma, zvonice, prameny, mlýny a další. Každému objektu bylo přiřazeno své identifikační číslo, uvedeno v mapě i v tabulce, sloužící pro lepší orientaci, s ohledem na množství nalezených objektů a k propojení tabulek vytvořených programem Excel s programem ArcGis. Toto propojení nejen usnadnilo práci zbytečného přepisování všech rozšiřujících údajů, ale zamezilo i případným chybám, odlišnostem a

překlepům. Nepřesnosti a zkreslení historických mapových podkladů lze odstranit překrýváním se současnými přesnými mapovými podklady, díky čemuž bylo možné přesně určit geografickou polohu objektů. Pro takto rozřazené objekty byly v území hledány prostorové vazby.

Pro identifikaci krajinných kompozic je důležité znát jak přesnou polohu objektu souvisejícího s kompozicí, tak i jeho historii z hlediska času. Dobu a důvod vzniku, rekonstrukce, popřípadě zánik jednotlivých objektů, autory, architektky či panovníky, kteří objekt zhotovili, i jeho aktuální stav. Z toho důvodu byly k jednotlivým objektům zjistitelné údaje dopsány do tabulky již propojené s programem ArcMap. Zdroje těchto informací viz 3 odstavec Metodiky.

S takto nachystanými podklady bylo možné provést terénní průzkum. Z mapových podkladů nebylo mnohdy jasně čitelné, zejména u drobných objektů, o jaký objekt se jedná. Problémové bylo i zjištění doby vzniku. Terénní průzkum modelového území spočívá v navštívení všech sepsaných objektů, v případě nevědomosti zjištění o jaký objekt se jedná, zjištění jeho aktuálního stavu, doby vzniku (často napsáno na objektu) a následně jejich fotografická dokumentace společně se zapsáním GPS informací k fotografii, sloužící k pozdější geolokaci fotografií v geoinformačním systému. Během terénního průzkumu bylo také důležité pozorovat výhledy, průhledy a pohledy do krajiny, vizuální vazby mezi objekty samotnými i jejich umístění a natočení. Fotografie byly následně zpracovány aplikací geolokace fotografií do bodu v programu ArcMap, díky čemuž vznikla mapa s body objektů, u kterých je možné, pro usnadnění následné identifikace, otevřít náhled fotografie. Na základě terénního průzkumu byly k objektům dopsány i nově zjištěné doplňující informace.

Poslední částí před identifikací kompozic bylo filtrování a rozřazení těchto nově získaných fotografií a informací o objektech do již vytvořených vrstev ze zakreslování objektů do map před terénním průzkumem a jejich následné barevné rozdělení podle atributu doby vzniku. Pro lepší orientaci byl každé z vrstev přiřazen znak vrstvy symbolizující, viz obrázek č. 1. Obrázek nám současně poskytuje i přehledný seznam všech vrstev zakreslených do mapy. Barevné rozřazení dle vzniku doby, stejné pro všechny vrstvy, je na první pohled zjevným ukazatelem, které objekty spolu souvisejí. Délka jednoho období pro toto rozřazení byla stanovena na 50 let. Mimo tuto kategorizaci byly nepravidelně přidány i další letopočty narušující pravidelnost rozřazení po padesáti letech. Konkrétně se jedná o letopočty vymezující období začátku a konce vlády jednotlivých rodů či dynastií, což je pro identifikaci krajinných kompozic nesmírně důležité označit. Celkem se tedy jedná o 14 kategorií. Přesné údaje doby vzniku jsou dále uvedeny v mapě u každého objektu zvlášť. Na obrázku č. 2 je toto barevné rozlišení vidět na značce kostela společně s popisem rozdělených období.

Legend

- ZAMKY
- ▲ SOCHY
- ★ POMNIKY_PAMATNIKY
- ◆ OSTATNI
- + KRIZE
- ⊕ KOSTELY
- KAPLE
- DVORY
- ✝ BOZIMUKA

+	1 - 1550	Období před vznikem kompozice
+	1551 - 1600	
+	1601 - 1650	Rod Žerotínů
+	1651 - 1700	
+	1701 - 1750	
+	1751 - 1800	
+	1801 - 1815	Rod Kinských
+	1816 - 1850	
+	1851 - 1913	
+	1914 - 1943	Rod Sielern-Aspang
+	1944 - 2000	Období po vzniku kompozice

Obrázek č. 1: Přehled značek mapovaných objektů. Obrázek č. 2: Barevné rozdělení období (vlastní tvorba)

Pro identifikaci kompozic je vybrána jako nejvhodnější mapa II. vojenského mapování s nejdůležitějšími vrstvami, a to: kostely, kaple, dvory a zámky. Do výtisku, o velikosti A0, byly pomocí rýsovacích potřeb nejdříve vyhledávány a později zakreslovány jednotlivé předpokládané kompoziční osy. Nejdříve byly hledány hlavní vazby mezi nejdůležitějšími objekty. Takové vazby zpravidla nejen spojují dva významné objekty, ale často prochází i několika dalšími objekty nižšího či dokonce stejného významu. Důležitým ukazatelem těchto os jsou i liniové prvky vymezující jejich směr v podobě významných cest se stromořadími, víceřadých alejí na významných místech, v případě modelového území náměstí Krásna nad Bečvou s dvouřadou alejí nebo i v podobě hlavních os zámeckých zahrad, jako v zámeckém parku Kinských ve Valašském Meziříčí. Vedlejší, rozvíjející vazby vedoucí k méně významným objektům, jsou následně často vztahovány k již zakresleným hlavním kompozičním vazbám, avšak není to podmínkou. Méně významné objekty jako kříže, boží muka, zvonice, kapličky jsou pro rozšiřující vazby ukazatelem bodovým. Důležité bylo však vnímat i drobné liniové prvky pro tyto vazby jako méně významné cesty s doprovodnou vegetací, křižovatky či rozdvojení cest, drobné vodní toky a v neposlední řadě i lesní průseky, jak je tomu i v mapovaném území. I přes určení mapového podkladu II. vojenského mapování jako nejvhodnějšího byla nezbytná častá konfrontace tohoto podkladu i s mapami z jiných historických období. Všechny více i méně pravděpodobné osy byly zkontrolovány a po zvážení byly výsledné vazby zpracovány v programu

ArcMap. Ke správnému vyhledání a následnému zakreslení těchto os byla jako vodící materiál použita již zmíněná Metodika identifikace komponovaných krajin, Ústavu plánování krajiny, Zahradnické fakulty, Mendelovy univerzity v Brně 2012 a dále případové studie Roztěž vedoucí práce Ing. Markéty Flekalové, Ph.D. a případové studie Dub u Ratibořských hor Ing. Daniely Vítkovské.

Zákres kompozičních os zapříčinil další doplnění několika dosud nezmapovaných objektů a zároveň určil tři potenciálně komponované oblasti, z nichž do speciálního rozboru je po dohodě s vedoucí práce vybrána oblast s nejvyšším počtem prvků indikujících možnou kompozici, jejíž centrum je situováno ve Valašském Meziříčí. Mapa II. vojenského mapování se všemi třemi potenciálně komponovanými oblastmi a jejich stručný popis, je součástí obecné části kapitoly, výsledky. Zatím co výsledky samotného základního rozboru nebyly mapové podklady, jejich popis, zároveň popisy jednotlivých objektů i os jsou záměrně vztahovány konkrétně k již vybranému území s centrem ve Valašském Meziříčí, přesněji v Krásně.

V závěru základního rozboru je tabulka objektů souvisejících s kompozicí a shrnutí kde jsou podrobně popsány předpokládané vazby kompozice s centrem v Krásně.

4.3 Speciální rozbor

První částí speciálního rozboru je stanovení hypotézy. Nejprve jsou shrnuty poznatky ze základního rozboru, na základě kterých jsou stanoveny vznik, důvod vzniku a schéma kompozice, což je cílem této hypotézy. Ve speciálním rozboru je v této bakalářské práci řešena především jedna kompozice určená jako hlavní, avšak je zde rozvedeno i několik spekulativních kompozic určených především na základě mapových podkladů základního rozboru, které nejsou dále ve speciálním rozboru ověřovány. Tyto spekulativní kompoziční vazby jsou uvedeny z důvodu, že více či méně souvisí s kompozicí hlavní a jejich souvislost a návaznost je možná a mohla ovlivnit samotnou kompozici hlavní.

Analýza prostorových a vizuálních vztahů je další částí speciálního průzkumu. První krok pro tuto analýzu proběhl již během základního rozboru. Jedná se o terénní šetření, kdy byly v terénu zkoumány nejprve jednotlivé objekty bodové, liniové i plošné a následně i jejich současné prostorové a vizuální vazby k okolní krajině, popřípadě konkrétním objektům.

Postupným přirozeným společenským vývojem, jemuž je přirozeně podmíněný i vývoj krajiny, je časté zanikání především vizuálních staveb v kontextu s hospodářskými a ekonomickými požadavky na území. Zamezení vizuálního kontaktu bývá nejčastěji rozšiřující se zástavbou, a to jak plošně, tak i výškově, která v době kompozice nebyla, či zničením objektu. Vhodným a známým nástrojem pro simulaci prostorových vlastností a rozložení pohledových bariér jsou nástroje v GIS

programech, umožňující tvorbu digitálních modelů terénu jednotlivých současných historických map, který představuje relativně přesný podklad k pohledovým analýzám. Tento postup je velice náročný a s ohledem na nutné využití programu Gis je pro běžnou veřejnost vcelku nepřístupný. Jelikož autor v úvodu práce odkazoval na motivaci zkoumání krajiny širší veřejnosti, přesněji obyvatelstva daného zkoumaného území, rozhodl se využít jiné alternativní cesty pro zkoumání vizuálních vazeb, veřejnosti dostupnější. Při shromažďování mapových podkladů pro základní rozbor bylo pracováno nejen s programem Gis, ale i s online veřejně přístupnými webovými editory. Během práce s turistickou mapou na internetovém serveru www.mapy.cz, autor objevil nástroj, který čitelně zobrazí, zdali je vazba mezi dvěma jím zvolenými body možná či nikoli. Postup pro využití následujícího nástroje je následovný. Po otevření internetové stránky www.mapy.cz v jakémkoli internetovém prohlížeči, lze pozorovat v levé a střední části okna mapu zaměřenou standardně na území České Republiky a v pravé části je nabídka vyhledávání a dalších nástrojů poskytované portálem mapy.cz. Nyní je potřeba si standardním postupem přiblížit zájmové území a přejít na nástroj body a měření v pravé části okna. V zobrazené další nabídce tohoto nástroje, a to vlastní bod na mapě nebo měření vzdálenosti, vybereme druhou variantu měření vzdálenosti. Po přejetí do části okna, obsahující mapu, se kurzor myši změní na kříž, kterým označíme v zájmovém území dva body, u kterých nás zajímá vizuální vazba. Další výhodou lepší identifikace zkoumaných bodů je v levém horním rohu mapového výřezu nabídka změnit mapu, po jejíž označení se rozevře nabídka dostupných mapových podkladů poskytovaných tímto portálem. K vypracování bakalářské práce byly podstatné především podklady, portálem zvané jako základní mapa, turistická mapa, letecká mapa nabízená ve třech časových úsecích a mapa z 19. století, respektive mapa II. vojenského mapování. Překrývání těchto map je zároveň vhodné i k identifikaci historických, současně již zaniklých objektů.

Výsledkem je v mapě zobrazená červená linie přímo spojující dva zaznačené body a v pravé části okna je zobrazen náhled na výškový průběh terénu. Na tomto náhledu je označena i nadmořská výška nejvyššího a nejnižšího bodu na spojnici, vzdálenost mezi body a celkové stoupání a klesání terénu. Díky tomuto náhledu lze dále vypočítat i pravděpodobnost vizuální vazby mezi body, a to propojením bodů v náhledu imaginární přímkou. Pokud tato přímka prochází skrz terén, vizuální vazba je vyvrácena. Pokud je však po celou její délku nad terénem, tak je vizuální vazba možná. U případů, kde tato imaginární přímka nebyla jasně čitelná, byl náhled uložen a následně byla přímka do náhledu zaznačena pomocí programu Adobe Photoshop CS6. Nerychlejší, provizorní postup, dle autora nejčastěji používán veřejností, je znázornění přímky v náhledu přiložením rovné plochy, nejčastěji papíru či pravítka přímo na obrazovku displeje.

Dále byly tyto vazby ověřovány v terénu. Ve výsledcích je uveden rozdíl výsledků těchto dvou metod.

Srovnáním a doplňováním získaných poznatků je již možné popsat charakteristiku celé kompozice jak z hlediska její skladby z bodů ploch a linií, tak i z hlediska jejího vývoje. Vnitřní kompozice neboli hlubší myšlenkový smysl kompozice je v této části také uveden, avšak pouze jako spekulace autora na základě zjištěných informací. Důležité je upozornění, že tento názor není ověřován ani pevně podložen, proto je brán jako irelevantní.

4.4 Výsledky, Hodnocení celistvosti kompozice diskuse závěr a přílohová část

Výsledky, jakožto další část bakalářské práce, shrnují veškeré informace, získané předešlým vypracováním metodiky konkrétně základního a speciálního rozboru. Pro tyto výsledky obou rozborů jsou, vzhledem k lepší orientaci v bakalářské práci, zobrazeny v kapitole výsledky také výřezy mapových podkladů, zobrazující aktuálně řešenou oblast tak, aby zobrazení bylo co nejčitelnější, což bylo jak hlavním faktorem pro zvolení formátu papíru A3 pro bakalářskou práci, tak i důvodem k úpravám těchto výřezů, zejména jejich měřítka. Mapové podklady ve větších velikostech formátu, zobrazující celé řešené území v čitelném měřítku, jsou vloženy do přílohy bakalářské práce.

Hodnocení stupně zachování či poškození kompozice vychází na základě hodnocení stavu objektů, významu objektů pro kompozici a celistvost kompozice. Toto hodnocení je jako celý metodický postup dle Metodiky identifikace krajinných kompozic. Vychází z aktuálního stavu kompozice srovnaného s jejím původním stavem při jejím budování. Výsledkem je číselné ohodnocení celistvosti a zachovalosti jak jednotlivých objektů, ploch a linií.

Prvním atributem je hodnocení stavu kompozičních ploch, bodů a staveb

1 Existující kvalitní – prvek krajinné kompozice existující, plně funkční. Jeho kvalitativní stav je zárukou dalšího trvání bez nutných nadstandardních zásahů.

2 Existující ve špatném kvalitativním stavu – prvek krajinné kompozice existující, částečně funkční, případně nefunkční. Jeho kvalitativní stav není zárukou dalšího trvání.

3 Neexistující obnovitelný – prvek se v dnešní krajině již neuplatňuje nebo se uplatňuje pouze náznakově. Prostorové vlastnosti i funkčnost jsou zcela potlačeny. Obnova tohoto prvku je však stále možná.

4 Neexistující neobnovitelný nebo těžce obnovitelný – prvek se v dnešní krajině již neuplatňuje nebo se uplatňuje pouze náznakově. Prostorové vlastnosti i funkčnost jsou zcela potlačeny. Obnova tohoto prvku by byla s ohledem na náročnost realizace a změny ve využití území velmi náročná nebo zcela nemožná. (KULIŠŤÁKOVÁ, 2014)

Význam prvku pro komponovanou krajinu je další atribut. V hodnocení je uveden ve stejné tabulce jako Hodnocení stavu kompozičních ploch, bodů a vazeb. Pro správné určení tohoto atributu je třeba pochopení konkrétní komponované krajiny. Hodnocení významu je také pomocí číselné stupnice. Význam jednotlivých čísel je vysvětlen následovně.

1 Hlavní kompoziční prvek - bodové či plošné objekty a vazby, jejichž existence je pro pochopení principu kompozice zásadní. Jedná se nejčastěji o jádro krajinné kompozice, od něhož se odvíjí celek a hlavní kompoziční vztahy, vytvářející kostru kompozice. Ztrátou takového prvku nebo zánikem jeho charakteristických vlastností dochází k zásadním změnám ve vlastnostech krajinné kompozice a ke ztrátám na její celistvosti.

2 Vedlejší kompoziční prvek - bodové či plošné objekty a vazby, jejichž existence je určující pro pochopení charakteru komponované krajiny. Ztrátou takového prvku dojde ke změnám vlastností krajinné kompozice.

3 Doplnkový kompoziční prvek - Jedná se většinou o drobné prvky bez zásadního vlivu na hlavní kompoziční schéma komponované krajiny. Ztrátou těchto prvků dochází k dílčím změnám na krajinné kompozici, zejména v menším měřítku s vazbou na jednotlivé krajinářské podcelky. (KULIŠŤÁKOVÁ, 2014)

Hodnocení celistvosti kompozice je předposledním atributem k finálnímu hodnocení stupně zachování či poškození kompozice. Hodnocení je vztaženo k jednotlivým vazbám mezi objekty a jejich stavu. Podrobný popis je opět u číselného ohodnocení.

1 Kompoziční vazba plně funkční - kvalitativní stav vazby a prvků, které propojuje, je 1. Vazba svými vlastnostmi napomáhá k celistvosti a pochopení komponovaného díla.

2 Kompoziční vazba částečně funkční - došlo ke změnám na kvalitativních vlastnostech některého z dílčích prvků kompozice a jeho kvalitativní stav je hodnocen max. 2.

3 Kompoziční vazba nefunkční, ale obnovitelná - minimálně jeden z prvků kompozice nebo samotná vazba má kvalitativní stav 3. Kompoziční vazba je zaniklá, ale její obnova je možná, úpravou samotné vazby nebo obnovou souvisejícího kompozičního prvku.

4 Kompoziční vazba je nefunkční - je velmi těžko obnovitelná nebo zcela neobnovitelná. Příkladem mohou být zásadní změny ve využití území, které vedly k zastavení kompozičních vazeb nebo byly zcela změněny terénní charakteristiky. Zánik vazby může být výsledkem zániku prvků kompozice, které vytvářely začátek nebo konec kompoziční vazby. (KULIŠŤÁKOVÁ, 2014)

Posledním atributem je hodnocení charakteru vizuálně exponované krajiny. Takové krajiny jsou nejčastěji viděny z významných vyhlídkových kompozičních míst. Segmenty, které změnou svojí charakteristiky narušují stavbu kompozice nebo krajiny jsou velmi závažným zásahem do kompozice. Míra závažnosti číselného ohodnocení je následně popsána.

1 Segment krajiny, který má **pozitivní** vliv na charakter komponované krajiny. Svými vlastnostmi napomáhá v programové náplni kompozice a vytváří jí odpovídající rámec nebo pozadí.

2 Segment krajiny, který má **obecně pozitivní** vliv na charakter komponované krajiny. Pouze dílčí vlastnosti mohou krajinnou kompozici negativně ovlivňovat.

3 Segmenty krajiny, které svými vlastnostmi **narušují** charakter nebo dílčí část kostry komponované krajiny.

4 Segment krajiny, který svými vlastnostmi **negativně ovlivňuje** charakter krajinné kompozice (charakter využívání ostře kontrastuje s ústřední kompoziční myšlenkou). V takových místech došlo zpravidla k zásadním změnám ve využívání prostoru. Charakter prostorového uspořádání může narušovat kostru krajinné kompozice. (KULIŠŤÁKOVÁ, 2014)

Díky těmto atributům je možné vyjádřit stupeň zachovalosti – poškození komponované krajiny. Jednotlivé číselné ohodnocení je jako u ostatních atributů následně podrobně vysvětleno.

1 Komponovaná krajina je zachovalá - mohlo dojít k zániku doplňujících prvků kompozice. Hlavní prostorové vztahy nadále plně fungují v kontextu místa i principů kompozice. Hlavní kompoziční prvky jsou kvalitativního stavu 1, vzájemné vztahy, které vytvářejí kostru kompozice, stále existují a jsou v dobrém kvalitativním stavu. Vedlejší i doplňkové kompoziční prvky mohou mít kvalitativní hodnocení 1 – 2. Vazby mezi nimi jsou zcela funkční. Nedošlo k zásadním změnám v charakteru krajinné struktury.

2 Komponovaná krajina je částečně zachovalá - skladba prvků je neúplná, ale zachovává si charakter. Chybí některé vedlejší kompoziční prvky nebo některé z vazeb jsou narušené, avšak obnovitelné.

3 Komponovaná krajina je poškozená - některé z hlavních kompozičních prvků byly silně poškozeny; jsou narušeny, odstraněny nebo překryty hlavní kompoziční vazby, obnova je možná, ale může být velmi náročná.

4 Komponovaná krajina je silně poškozená nebo zcela zaniklá - chybí hlavní kompoziční prvky a byly narušeny prostorové souvislosti, které vytvářely kostru kompozičního schématu. Obnova takové krajiny je neúměrně náročná až zcela nemožná. (KULIŠŤÁKOVÁ, 2014)

Identifikace krajinných kompozic je sice založena z jedné části na základě čerpání z primárních ověřených zdrojů, archivů i doposud dochovaných objektů v terénu, což vyvolává pocit naprosté přesnosti výsledků, avšak druhá část, a to konkrétně vyhledávání, zakreslování, určení hlavních, vedlejších, rozvíjejících kompozičních vazeb je být na základě pravdivých zdrojů, nepotvrzenou spekulací. Z důvodu možné irelevantnosti některých z výsledků je proto bezpochyby nutnou a nesmírně důležitou částí této bakalářské práce kapitola diskuse, jejíž cílem je i částečné vyvrácení a popření zjištěných výsledků a která společně se závěrem, resumé i zdroji uzavírá textovou část bakalářské práce.

Přílohovou část bakalářské práce tvoří mapa obsahující schéma zkoumané kompozice, tabulka všech mapovaných bodů a následná fotodokumentace objektů souvisejících s kompozicí. Dále je v příloze print screen ukazující práci s mapou v Arcmap, v níž jsou zaznačeny všechny mapované body, k nimž jsou připojeny fotografie. Po kliknutí na tyto body dojde k přímému zobrazení jednotlivých fotografií. Tento printscreen je zařazen do příloh z důvodu případného individuálního zájmu o poskytnutí vektorových dat k této práci, dostupné po kontaktování autora na CD, obsahující díky využití programu ArcMap celý projekt, včetně souborů shapefile s vektorovým zakreslením jednotlivých objektů, kompozic, tabulky programu Excel propojené s projektem v ArcMap a kompletní fotodokumentaci pro podporu případného dalšího výzkumu krajiny na tomto území.

5. CHARAKTERISTIKA MODELOVÉHO ÚZEMÍ

Tato kapitola je vypracována převážně podle Vlastivěda Moravská Okres Vsetín (NEKUDA, 2002) a www.priroda-valasska.cz

Pro identifikaci krajinných kompozic nebo chceme-li určení komponované krajiny je nutná přítomnost společnosti a znalost jejího vývoje v dané lokalitě, což je jednou z částí charakteristiky modelového území. Společenský vývoj, především způsob života je však podmíněn svému okolí, konkrétně přírodním podmínkám, které jsou na daném území, kde se společnost vyvíjí. V celosvětovém měřítku lze uvést například rozdíl klimatických podmínek Norska a Egyptu. V menším měřítku, například na území České republiky, se pak jedná třeba o rozdílnou nadmořskou výšku či členitost terénu. Ideálním příkladem splňujícím obě dvě podmínky je rozdíl pohoří Krkonoše a rovinaté oblasti Haná. Proto je první částí charakteristiky modelového území seznámení se s jeho lokalizací a přírodní charakteristikou, která přímo ovlivnila nejen jeho obydlí společností, ale i její následný vývoj a způsob využití. Tam kde se povedlo efektivně využít možností lokalit, například zemědělstvím, lesním hospodářstvím, rybníkářstvím, chovem dobytka, či na územích s přírodním bohatstvím jeho těžbou, například uhlí, železo, stříbro atd., se rozproudil trh a obchod, zapříčiňující nárůst a rychlejší vývoj společnosti. Získané bohatství podpořilo nejen význam a zájem o území, ale i architekturu, tudíž vznik složitějších staveb jako kostely, hrady i zámky a jiná šlechtická sídla, se kterými souvisí i vývoj nákladných komponovaných krajin. Lokalita tedy byla komponována dvěma způsoby. Nejprve intenzivním využitím přírodního bohatství s rostoucí populací rozšiřující výstavbu intravilánu a následnou stavbu významnějších komunikací, obchodních tras a šlechtických sídel, což můžeme považovat za přirozené, nezáměrné komponování krajiny a následně při rostoucím bohatství vznikaly i nákladné záměrně komponované celky.

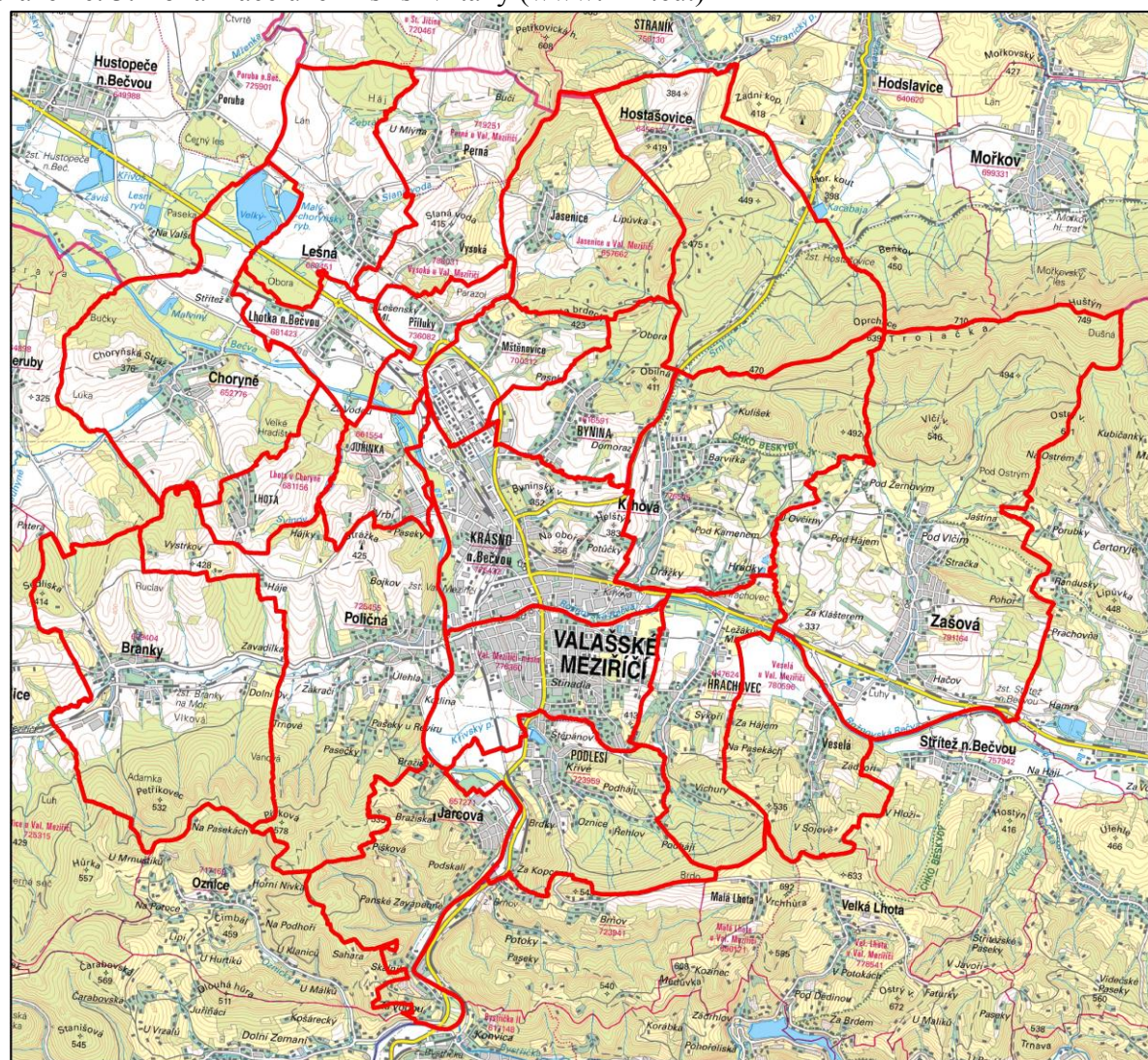
5.1 Lokalizace

Předmětná krajina se nachází v okolí města Valašského Meziříčí, spadající pod okres Vsetín ve Zlínském kraji. S vývojem a rozrůstáním se společnosti se měnily hranice jednotlivých správních celků, které dnes nejsou zaznačeny v běžných současných mapových podkladech. Z toho důvodu je vymezení území nejlépe vztáhnout k aktuálním katastrálním územím, na kterých se předpokládána kompozice rozkládá. Těmi jsou především k.ú. Krásno nad Bečvou a Valašské Meziříčí- město a dále k nim sousedící i vzdálenější katastry Branky, Poličná, Jarcová, Křivé, Hrachovec, Veselá u Valašského Meziříčí, Krhová, Zašová, Bynina, Hostašovice, Mštěnovice, Příluky, Jasenice, Lešná,

Lhotka nad Bečvou, Choryně, Lhota u Choryně a Juřinka, jejichž hranice jsou na obrázku č. 4 označeny červenou linií. Na obr. č. 3 jsou znázorněny širší vztahy polohy města Valašské Meziříčí.

Obrázek č. 3: Lokalizace území širší vztahy (www.zlin.eu.)

Obrázek č. 4: Vymezení území katastrálními území. (www.cuzk.cz)

5.2 Přírodní charakteristika

Geomorfologická charakteristika, Reliéf

O členitosti, malebnosti i kráse reliéfu a základních rysů krajiny okresu Vsetín nelze pochybovat. Pro podrobný popis autor doporučuje literární díla jako Vlastivěda Moravská či Příroda Valašská. Vzhledem k tématu bakalářské práce je však popis reliéfu, od způsobu popisu ve zmíněných publikacích, odlišný.

Z hlediska geomorfologického členění (DEMEK, 1987) spadá mapovaná krajina pod Vnější Západní Karpaty, oblasti Západní Beskydy a Západobeskydské podúří. Jednotlivé celky, podcelky a okrsky jsou následně pro lepší přehled schématicky odstupňovány.

Systém: Alpínsko-himalájský

Provincie : Západní Karpaty

Subprovincie : Vnější západní Karpaty

Oblast : Západobeskydské podúří

Celek: Podbeskydská pahorkatina

Podcelek: Kelčská pahorkatina

Okrsky: Provodovický hřbet

Loučská brázda

Podcelek: Příborská pahorkatina

Okrsky: Vlašskomeziříčská kotlina

Helštýnská vrchovina

Oblast: Západní Beskydy

Celek: Hostýnsko-vsetínská hornatina

Podcelek: Hostýnské vrchy

Okrsky: Hoštálkovská vrchovina

Podcelek: Vsetínské vrchy

Okrsky: Valašskobystříčská vrchovina

Celek: Rožnovská brázda

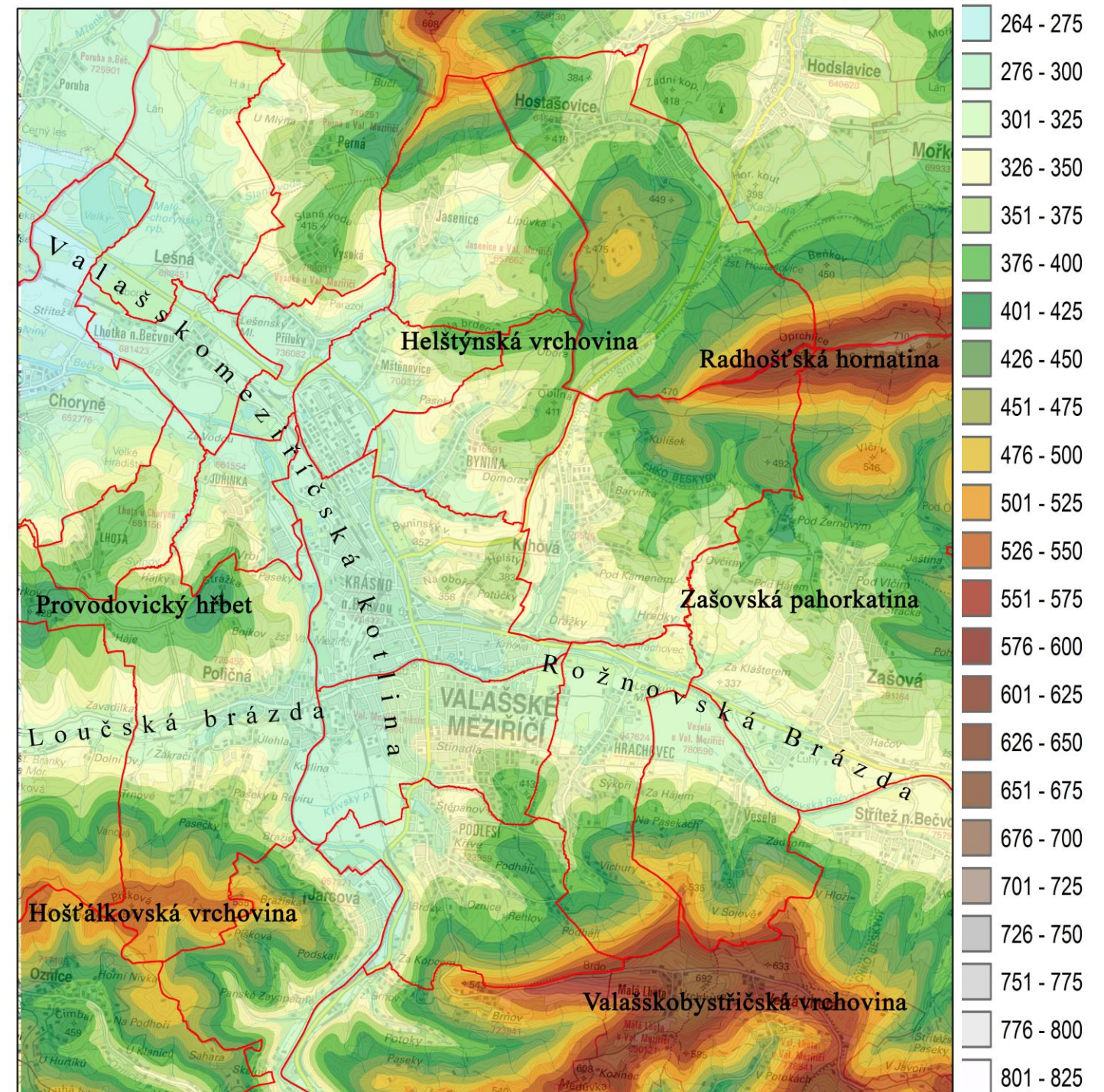
Okrsky: Zašovská pahorkatina.

Pro lepší představu členitosti území lze geomorfologické členění zjednodušit do dvou kategorií, a to dle nadmořské výšky. Do první níže položené kategorie, tvořené údolím, připadá Loučská brázda, Valašskomeziříčská kotlina a Rožnovská brázda.

Ve všech třech případech údolí vedou zhruba středem vodních toků, svádějící vodu z okolí. Konkrétní toky jsou popsány v hydrologických poměrech území. Druhou kategorií tvoří kopce, nápadně rozdělující již popsaná údolí. Konkrétně se jedná o Provodovický hřbet, Helštýnskou vrchovinu, Hošťálkovskou vrchovinu, Valašskobystřičskou vrchovinu a Zašovská pahorkatina. Poloha jednotlivých jmenovaných geomorfologických jednotek obou kategorií je pro ještě lepší čitelnost zakreslena v hypsometrické mapě (obr. č. 5). Nejvyšším pohořím viditelným na této mapě je z hlediska geomorfologického členění Radhošťská hornatina.

Hypsometrická mapa (obr. č. 5) nám společně se zaznačením geomorfologických jednotek jednoznačně udává členitost území. Pro komponované krajiny v územích s členitým reliéfem je typické využívání vyvýšených míst, která jsou buď viděna z dalekého okolí, nebo je z těchto míst naopak rozhled do okolní krajiny. Možná je i kombinace obou dvou případů, jak je i v případě modelového území, konkrétně vrcholu Helštýn, který je dodnes navštěvován za stejným účelem. Tato komponovaná místa jsou také často součástí kompoziční vazby, umožňují vizuální kontakt s objekty, které vazba spojuje a které v jiném případě vizuální vazbu nemají. Příklad využití vrcholu není jediný způsob jak využít členitou krajinu. Brázdy, kotliny často doprovázeny vodními toky, jsou zase ideální příležitostí pro daleké průhledy. Uvedené příklady propojení členitého terénu s komponovanou krajinou na základě pohledů a průhledů a vizuálního propojení, patří z větší části do záměrných kompozic. Tak členité území nám však jasně stanovuje i tzv. přirozené, nezáměrné komponování krajiny.

„Řeka teče cestou nejmenšího odporu“ tohoto známého přísloví se lidé drželi i při stavbě hlavních cest. Cílem cesty je spojit rychle, nenáročně, což znamená s co nejmenším výškovým překonáváním, dva body. Ideálním východiskem, které indikuje sama příroda, je zvolit komunikaci údolím podél vodního toku. Důkazem je i Valašské Meziříčí, odkud vedou všechny čtyři hlavní směry údolím podél vodních toků. Od Valašského Meziříčí, které samo leží dle geomorfologického členění ve Valašskomeziříčské kotlině, pokračují komunikace směrem k Rožnovu pod Radhoštěm Rožnovskou brázdou, směrem k Hranicím na Moravě Valašskomeziříčskou kotlinou, směrem na Bystřici pod Hostýnem Loučskou brázdou a směrem ke Vsetínu, kde komunikace vede podél Vsetínské Bečvy. Na hypsometrické mapě lze zpozorovat i nejhustější osídlení právě v okolí těchto čtyř popsaných směrů.

Obrázek č. 5: Hypsometrická mapa s legendou m n. m. (www.cuzk.cz + vlastní tvorba)

Geologické poměry

Na základě geologické mapy ČR 1: 25 000 (http://mapy.geology.cz/geocr_25/), leží Valašské Meziříčí a okolí především ve flyšovém pásmu, charakteristické střídáním pískovců, prachovců, jílovců a vzácně i vápenců či slepenců z období paleogenu a v oblasti vodních toků jsou druhé, nejčastěji vyskytující se na mapovaném území, fluviální písčitohlinité až štěrkovitopísčité sedimenty, jejichž vznik je časově vymezen do období kvarteru.

V oblasti katastrálních území Mštěnovice, Lešná, Krhová, Bynina a Hostašovice přechází flyšové pásmo z období paleogenu do období křídý, související zároveň s vyšší členitostí terénu. Z hlediska pohledu na celé mapované území se však jedná spíše o ojedinělý výskyt.

Geologické podloží přímo ovlivňuje pedologické poměry, které jsou z hlediska využití krajiny velice významné. To je primárním důvodem uvedení geologických poměrů mapovaného území. S ohledem na identifikaci krajinných kompozic se ale nabízí i sekundární důvod.

Do zajímavých kompozičních bodových objektů se mohou řadit pro svou zajímavost i skalnaté výběžky v obci Krhová, Choryně i Jarcová s již uznaným skalnatým výběžkem za přírodní památku zvaným jako Jarcovská kula. S ohledem na již popsanou členitost terénu je zřejmý vysoký výskyt svahů a korelací výsledků geomorfologických poměrů, reliéfu a geologické stavby se předpokládá, že pahorkatiny jsou tvořeny převážně flyšem, tudíž zde mohou být svahové sesuvy. Lépe řečeno tyto sesuvy už určitě byly, jelikož ploché pahorkatiny, které se nachází pod těmito členitými pahorkatinami, jsou tvořeny deluviálními sedimenty. Předpokladem je gravitační pohyb zvětralého materiálu v historii, přítomnosti i v budoucnu směrem z členitých pahorkatin níže na ploché pahorkatiny, což způsobuje odkrytí geologického podloží, a to může být důvodem většiny zajímavých skalních útvarů v lokalitě.

Pedologické poměry

V pedologické mapě 1 : 50 000 (<http://mapy.geology.cz/pudy/>), lze pozorovat silné ovlivnění vodními toky. V nivách řek a potoků vznikají a ukládají se z povodňových sedimentů fluvizemě (nivní půdy). Na mapovaném území se jedná především o okolí Rožnovské a Vsetínské Bečvy s dominantní jednotkou fluvizem glejová. Tyto půdy jsou charakteristické jejich vrstevnatostí a nepravidelným rozložením organických látek s obsahem pod 0,5 % v celém profilu. V půdním profilu je obtížné zaznamenat tvorbu kambického horizontu.

Naprostou většinu území, mimo již zmíněné okolí vodních toků, pokrývá kambizemě (hnědé půdy). Dle taxonomického klasifikačního systému půd ČR se vytvářejí hlavně ve svažitéch

podmínkách pahorkatin, vrchovin a hornatin, v menší míře (syké substráty) v rovinatém reliéfu. Na daném území hovoříme především o kambizemě oglejené v rovinatějších oblastech, která přechází se stoupající členitostí terénu a svahovitostí na kambizem mesobazickou. Kambizemě jsou typické svým kambickým hnědým (braunifikovaným) horizontem vyvinutým v hlavním souvrstvích svahovin magmatických metamorfických a sedimentárních hornin, ale i jim podobným souvrstvím například v nezpevněných lehčích a středně těžkých sedimentech, což je konkrétní příklad mapovaného území.

Kromě těchto dvou nejčastěji zastoupených typů půd se v krajině ojediněle objevuje i pararendzina modální a hnědozem luvická oglejená.

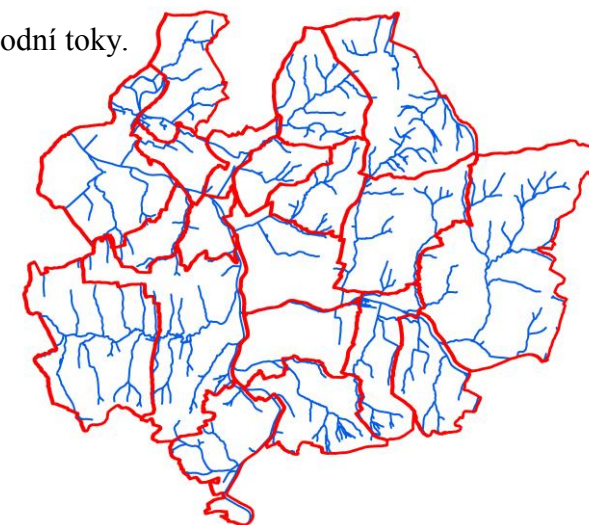
Z hlediska vývoje kulturní krajiny je významnou složkou právě nejvíce zastoupená kambizem. Její složení, postrádající jílovitý povlak, je vhodné pro zemědělství, které je v dané lokalitě velmi rozšířené. Zemědělství je významným činitelem přeměny přírodní krajiny na krajinu kulturní.

Hydrologické poměry

Hlavní vodoteče, ovlivňující mapovanou krajinu jsou Rožnovská i Vsetínská Bečva, stékající se na okraji Valašského Meziříčí v řeku, jejíž jméno je následně pouze Bečva. Ta se vlévá do řeky Moravy. Z hlediska širších vztahů spadá modelové území do povodí Dunaje k úmoří Černého Moře.

Krajina je hustě protkána množstvím potoků a říček. Výjimkou nejsou ani prameniště. Vody ve většině případů vedou k Bečvě a to především Rožnovské nebo již spojené Bečvě. Jen nepatrná část potůčků mapovaného území v okolí Hodslavic je směřována k Odře.

Přítoky Rožnovské Bečvy na zkoumaném území jsou: Zašovský potok, Hrachovecký potok, potok Zhrádek a Srní. K Vsetínské Bečvě je to Křivský potok a za soutokem obou řek se do samotné Bečvy vlévá Černý potok, Juhyně a popřípadě i Mřenka. Množství pramenišť a hustá síť potůčků a říček je vidět na obrázku č. 6, kde jsou červenou linií označeny katastry mapovaného území a dále modrou barvou všechny drobné i významné vodní toky.

Obrázek č. 6: Mapa povrchové tekoucí vody (www.cuzk.cz + vlastní tvorba)

Proudící povrchové vody také souvisí s vývojem kulturní a popřípadě i komponované krajiny. Bečvy Vsetínská, Rožnovská i spojená, jsou typickými bystrinami s rozkolísanými průtoky. Kombinace měkkého geologického podloží v korytě Bečvy a v jejím okolí fluviální stěrko písčitou půdu společně s rapidně zvýšeným průtokem vody v období vydatných nárazových dešťů způsobovala často rozšíření koryta, tvorbu nových meandrů či přímočarých zkratk nebo rozliti do okolí, proto nebyla stavba obydlí situována do zátopových oblastí v bezprostřední blízkosti toku. V takových případech Bečva nanasla i spoustu stěrko písčité a organicky bohaté půdy, což láká k jejímu využití třeba k zemědělství. Ani to nebyla ale šťastná varianta, z důvodu opakovaných záplav a následné ztráty úrody. Lidé však cítili sílu a energii vodního toku, kterou se snažili využít. Známe je například splavování dřeva, které probíhalo v jarních obdobích od Vsetína až do řeky Moravy. Obydlování blízkého okolí řeky začalo až po zpevnění jejich břehů, což bylo nutností vzhledem k potřebám většího počtu přemostění řeky, z důvodu vyšší dopravy jako je třeba železnice.

Za další ze souvislostí proudící povrchové vody a kulturní i komponované krajiny se dá považovat vznik umělých vodních ploch, jak pro hospodářství, tak i pro rekreaci, zachycení povodňových vln či pouhou okrasu do kompozičních celků, které by bez přítoku i odtoku dostatečného množství vody nefungovaly.

Akumulovaná voda neboli vodní plochy nejsou pro modelové území tak rozšířené a významné jako vody proudící. Vznik či zánik rybníků je během vývoje modelové krajiny několikrát opakovaným jevem, což lze pozorovat v popisu historických map základního rozboru území. Největší vodní plochou mapovaného území je soustava Velkého choryňského rybníku (36 ha) a Malého choryňského rybníku (9ha), která však s řešenou komponovanou krajinou nesouvisí. Nejvýznamnější, mezi stojatými vodami, je přírodní památka Choryňský mokřad, viditelný již na mapě II. vojenského mapování. Aktuálně leží v těsné blízkosti Velkého choryňského rybníka. V historii se vodní plocha nacházela i opačným směrem společně s ostrovem, na němž byla hustopečská tvrz. Tato vodní plocha i ostrov lze pozorovat také na mapě II vojenského mapování.

Klimatické poměry.

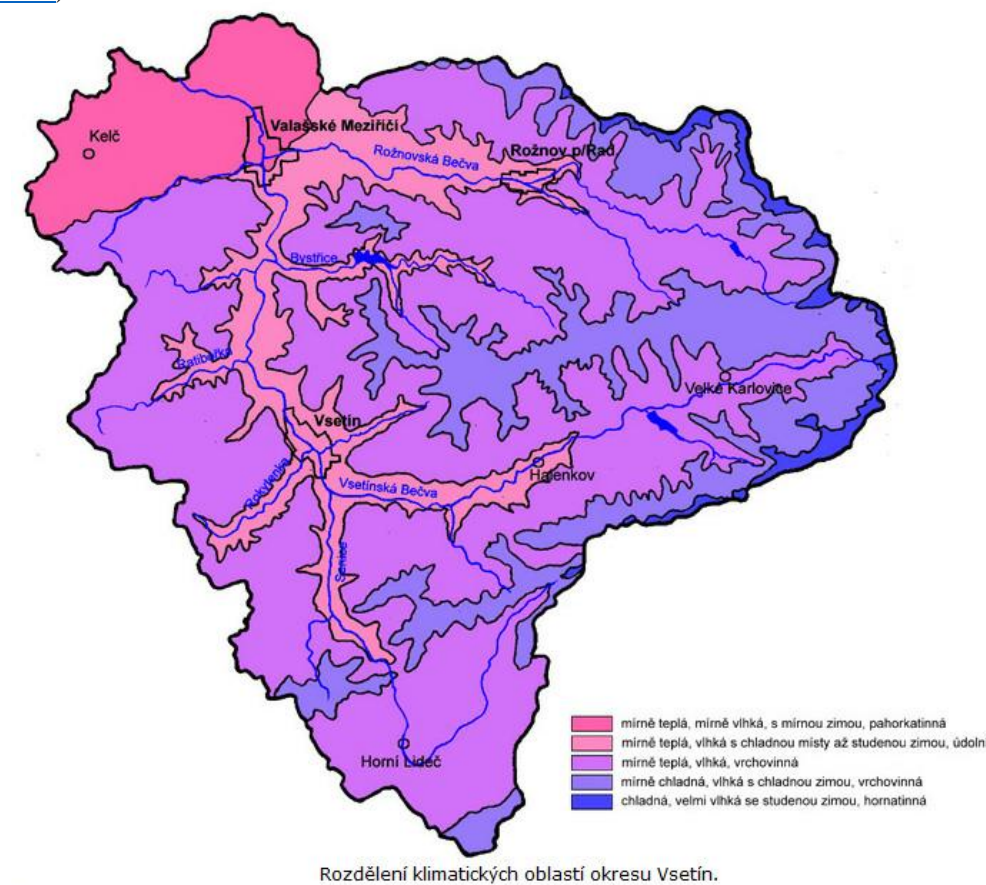
Předmětná krajina se z klimatického hlediska nachází v mírném pásu s mírným kontinentálním podnebím. Charakter podnebí v této části východní Moravy je výrazně ovlivňován členitostí terénu. Dalšími významnými faktory, podílejícími se výrazně na změnách teploty vzduchu a celkovém množství úhrnů srážek, je i dost rozdílná nadmořská výška, vodní toky, rozsáhlé hustě zastavěné oblasti, popřípadě i rozsáhlejší odlesňování.

Podle Vlastivědy Moravské, okresu Vsetín, lze z klimatologického hlediska samotný okres rozdělit na dva základní typy oblastí, a to mírně teplou a chladnou.

Do oblasti mírně teplé patří rovina, rozkládající se po obou stranách řeky Bečvy, společně s Kelečskou a Příborskou pahorkatinou. Dále zde můžeme zahrnout všechny nižší polohy vrchovin nebo hornatin, včetně větších nebo menších údolí. Dle charakteristiky a obrázku č. 7 je vyplývající, že mapované území patří do mírně teplé oblasti.

Valašské Meziříčí a jeho okolí, s průměrnou roční teplotou 7,9° C vypočítanou na základě měření z let 1901 až 1950, je součástí nejteplejší oblasti okresu Vsetín. S ohledem na globální oteplování roste i průměrná roční teplota, která v roce 2013 (www.infomet.cz), vzrostla na 8,7°C. Pro lokalitu Valašského Meziříčí byl na základě měření z let 1961-1990 stanoven nejteplejším měsícem červen s průměrnou teplotou 17-18°C a nejchladnějším měsícem leden s teplotami -3 až -5°C (Příroda Valašska). Dle výsledků meteorologické stanice ČHMU v areálu hvězdárny ve Valašském Meziříčí je doposud nejvyšší naměřená teplota 36,6°C ze dne 8. srpna 2013. Rekordy v minimální teplotě -26,6°C a minimální přízemní teplotě -32,4°C byly naměřeny 7. ledna 1985.

Pro příklad ročního úhrnu srážek 655,4mm ve Valašském Meziříčí je také použit rok 2013 (www.infomet.cz).

Obrázek č. 7: Klimatické oblasti okresu Vsetín (NEKUDA, 2002)

Biogeografické jednotky

Zájmové území je součástí biogeografické provincie středoevropských listnatých lesů, Západokarpatské provincie. Od středu Valašského Meziříčí vybíhají tři bioregiony, 3.4. Hranický bioregion, 3.5. Podbeskydský bioregion a 3.8. Vsetínský bioregion. Jihozápadně od Valašského Meziříčí na území obcí Poličná a Jarcová začíná čtvrtý a poslední region mapovaného území 3.8. Hostýnský bioregion. (CULEK, 1996) Kontrolou doposud uváděných údajů přírodní charakteristiky je popis jednotlivých bioregionů v Culkově Biogeografickém členění České Republiky, jež si navzájem odpovídají. Následující popis bioregionů se tak věnuje už pouze převážně vegetaci a biotě, která zároveň zakončuje přírodní charakteristiku území.

V **hranickém bioregionu** dominuje biota 3. dubovo-bukového a při západním okraji 2. bukovo-dubového stupně. Převažují dubohabrové háje. Na kulmu jsou zastoupeny ostrůvky květnatých bučin, bikových bučin a acidofilních doubrav. Biota je poměrně bohatá se zastoupením subtermofilních druhů. Lokalizací regionu je ovlivněna flóra i fauna, charakteristická prolínáním prvků karpatského a hercynského předhůří. V současné době převažuje orná půda a v lesních porostech jsou zastoupeny převážně dubohabřiny. To se ovšem netýká porostů s kulturními jehličnany (CULEK, 1996, s. 207).

Hostýnský bioregion připadá čtvrtému a pátému vegetačnímu stupni, s jejich biocenózou, tvořenou typickými karpatskými bučinami, suťovými lesy bez suchomilných druhů a jejich náhradními stanovišti. Neoplývá širokou druhovou rozmanitostí. Část přiléhající k mapovanému území je pro region netypická. Je sušší se značným výskytem bikových bučin v aktuální vegetaci s převahou borovic a smrků. V současnosti převládají v lesních společenstvech kulturní smrčiny, bučiny a ojediněle jedlové porosty (CULEK, 1996, s. 218).

Vsetínský bioregion je typický západokarpatskou biotou bukového lesa, převážně 5. vegetačního stupně. Lesy jsou charakteristické vysokým podílem jedlí i v současnosti. Vegetaci tvoří květnaté bučiny s ostrovy acidofilních horských bučin. Časté jsou i společenstva horských luk a pastvin, značící dohromady s ostatní charakteristikou bioregionu bohatou flóru. Část, směrem k mapovanému území, tvořená nižší rožnovskou kotlinou a údolím Vsetínské Bečvy, je tvořená spíše dubohabrovými háji, typickými pro mapované území.

Podobně jako v předešlých bioregionech jsou převládajícími dřevinami kulturní smrčiny a dále pozůstatky jedlových a javorových bučin. V nezalesněném terénu dominují horské louky a pastviny (CULEK, 1996, s. 220).

Podbeskydský bioregion, výrazný ostře vystupujícími kopci z vlhké pahorkatiny měkkých sedimentů, je převážně zastoupen 4. bukovým stupněm. Na jižních svazích, směrem řešenému území, se nachází i 3. dubovo-bukový stupeň. Smíšený karpatský a hercynský vliv hájové bioty s karpatským bukovým lesem tvoří na území mozaiku, společně se spojením bioty, obohacené o řadu horských druhů, splavených ze sousedních Beskyd. Místy se na vápencových ostrůvcích vyskytuje méně náročná teplomilná flóra i fauna.

V současnosti jsou lesy tvořeny, stejně jako v ostatních bioregionech na mapovaném území, kulturními smrčiny, se zbytky bučin. Na nich ale současně převažuje orná půda a vysoké množství vlhkých luk (CULEK, 1996, s. 299).

5.3 Společenský vývoj území

Společenský vývoj území je kvůli jeho členitosti pozvolný, spíše až pomalý. Vznik a rozvoj krajinných kompozic je přiřazován do období, kdy dlouhodobě většinu území vlastnily dva na tomto území nejvýznamnější rody, a to rod Žerotínů a následně rod Kinských. Rozvoj území před nástupem těchto rodů je charakteristický častým střídáním vlastnických poměrů, což je v rozporu se vznikem komponované krajiny. Pro období, po vytvoření a rozvoji krajinné kompozice, začínající zrušením roboty a počátkem samosprávy až do současnosti, je typické postupné zanikání některých kompozičních objektů a vizuálních kompozičních os, způsobené především rozšiřováním průmyslu a razantním zvyšováním počtu obyvatelstva Valašského Meziříčí, související s jeho rozrůstáním.

Období před vznikem kompozice

Na mapovaném území jsou první známky společnosti na základě nalezených archeologických vykopávek už z období pravěku. Objevené vykopávky jsou náhodné a z toho důvodu se k nim nevztahuje žádná podrobnější dokumentace. Jediné výraznější památky na modelovém území, řadící se do pravěku, přesněji do mladší fáze popelnicových polí doby bronzové, jsou pohřebiště u Valašského Meziříčí na vrchu Helštýn a depot nalezený v Krhové. První významnější osídlování hornatého pobečví je na modelovém území až ve středověku, spjata s vrcholnou fází kolonizace (13 stol.), spojenou s rozvojem zemědělství a řemeslné výroby, tudíž i rozvojem kulturní krajiny. Prvním zmíněným rodem vlastníci statky, ležící na mapovaném území, je rod znamení jelena. První zmínka o Krásně a rodu vladyků z Krásna pochází z roku 1299, kteří drželi statky v okolí Krásna, Zašové i léno Meziříčí, k němuž připadal hrad Arnoltovice a dále především obce Poličná, Juřinka, Veselá, Křivé a Hrachovec, a to až do sedmdesátých let 14. století. Po polovině 14. stol. se objevuje jako další z významnějších rodů, rod z Perné, jež držel statky v Perné, Krásně, Lešné i Bynině, získané lénem od

moravského markraběte Jana Jindřicha. Podobným způsobem přišel ke statkům v Jasenici, Vysoké, Lhotce nad Bečvou, Mštnovicích, Krásně a Zašové i Vok z Kravař, zastupující další z významných rodů, pánů z Kravař. Území bylo tvořeno jak alodními (svobodnými) statky, tak markraběcími lény. Dalším držitelem částí mapovaného území je i olomoucké biskupství, které mělo ve vlastnictví především biskupské panství Kelč, okrajově zasahující do mapovaného území směrem od Choryně. Střídání vlastnických poměrů a pozemkové dražby na tomto území bylo opravdu časté až do doby předbělohorské, kdy bylo modelové území z malé části tvořeno svobodným panstvím Lešná, patřící Pražmům z Bílkova. Tvořily jej ves a tvrz Lešná, Vysoká, Perná, Příluky a Lhotka nad Bečvou. Zbylá naprostá většina území spadala pod alodní panství Rožnov, jehož majitelem byl Jan Kuna z Kunštátu, který následně panství prodal Janu Bohatému z Pernštejna. Původním sídlem tohoto panství byl hrad v Rožnově, který nechal Jan Bohatý z Pernštejna rozebrat a zahájil roku 1538 stavbu zámku v Meziříčí, dnes známý jako zámek Žerotínů a stavbu městských hradeb. (<http://www.cz-milka.net/pamatky/04-mesta-a-obce/valasske-mezirici/>) „Jan z Pernštejna, zvaný Bohatý, před svou smrtí prodal roku 1549 toto panství Vilémovi staršímu ze Žerotína, což byl jeden ze zásadních momentů éry rodu Žerotínů na modelovém území.“ (DOMLUVIL, 1881, s 54)

Část rožnovského panství patřila olomouckému biskupství, přesněji Meziříčí a vesnice k němu připadající. Konečné ustálené hranice rožnovského panství byly stanoveny oddělením zmíněného léna olomouckého biskupství v polovině 16. století. Rožnovské panství již v držení Viléma z Žerotína tedy následně tvořila městečka Rožnovec a Krásno a vsi Brňov, Bynina, Hážovice, Hrachovec, Jarcová, Jasenice, Juřinka, Krhová, Křivé, Malá Lhota, Mštnovice, Střítež, Tylovice, Velká Lhota, Veselá, Vidče, Vigantice, Zašová, Zubří a pusté vsi Raclavova Lhota, Píškova Lhota (jinak Pešíkova Lhota), Oznice a půl pusté vsi Hondorfu (jinak Vyšové). Vzniklý biskupský lénní statek Valašské Meziříčí, složený z města Meziříčí a vesnic Jarcová, Juřinka a Poličná s pustými vesnicemi Raclavova Lhota, Píškova Lhota a Oznice, v roce 1550 padl do správy olomouckého biskupa Jana Dubrovského, a to včetně rozestavěného meziříčského zámku, původně stavěného Janem z Pernštejna jako nové sídlo rožnovského panství. Následně přešli toto léno zvané i jako meziříčské panství roku 1554 Karel a Bernard z Žerotína, což je druhý podstatný moment, kdy začíná éra rodu Žerotínů. Rod Žerotínů pokračoval v myšlence Jana Bohatého z Pernštejna o přesunutí správního centra, nyní už rozděleného rožnovského panství na rožnovské a meziříčské a ponechali sídlo obou panství v tomto zámku, který později také dostavěli. Z toho důvodu je území, tvořené ze dvou správních celků, nazýváno jako jeden, a to rožnovsko-mezíříčské nebo meziříčsko-rožnovské panství.

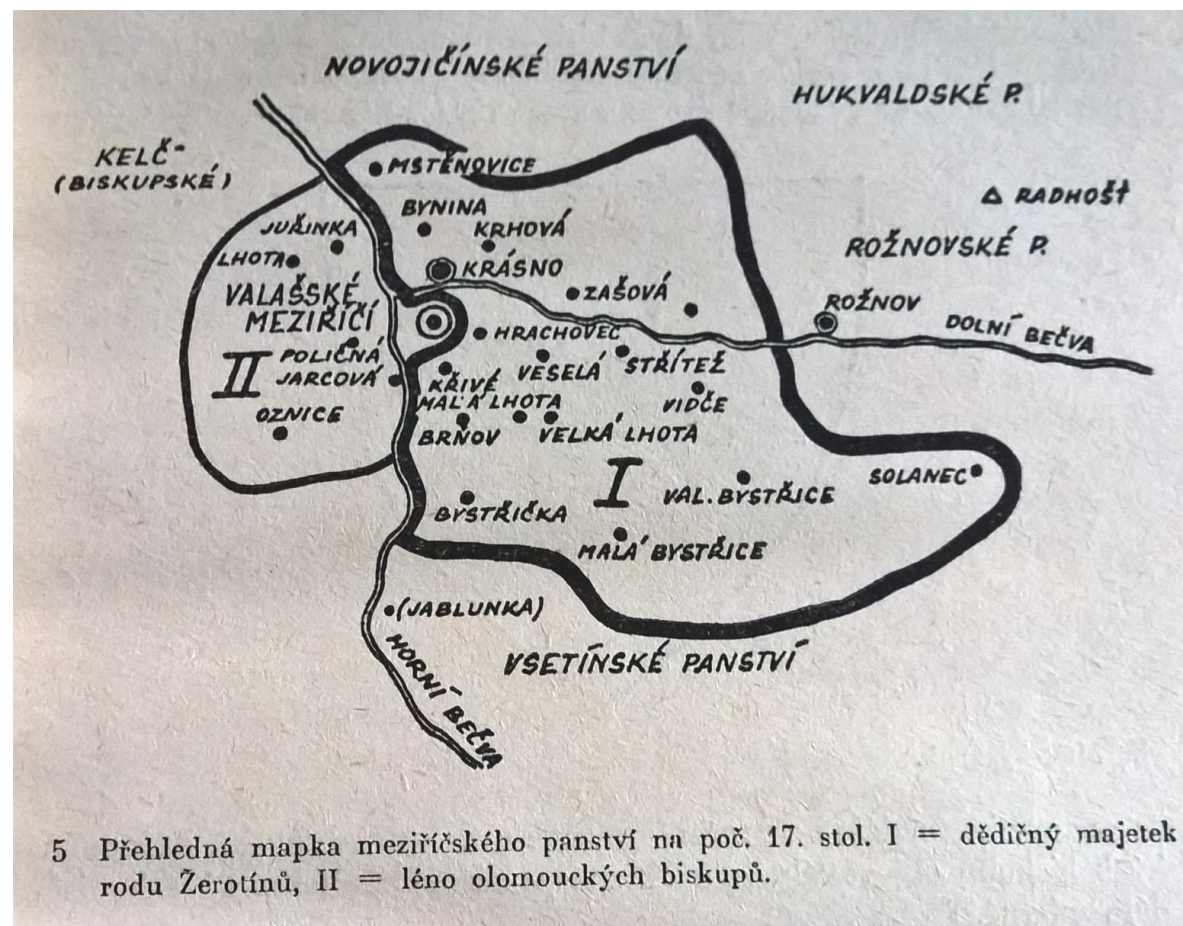
Období vzniku a rozvoje kompozice

Období vzniku a největšího rozvoje komponované krajiny na modelovém území lze rozdělit na dva časové úseky. Prvním úsekem je panování rodu Žerotínů a druhým je období rodu Kinských.

Žerotínové

Za počátek období vzniku kompozice autor pokládá stavbu zámku Žerotínů zahájenou Janem z Pernštejna a dokončenou Vilémem starším z Žerotína. První etapou rozvoje komponované krajiny je doba vlády Žerotínů datována od poloviny 16. století do Vilém starší držel krom nabytého rožnovsko-mezíříčského panství již v minulosti léna Kladeruby a Špičky k nimž spadalo rozsáhlé území několika dalších vesnic. V roce 1558 se po smrti Viléma stali držiteli léna Meziříčí i rožnovského panství jeho synové Karel a Bernard z Žerotína. Z těchto bratrů se léna i panství ujal Bernard ze Žerotína, zakladatel meziříčské větve pánů z Žerotína. Po smrti Bernarda roku 1602 získali léno i panství jeho synové Jan Vilém a nezletilý Jetřich. Jetřich z Žerotína odjel studovat do Francie a panství se ujal Jan Vilém. Tomu ale netrvalo dlouho. Když v Mikulově roku 1608 Jan Vilém z Žerotína zemřel, pohřben stejně jako otec v kryptě meziříčského kostela, léno, které se v jeho držení rozrostlo o několik vesnic, i panství, převzal jeho bratr Jetřich, který vládl i jménem jeho synovců Bernarda a Baltazara. Velikost Meziříčského panství na počátku 17. stol. lze pozorovat na obrázku č. 8. Od začátku držení rožnovsko-mezíříčského panství, byli Žerotínové přívrženci luterského náboženství. Jetřich ze Žerotína tuto tradici porušil a přijal katolickou víru jako vstřícný krok k nově korunovanému císaři Ferdinandu II. Brzy na to se však stal se svým synovcem Bernardem, císařovým odpůrcem což neslo své následky v podobě zkonfiskování jejich majetku ve prospěch Baltazara z Žerotína, synovec Jetřicha a bratr Bernarda. Baltazar následně získal i panství Přerov. Po Baltazarově smrti roku 1657 byly panství rozdělena jeho třem synům. Syn Ferdinand získal panství v Přerově a alodní Meziříčsko-Rožnovské panství zdědili synové Bernard Ferdinand a Karel Jindřich. Manželka Bernarda Ferdinanda koupila v roce 1684 panství Hustopeče a Lešnou, po jejíž smrti 1689 panství zdědil její manžel. Lze tedy mluvit o dalším rozšíření alodního panství Meziříčí-Rožnov. Bernard Ferdinand z Žerotína zemřel roku 1692. Jeho smrtí zanikla i meziříčská větev Žerotínů. Alodní panství Meziříčí-Rožnov i léni panství Meziříčí drželi Žerotínové až do roku 1815. Během této doby panství držela větve vízbersko-losínská a následně falkenberská. Posledním z příslušníků žerotínského rodu byl Jan Ludvík současně držící alodní panství Valašské Meziříčí-Rožnov i léni panství Valašské Meziříčí. Alodní panství Valašské Meziříčí zdědila po smrti Jana Ludvíka jeho dcera Marie Josefa provdaná za hraběte z Fürstenberka, která po třech letech prodala Františku Josefu hraběti Kinskému z Vychnic a

Tetova. Tímto okamžikem se na území dostává druhý významný rod Kinští. Biskupské léno Valašské Meziříčí zdědil Josef Karel a držel jej do smrti 1814, po něm léno převzal František Josef z Žerotína do roku 1845, po němž následoval jeho syn Zdeňk ze Žerotína do roku 1887. V roce 1862, kdy byl vydán říšský zákon o alodifikaci všech lenních statků, se léno Valašské meziříčí v držení Zdeňka ze Žerotína stalo svobodným statkem. Nástupcem Zdeňka byl jeho syn Karel Emanuel z Žerotína, který statek držel až do roku 1927. (LAPÁČEK, 2012)

5 Přehledná mapka meziříčského panství na poč. 17. stol. I = dědičný majetek rodu Žerotínů, II = léno olomouckých biskupů.

Obrázek č. 8: Velikost Meziříčského panství na počátku 17. století (KRAMAŘ, 1998)

Důležité historické události za Žerotínů. K závažným hospodářským změnám došlo v 16. a 17. století. Vrchnosti v souvislosti s přechodem k hospodaření ve vlastní režii, začali využívat území stavbou rybníků, pivovarů a především se začala aktivně zajímat o využití lesů. Pro vrchnost nejefektivnější způsobem využití krajiny byla přeměna lesů na ornou. Tento způsob rozšiřování orné půdy je nazýván jako pasekářská kolonizace, která měla přímý vliv na utváření krajinného rázu a charakteru Valaška. Další způsob využití lesů od poloviny 16. století je nazýván jako Valašská kolonizace, kdy vrchnost pronajímala horské paseky a lesní stráně poddaným ze sousedního slovenského panství, k pasení valašského dobytka. Valašská kolonizace ovlivnila i vrchnost, která

také výrazně zvýšila chov dobytka. Koncem 16 století je postaven v duchu renesance zámek Žerotínů, ve stejném duchu jsou stavěny i měšťanské domy a renesančně je přestavěn i kostel.

Třicetiletá válka je neklidným obdobím. Součástí je i protihabsburské povstání, které spočívalo v boji především valachu proti katolickým vrchnostem, byla porážena císařova vojska. Valaši poražení v únoru 1621 se stáhli zpět do hor, odkud přepadávali léna a panství především olomouckého biskupství. Druhou etapou povstání posílilo spojenectví české a moravské emigrace a dánů na základě kterého byli roku 1627 donuceni Valaši a valašské obce podepsat revers a slib, že už nikdy nevztáhnou zbraň proti císařovi a vrchnostem. Třetí a poslední etapou bylo povstání proti císařským vojskům a vrchnostem, spojení se Švédy. Doba třicetileté války byla pro Valašské Meziříčí a Krásno dobou utrpení. Období roku 1630 je na území Valašského Meziříčí označeno jako velký hlad. Střídali se zde Valaši, císařští vojáci i Švédi, a město plundrovali. Roku 1648 dokonce Švédové Krásno i Valašské Meziříčí vypálili. Za období třicetileté války je jako nejvíce postižené město v okolí označováno právě Valašské Meziříčí, které se z tohoto období dostávalo po desetiletí.

Po třicetileté válce a ustání nepokojů bylo na území spousta neosídlených vesnic dvorů a městských domů. Tato sídla se začala zpět osidlovat a začal opět rozvoj hospodářství. V roce 1670 byla započata barokní přestavba Meziříčí, na jehož náměstí byl tehdy nejspíše postaven Mariánský sloup. Na počátku 18 století bylo město Meziříčí přejmenováno na Valašské Meziříčí. Ve 20. letech 18. století proběhla přestavba zámku. V Krásně byla roku 1730 postavena nová barokní správní budova. I přes vpád Prusů, kteří město roku 1745 opět vypálili, rozvoj nadále probíhal. V polovině 18. století byla opět přestavěna budova zámku. Budova byla zvýšena o jedno patro, byla přistavěna boční křídla a nádvoří bylo doplněno o arkády. Zámek tak získal svou současnou barokní podobu. V 18. století byla také ke kostelu Svaté Trojice přistavěna dřevěná loď s ochozem. Po polovině 18. stol. probíhala stále barokní přestavba města obohacená o postavení množství barokních soch. Stavby, sochy i ostatní objekty vystavené Žerotíny jsou obsahem tabulky všech zmapovaných objektů. Až do roku 1815 sídlili ve zdejší zámku Žerotínové. Proto se mu začalo později říkat, zámek Žerotínů V roce 1815 také následovalo odkoupení alodního statku rodem Kinských. (DEMEL, 1969)

Kinští

Období počátku rodu Kinských na modelovém území začíná roku 1815 koupí alodního statku Valašské Meziříčí-Rožnov hrabětem Františkem Josefem Kinským z Vychnic a Tetova. Po jeho smrti je panství rozděleno jeho třem synům a dvěma dcerám. Podíly dcer byly po jejich provdání vymazány, a Panství náleželo od roku 1823 třem bratrům, Dominiku, Rudolfovi a Evženovi Kinskému.

Jednotlivé díly sourozenci postupovali bratru Evženovi Kinskému, jež se stal majitelem celého panství v roce 1853 až do roku 1885, kdy zemřel. Hrabě Rudolf Kinský, potomek zemřelého Eugena Kinského zdědil panství v roce 1888. Ten panství postupně rozprodával tak, že z něj nakonec vytvořil tři velkostatky. Území velkostatku Velkých Karlovic také následně prodal majitelům firmy S. Reich a spol. v roce 1892. Tím vznikl samostatně velkostatek Velké Karlovice. Další velkou část z velkostatku Valašské Meziříčí-Rožnov zvanou jako velkostatek Rožnov také prodal roku 1898 Arminu baronu Popprovi. Třetí poslední část bývalého velkostatku Valašské Meziříčí- Krásno nazývaná již pouze jako velkostatek Krásno si Rudolf ponechal. Od roku 1913 patřil velkostatek už hraběti, čímž na území skončil rod Kinských. Nakonec byl velkostatek Krásno roku 1945 zkonfiskován.

Důležité historické události v letopočtech za doby Kinských.

Na začátku 19. století se ve městě nacházel vrchnostenský dvůr, mlýn, palírna, pila a soukenická valcha. Od roku 1850 se město stalo sídlem okresního hejtmánství. Zřízen byl i berní úřad a četnická stanice. V roce 1851 byl kostel ve Valašském Meziříčí neboli kostel Nanebevzetí Panny Marie obohacen o renesanční věž, která je dodnes jednou z dominant města. Tehdy se však byla hlavní dominantou. Roku 1854 odkoupil od Kinských zámeckou budovu rakouský stát a o rok později zde byla zřízena ženská věznice. Na ženskou věznici byl zámek i částečně upraven, což zapříčinilo zánik a maleb a památek uvnitř zámku. Ve stejném roce byla barokní správní budova Meziříčského panství v Krásně přebudována na empírový zámek Kinských. V Krásně se výrazně rozvíjel průmysl. Vznikly sklárny, roku 1859 textilní manufaktura a roku 1905 Dadákova pražírna kávy fungující dodnes. Roku 1865 bylo centrum Valašského Meziříčí opět zničeno požárem, na základě kterého bylo centrum Valašského Meziříčí přestavěno do dnešní podoby. Ve Valašském meziříčí roku 1861 vznikla první česká organizace, čtenářský spolek, 1864 založen Sokol, který měl obrovský vliv na kulturní život města zásluhou divadelní ochotnické družiny. V roce 1871 bylo otevřeno gymnasium a vliv na vývoj výtvarného umění a nábytkářství měla další škola, konkrétně odborná škola pro zpracování dřeva založena 1874. Roku 1883 založen muzejní spolek a jedno z nejstarších moravských muzeí. Významná je stavba železničních tratí Hranice-Vsetín roku 1885 a Krásno-Rožnov roku 1893. Rozvoj vzdělanosti je dále podpořen vznikem dívčího gymnázia (1907) a zemské školy gobelínové a kobercové 1908. Krásno se stalo centrem průmyslu a Valašské Meziříčí centrem kultury a vzdělanosti. (DEMEL, 1969)

Období po vzniku kompozice a její následné zanikání.

Začátek tohoto období určil autor koncem působení rodu Kinských na modelovém území roku 1913. Do roku 1945 patřil velkostatek už hraběti Sielern-Aspangovi a následně byl zkonfiskován. Významným historickým momentem je spojení městečka Krásna a města Valašského Meziříčí roku 1923. Rozvoj průmyslu, pokračoval, což dokládá vznik podniku Mikroфона roku 1937, známy dnes jako Tesla. Největší fabrikou se roku 1960 stala nově vybudovaná Deza, jež zapříčinila zánik Mariánského dvora a části kompozice. Za období II světové války sloužil zámek Žerotínů jako vojenský lazaret. Vzdělání se také vyvíjelo vznikem škol a hvězdárny (1928) přestavěné po válce v roce 1948. Ve stejném roce se do zámku Kinských přemístilo Valašskomeziříčské muzeum. Město se rozrůstalo. V roce 1953 byla k městu připojena Krhová a dále roku 1976 byly připojeny vesnice Bynina, Hrachovec, Choryně, Juřinka, Lhota a Poličná. Jako poslední se k městu připojila roku 1980 ves Podlesí. V zámku Žerotínů bylo založeno kulturní středisko a v zámek Kinských rekonstruovaný od roku 1974 byl v roce 1988 zpřístupněn veřejnosti.

Od roku 1992 je jádro města Valašské Meziříčí vyhlášeno za Městskou památkovou rezervaci.

6. VÝSLEDKY

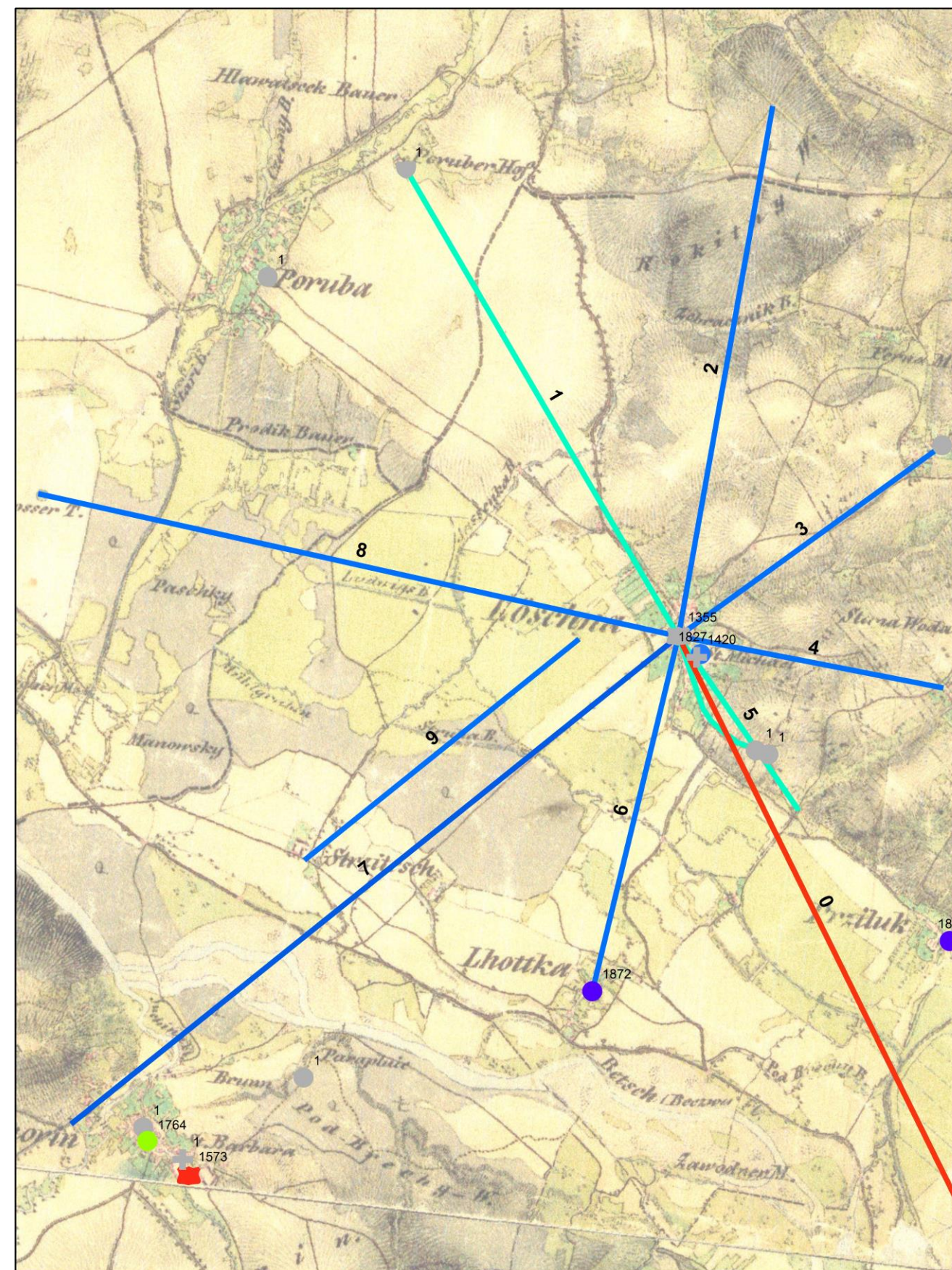
6.1 Komponované oblasti

Po výběru lokality v okolí Valašského Meziříčí byl započat základní rozbor, při němž vyplynuly celkem tři potenciálně komponované oblasti. Tento výběr bylo potřeba zúžit pouze na jednu oblast a v té se věnovat základnímu i následnému specifickému rozboru. Na podkladu II. vojenského mapování (obr. č. 9), lze vidět potenciálně komponované oblasti s centrem ve Valašském Meziříčí, historicky přesněji s centrem v Krásně, jejíž osy jsou zaznačeny červenou barvou, v Lešné zaznačené modrou barvou a v Choryni označené barvou fialovou. Již na první pohled je zřetelně poznat, že nejvyšší počet prvků indikující předpoklad kompozice vykazuje území s centrem ve Valašském Meziříčí. Dále byla v území nalezena spousta jednotlivých kompozičních vazeb přímo nenavazujících na jeden z těchto tří celků.

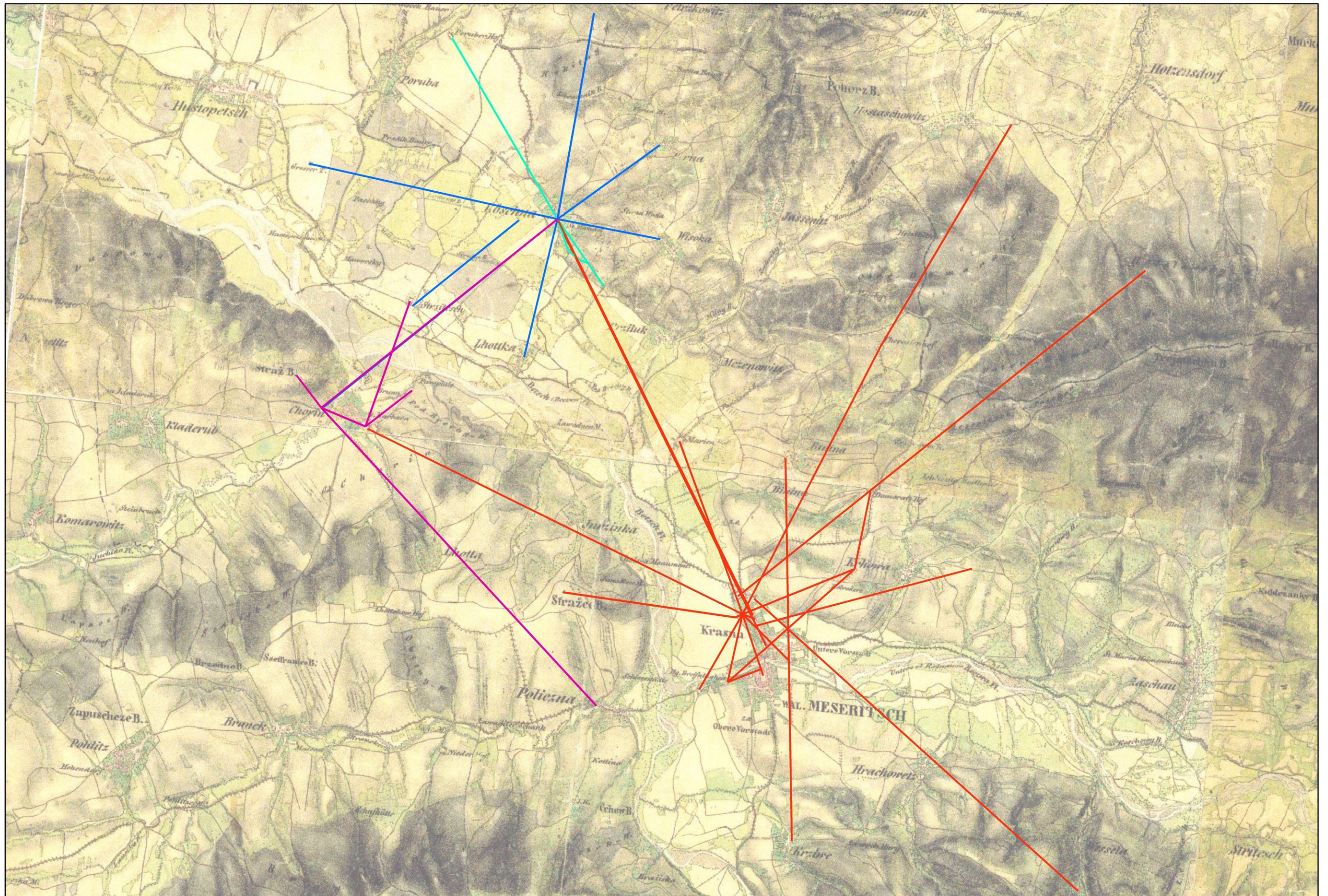
Lešná a okolí

Zvětšený mapový výřez, (obr. č. 10), je zaměřen na předpokládanou kompozici v Lešné a jejím okolí. Na výřezu lze vyčíst, že střed kompozice je situován na Zámek v Lešné, v centru obce. Od zámku hvězdicovitě vybíhá 8 předpokládaných kompozičních vazeb a dále jedna mimo tuto hvězdicovitou kompozici. Světle modré osy č. 1 a číslo 5 spojují nejvýznamnější prvky, proto je můžeme považovat osami hlavními. Vyznačená osa č. 1 spojuje zámek s Porubenským dvorem, na druhou stranu od zámku míří přímočaře osa 5 skrz kostel svatého Michaela, jednu z kaplí křížové cesty až ke kříži při odbočce na obec Vysoká. Dále obloukem tato osa vytyčuje křížovou cestu navazující na ulici v Lešné, vedoucí opět k zámku. Osa číslo 2 míří přímo na střed dvou lesních průseků u Petřkovic, kapli v obci Příluky se zámek spojuje osa 3. Poslední osou na severovýchod od půlící hlavní linie je osa č. 4, směřující od zámku ke kříži a škole na vrcholu obce Vysoká. Jihozápadním směrem prochází křížem a následně zakončena kaplí ve Lhotce nad Bečvou osa č. 6. Na kompoziční oblast v okolí Choryně navazuje osa s číslem 7, vedoucí podél cesty lemované nejspíše čtyřřadou alejí na kříž v Choryni. Poslední osou hvězdice je osa číslo 8, procházející skrz neznámý objekt rovnoběžně, pravděpodobně s potokem nesoucí jméno Ludvig B. až k ostrovu, na kterém byla Hustopečská tvrz. Dále je ve výřezu možno vidět osu číslo 9, vedoucí po vodním toku pravidelně lemovaném stromy ke Střítěžskému dvoru, rovnoběžně s osou č. 7

Jediná červená linie zasahující do této kompozice označuje propojení zámku Lešná se zámek Kinských ve Valašském Meziříčí. Na tuto osu navazuje a zároveň upozorňuje bývalé Krásenské náměstí, směřováno souběžně s osou.

Obrázek č. 10: Předpokládaná kompozice Lešná (<https://geoportal.gov.cz> + vlastní tvorba)

Obrázek č. 9: Mapa zobrazující tři potenciálně komponovaná místa. (<https://geoportal.gov.cz> + vlastní tvorba)

Choryň a okolí

Druhou oblastí, která vykazuje potenciál komponované krajiny je Choryň. V tomto případě není nalezeno tolik kompozičních vazeb. Východiskem určení Choryně, jako dalšího centra, jsou její dochovaná významná místa jako zámek, kostel sv. Barbary, jmenovitě uveden i přímo v mapě II. vojenského mapování, několik kaplí a křížů po obci a pozůstatky zámecké zahrady. Mimo obec nedaleké dvory Střítežský a Lhotský, cesta se stromořadím a kopec Stráž s přírodní památkou vzbuzuje pocity komponované krajiny. Dále je tato oblast zařazena do jedné ze tří potenciálně komponovaných krajin, díky již jednou zmíněné žluté linii, vytvářející společně s kostelem v Lešné a Krásně teoreticky možnou sakrální kompozici. Tato kompozice je podrobněji rozebrána dále ve výsledcích.

Valašské Meziříčí a okolí

Z pohledu na obrázek č. 9 je zřetelný nejvyšší počet prvků a teoretických vazeb, indikujících předpokládanou komponovanou krajinu. Tento předpoklad je podložen i sociálním a historickým vývojem území. Jednotlivé objekty a linie kompozice jsou podrobně popsány na jednotlivých mapových podkladech ve výsledcích následného základního rozboru.

6.2 Základní rozbor

Základním podkladem pro identifikaci záměrných krajinných úprav jsou historická i současná mapová díla, literární díla, dobová vyobrazení a samozřejmě dochované objekty.

Historická kartografická díla

Müllerovo mapování

První systematické topografické mapování Moravy pod názvem Müllerova mapa Moravy z roku 1716, je dílem topografa a kartografa Jana Kryštofa Müllera (1673-1721). (SEMOTANOVÁ, 2001) Na tomto historickém podkladu je z pohledu identifikace komponované krajiny důležité zaznačení významných bodů jako zámky, kostely, kaple, letohrádky, křížové vrchy či další sakrální objekty. Mimo bodové vyznačení významných míst mohou být na mapě zaznačeny také liniové prvky jako například významné komunikace, lesní průseky či aleje, které i přes poměrně velké měřítko 1:132 000 mohou ukazovat konkrétní kompozice.

Stavby

Na výřezu mapovaného území z Müllerovy mapy Moravy (obr. č. 11), není zobrazen žádný významný objekt přímo určující komponovanou krajinu či vazbu. Valašské Meziříčí je z historického hlediska tvořeno ze dvou samostatných celků, jak je možno vidět na mapě. Meziříčí, na mapě jako Meferitfeh, je významnější část, jižně od řeky. Větší význam města dokládá nejen viditelné opevnění ale i velikost a nápis objektu. Druhá část města, tvořící dnes Valašské Meziříčí je Krásno. S ohledem na ostatní vesnice je i jeho velikost výrazně větší, což napovídá jejímu správnému označení městečka. Dále jsou viditelné zámky v Lešné, Hustopečích a Kelči a klášter v Zašové.

Krajina

Zaznačení reliéfu či členitosti krajiny pomocí kreslených stínovaných kopců je nejméně zkruslenou a nejlépe zaznačenou položkou této mapy s porovnáním se skutečností. Poněkud nedostatečné je zaznačení lesních ploch, které je však celkově problémem Müllerovy mapy Moravy. Lesů na území bylo v této době podstatně více. Dále lze na této mapě zpozorovat vodní tok, respektive náhon na krásenský mlýn, vycházející z Rožnovské Bečvy nad městečko Krásno, který je následně rozdvojen. Jedna část pokračuje podél Bečvy bez žádných vodních ploch a druhá napájí Mštěnovické rybníky a poté se opět spojuje dohromady s první částí a teče již mimo mapované území, směrem přes Hustopeče, za nimiž se opakuje tentýž proces dvojení a napájení rybníka.

Obrázek č. 11: Müllerova mapa (<https://mapy.vugtk.cz>)

I. vojenské mapování

Mapové dílo vzniklo v letech 1764-1768 způsobem mapování „a la vue“, znamenající mapování projížděním krajiny. Podkladem při vzniku byla Müllerova mapa. I. vojenské mapování nazývané i jako jesefské mapování je v měřítku 1 : 28 800. Jelikož nebyla ještě použita trigonometrická síť, je mapa nepřesná a zkreslená. I tak ale nabízí cenný podklad pro identifikaci krajinných kompozic, díky zakreslení sakrálních objektů, a to i drobných, cest, linií i stomořadí a plošných objektů, včetně naznačení terénu. (SEMOTANOVA, 2001)

Stavby

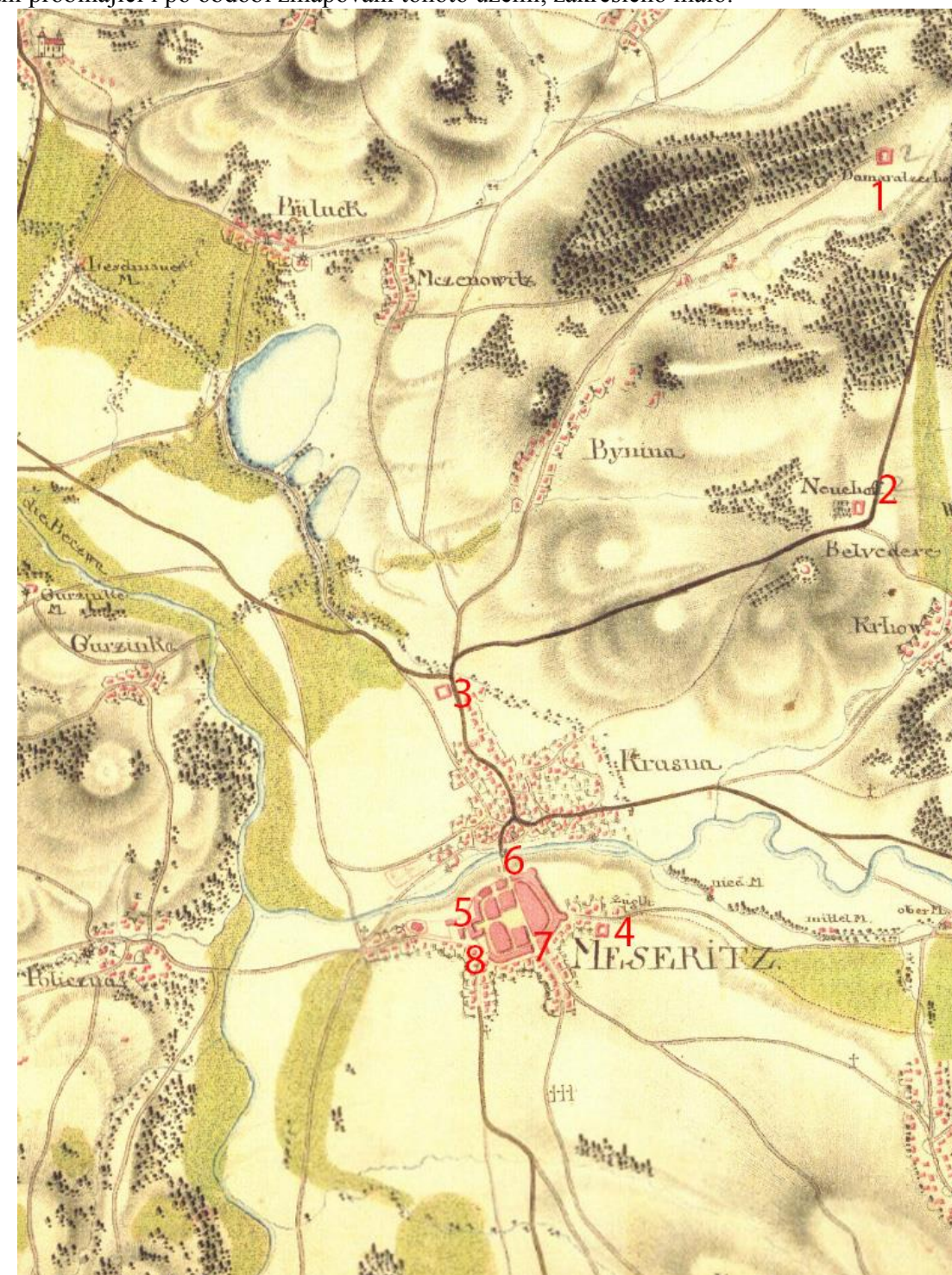
Výřez mapovaného území z mapy I. vojenského mapování (obr. č. 12) zobrazuje podstatně více prvků naznačujících krajinnou kompozici než Müllerova mapa Moravy. Malé červené duté čtverce vyznačují v mapě dvory. Číslem 1 je označen Damaratzei hof = Domoracký dvůr, dnes známý jako Tereziánský dvůr. Číslo 2 nese Neue hof = Nový dvůr, dnes známý jako Domoracký dvůr. Panský dvůr v Krásně, později sloužící jako dvůr pro služebnictvo zámku Kinských, je označen číslem 3 a poslední je Manský dvůr u Valašského Meziříčí s číslem 4. Nedokončený čtverec součástí opevnění Valašského Meziříčí, podobný čtverci značící dvory, je zámek Žerotínů, označen číslicí 5. Zakreslení ulic, náměstí a zastavěných částí v centru Valašského Meziříčí, v mapě jako Meseritz, je mnohem přesnější než v Müllerově mapě Moravy a vcelku odpovídající i současnému rozložení. Do města byl díky hradbám omezen přístup přes pouhé tři brány, jejichž poloha je na mapě dána mezerou v hradbách. Jedná se o Krásenskou bránu (na mapě označenou číslicí 6), Poličenskou bránu (7) a Rožnovskou bránu (8).

Krajina

Na první pohled viditelným a velice významným prvkem je kopec Helštýn na mapě jako Belvedere. Pojmenování toho bodu je zřejmé na základě jeho polohy na vrcholu kopce. Na historických mapách jsou často místa s výhledem do okolí označována jako Belveder. Na tomto bodu stál vrchnostenský letohrádek, což signalizuje červeně značená stavba. Od Belvederu vede čtyřřadá alej směřující v tomto případě na Krásno. Způsob mapování „a la vue“ je dosti nepřesný a celá mapa je v porovnání se současnými mapovými podklady výrazně zkreslená. Proto je za věrohodnější brán směr aleje vedoucí od Belvederu až z mapy II. vojenského mapování. Dále se v krajině objevují i kříže u obce Krhow (Krhová) a Hrachovetz (Hrachovec). Neobvyklým a dosti výrazným prvkem jsou tři kříže jižně od Meziříčí. Na základě literárního díla Valašské Meziříčí 1969 (DEMEL, 1969), bylo zjištěno, že se jednalo o popraviště, podle něhož se území nazývá Stínadla. Současně zde stojí sídliště a nemocnice Valašského Meziříčí. Za povšimnutí stojí i rybníky jižně pod obcí Přílucky, v mapě psáno jako Příluck. Největší z nich zvaný Smradlák byl v roce 1521 založen Janem z Kunštátu. I. vojenské mapování a Müllerova mapa Moravy jsou jediné mapy, které tyto rybníky zachycují. Následně totiž byly rybníky zrušeny a na jejich místě vyrostl Mariánský dvůr.

Náhon na krásenský mlýn napájející Mštnovické rybníky je na této mapě také zaznačen. Nápadná je jeho doprovodná vegetace velice kontrastní s územím v části obtékající krásno.

Členitost terénu je už na rozdíl od Müllerovy mapy zaznačena plošně. Stínování svahů je pro území čitelné včetně vrcholů kopců. Mnohem přesněji a jasněji jsou zaznačeny i lesní porosty, jejichž zaznačení lze lépe pozorovat na celém mapovém listu. Dle autora je lesních porostů, s ohledem na odlesňování probíhající i po období zmapování tohoto území, zakresleno málo.

Obrázek číslo 12: Mapa I. Vojenského mapování (<https://oldmap.geolab.cz> + vlastní tvorba)

Stabilní katastr

Map stabilního katastru je velké množství, ale pro identifikaci krajinných kompozic jsou nejvhodnější povinné císařské otisky v měřítku 1 : 2 880. Byly vytvořeny pro každý katastr v letech 1825- 1843. V tomto období vznikalo i II. vojenské mapování. Stabilní katastr je brán jako vedlejší zdroj informací, doplňující informace a upřesňující jména, polohy i vazby jednotlivých objektů, díky jeho většímu přiblížení. (KULIŠŤÁKOVA, 2014)

Na mapovém výřezu (obr. č. 13) císařských otisků jsou spojené katastry Krásno, Bynina, Mštnovice, Valašské Meziříčí a Poličná, zmapovány všechny v roce 1834. Na katastrálním území Mštnovice je vidět, že jeden z mapových listů nebyl dokončen, vybarven.

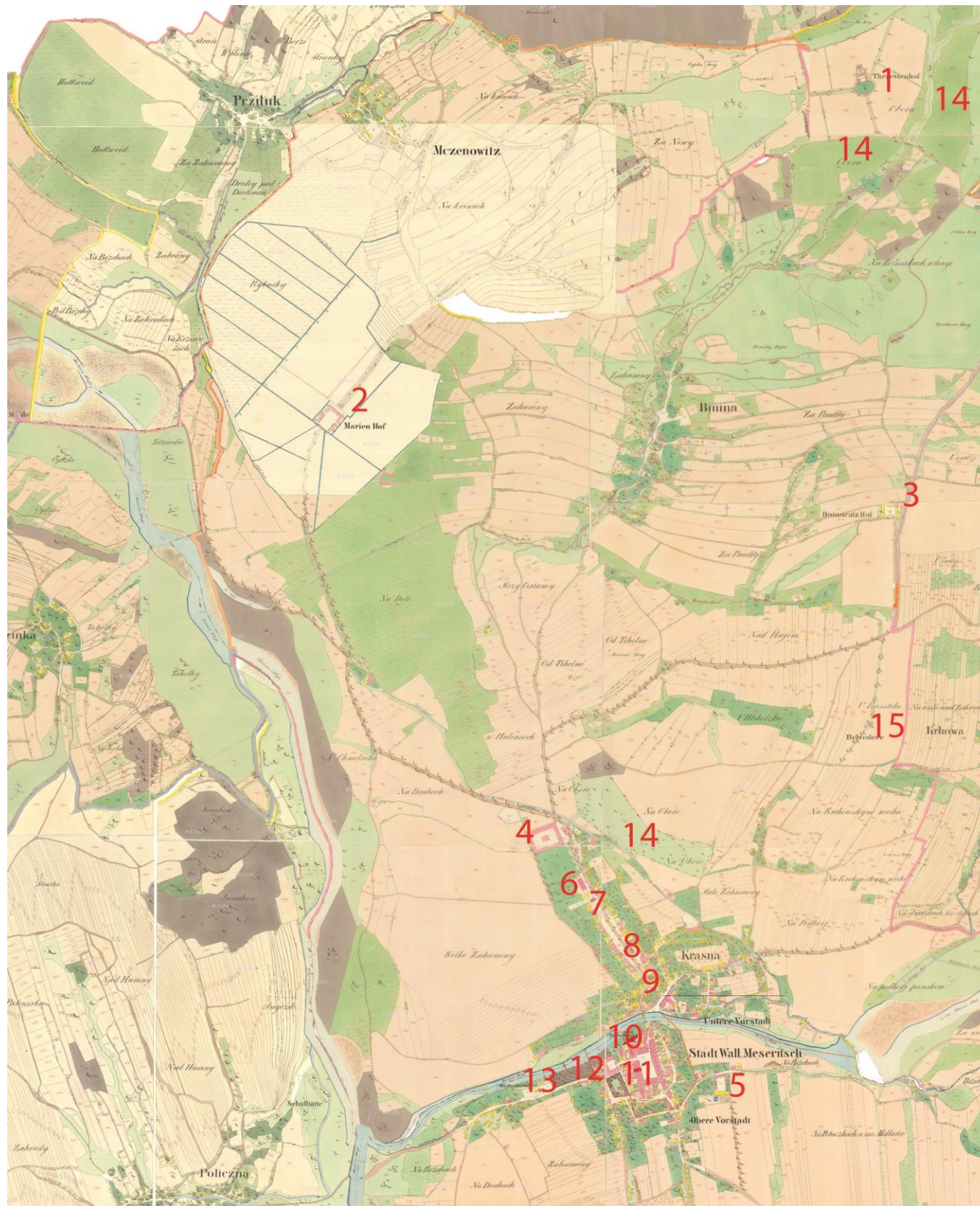
Stavby

Na císařských otiscích lze již pozorovat rozkreslenou infrastrukturu městečka Krásna a města Valašského Meziříčí. U názvu Valašské Meziříčí je napsáno německy Stad (město). Významné stavby jsou vybarveny rudě červenou barvou. Od Tereziánského dvora (1) nově vyběhají cesty třemi směry. Od nově zbudovaného Mariánského dvora (2), který je na mapovém listu Mštnovic dokonce kolorovaný, vede významná cesta lemovaná alejí jedním směrem na Krásno a do Mštnovic. Domoracký dvůr (3) leží u významné cesty na dnešní Nový Jičín. Vrchnostenský Krásenský dvůr (4) je již na první pohled největším a nejvýznamnějším dvorem. Posledním Dvorem je na okraji Valašského Meziříčí Manský dvůr (5). Správní budova manství (6) je již přesídlená v městečku Krásně. Od kostela Svatého Jakuba, (7) společně s barokními sochami, zaznačenými v detailu č. 1, pokračuje směrem k Valašskému Meziříčí krásenské náměstí, lemováno krásenskou alejí. Ve středu tohoto náměstí ležela stará krásenská radnice, (8) v dnešní době již zaniklá. Náměstí v Krásně nám uzavírá v mapě ještě bývalá radnice Krásna (9), v níž je v současnosti Městská knihovna. Cesta od náměstí se stáčí k dřevěnému mostu, na jehož úpatí jsou opět dvě sochy, viditelné na detailu č. 1. V centru Valašského Meziříčí leží kostel Nanebevzetí Panny Marie, (10) ještě bez přistavěné renesanční věže. Na náměstí ve Valašském Meziříčí sídlí dodnes radnice města (11). Na náměstí je již Sloup se sochou Panny Marie a socha svatého Floriána, viditelné na detailu č. 2. Ulice ze severozápadního rohu náměstí vede přímo k zámku Žerotínů (12) a v prodloužení této osy je kostel Sv. Trojice (13). Na detailu číslo 2 jsou viditelné i Valašskomeziříčské hradby. Belvedere (15) je vrchol kopce Helštýna, na němž je vyznačen na detailu č. 3 lichoběžníkový objekt s nárožními věžičkami. Jedná se o vrchnostenský zámeček, viděný již na mapě I. vojenského mapování. V roce 1864 byla vypracována mapa obecních pozemků městečka Krásna, se zakreslením situace vrchnostenského zámečku na Helštýně aj., na podkladu katastrální mapy. (St. okr. Archiv Vsetín, Archiv městečka Krásna n. B., inv. č. 313.) Posledním mapou, kde je objekt zachycen, je indikační

skica z roku 1872, kde je zakreslen jeho půdorys, ale nevybarvený, viz detail č. 4. Na této skice je zachyceno už i krásenské nádraží, jehož poloha lze vidět na detailu č. 5.

Krajina

Na císařských otiscích je zřetelně vidět rozsáhlá hospodářská činnost. Většinu území tvoří orná půda. Světle zelené plochy jsou louky a pastviny, což dokazuje značný chov dobytka. V okolí vodních toků jsou tyto louky často posázeny i ovocnými stromy. V okolí Krásenského a Tereziánského dvora jsou zaznačeny i Obory (14). Komponované plochy na tomto území jsou v podobě zahrad, a to u správní budovy panství v Krásně a na detailu č. 2 je vidět zahrada jižně od zámku Žerotínů. Tato zahrada je detailně zmapována pouze na tomto mapovém podkladu. U zmíněné zahrady u panského sídla, později empírového zámku Kinských, je důležité křížové rozdělení cestičkami. Střed zahrady je středem celé kompozice. Reliéf krajiny není zaznačen v této mapě graficky, nýbrž písemně a pomocí značek. Oproti II. vojenskému mapování jsou na území skvěle zaznačeny lesní porosty šedohnědou barvou. Hlad po orné půdě již na území pomalu ustává a tento stav lesní plochy zůstává už i v dalších mapových listech. Linie v podobě cest, případně doprovázené stromořadím či alejí, jsou zřetelně čitelné. Nejvýznamnější linií je kompozičně krásenská alej na náměstí v Krásně, na kterou navazuje okolo krásenského dvora významná cesta lemovaná alejí až k Mariánskému dvoru. Dále pokračuje přes Mariánský dvůr, v takto významném měřítku, už jen kousek. Významem tohoto kousku je nespíše majestátní a reprezentativní příjezd ke dvoru. U Mariánského dvoru postaveného na bývalém rybníku Smradlák je pochopitelně vidět soustava odvodňujících kanálů. Cesta k Mariánskému dvoru se u krásenského dvora rozdvouje. Druhá část je také významná cesta vedoucí okolo Domorackého dvora směrem na dnešní Nový Jičín. Tato cesta je doprovázena alejí skoro až po Domoracký dvůr, kde pokračuje po cestě vedoucí k letohrádku na vrcholu kopce Helštýn (15), významným místem kompozice. Následně pokračuje za letohrádkem jen kousek. Ten však prodloužením jeho osy symbolizuje návaznost v aktuálním mapovém podkladu na zámek Žerotínů. Třetí významná cesta vycházející z Krásna východním směrem, doprovázená alejí, vede pochopitelně k Rožnovu pod Radhoštěm. Poslední cesta, lépe řečeno úsek lemovaný alejí, je u Manského dvora. Mlýnský náhon, vedoucí nad Krásnem v I. vojenském mapování, již zanikl.

Obrázek č. 13: Mapa spojených povinných císařských otisků (<https://archivnimapy.cuzk.cz> + vlastní tvorba)

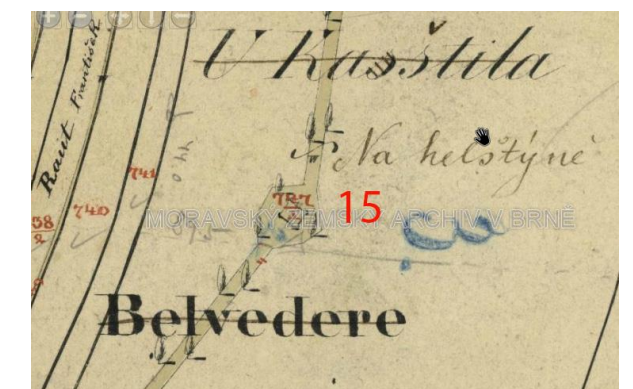
Obrázek č. 13a: Detail 1 (<https://archivnimapy.cuzk.cz> + vlastní tvorba)

Obrázek č. 13b: Detail 2 (<https://archivnimapy.cuzk.cz> + vlastní tvorba)

Obrázek č. 13c: Detail 3
(<https://archivnimapy.cuzk.cz> + vlastní tvorba)

Obrázek č. 13d: Detail 4
(<https://archivnimapy.cuzk.cz> + vlastní tvorba)

Obrázek č. 13e: Detail 5 (<https://archivnimapy.cuzk.cz> + vlastní tvorba)

II. vojenské mapování.

Tento mapový podklad je, v rámci této bakalářské práce, nejvýznamnějším podkladem, z důvodu množství zaznačených objektů, souvisejících s komponovanou krajinou na tomto území a přesnosti, díky použití trigonometrické sítě při mapování. Mapový podklad vzniká v roce 1836-1852. (SEMOTANOVÁ, 2001) Při nečitelnosti či potřebě přiblížení si určitého místa, je díky obdobnému vzniku často porovnáván s povinnými císařskými otisky. Mapa II. vojenského mapování, nazývána i jako Františkovo mapování, vznikala v měřítku 1 : 28 800, neboli desetinásobkem stabilního katastru. (KULIŠŤÁKOVÁ, 2014)

Stavby

Stejně jako na předchozích mapách jsou stavby popsány číslicemi. Obsahem staveb je mapa, velice podobná mapě stabilního katastru. Z toho důvodu jsou v textu popsány jen stavby, které přibýly. Zároveň je z důvodu vysokého počtu zaznačených staveb vytvořena tabulka č. 3, sloužící jako legenda k obrázku č. 14, výřezu II. vojenského mapování. Nově přidané je písemné označení některých dvorů, popsány v mapě slovem Hof, v překladu dvůr, před kterým je umístěn ještě konkrétní název dvoru. Takto zaznačený je Teresien Hof (Tereziánský dvůr 1), nově Marien Hof (Mariánský dvůr 5), ležící na území bývalého mštnovického rybníku Smradlák, Domoratz Hof (Domoracký dvůr 2) a v levém dolním rohu je vidět i Nieder Hof (Dolní dvůr), spadající pod léní statek Branky. Dále v mapě přibyl u cesty mezi Krásenským a Mariánským dvorem nápis Cholera Monument. Jedná se o pilíř postavený na památku zemřelých a zároveň na ochranu proti dalšímu napadení morem. Tento pilíř byl v nedávné době odvezen, restaurován a vrácen zpět. Dalším objektem jsou lázně, později hostinec Jehličná, v mapě značeny tečkou a nápisem Jehliczna Badhaus. Tento objekt je zaznačen i na mapě stabilního katastru, kde je vybarven a naznačen i jeho půdorys. Tento objekt je však na případný, samostatný detail pro kompozici nevýznamný.

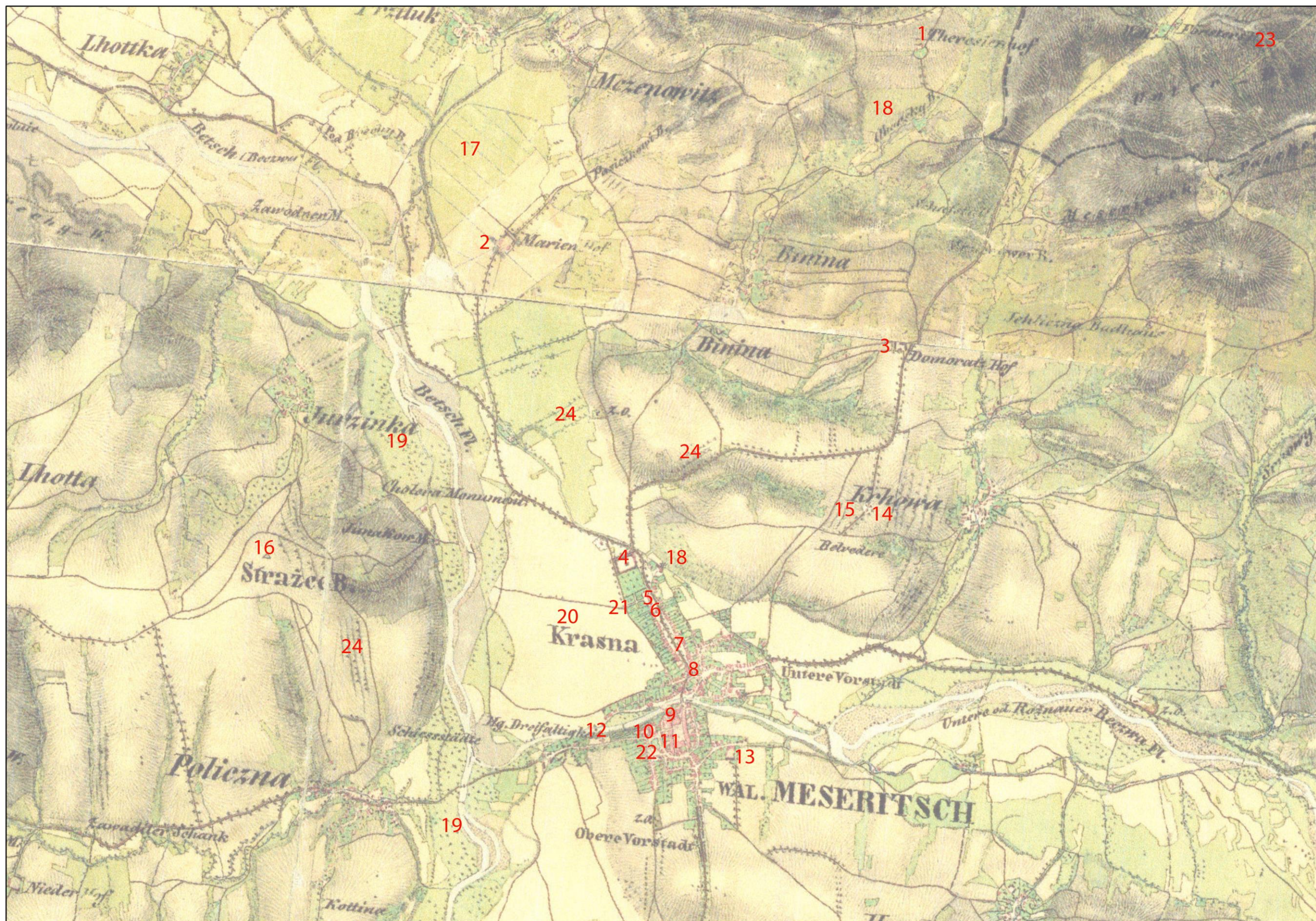
Krajina

Díky většímu mapovému výřezu, jde na rozdíl od stabilního katastru v této mapě pozorovat i lesní průsek, směřující skrz dvůr Domorac, jemuž lesy, v nichž je průsek budovaný, patřily až k vrchnostenskému dvoru v Krásně. Dalším důvodem, proč je tento průsek uváděn, je vyšší přesnost tohoto mapovaného podkladu. Naznačení terénu se vrací ke způsobu šrafování, což je lépe čitelné, avšak na II. vojenském mapování zároveň brání rozoznat okrajovou linii lesa, která v šrafování terénu zaniká. Proto je dobré, pro rychlejší čitelnost terénu, použít tuto mapu a pro hranici lesních porostů stabilní katastr. Nevýhodou stabilního katastru je ovšem jeho prohlížení, přístupné pouze v online editorech, a to po jednotlivých katastrech. Na pastvinách se, s ohledem na předešlá mapová

díla, objevil a narostl počet teček v pastvinách v okolí Poličné, Juřinky a zároveň řeky. Předpokládá se, že tato místa jsou nepravidelně osazována prostým lidem ovocnými stromy pro pestrost a zvýšení úrody. Rozdílný se stabilním katastrem je směr krátké aleje od Beleveru, jejíž prodloužení směřuje nyní na kostel Sv. Trojice a už ne na zámek Žerotínů. Mlýnský náhon, který vedl nad Krásnem v I. vojenském mapování, není na mapě již viditelný. Pravděpodobně zanikl společně se zrušením mštnovických rybníků. Zajímavostí je, že od odvodňovacích kanálů Mariánského dvora, kde rybník dříve byl, je vodoteč střídavě značena až k Hustopečím. Zanikla tedy nejspíše pouze část vedoucí nad Krásnem a přítokem se stávají pouze drobné potůčky, rozesety po území od Mariánského dvora dál od Krásna. Charakter krajiny, dle tohoto mapového podkladu, ovlivňují i liniové prvky jako meze, remízky a doprovodná vegetace potůčků (24).

Tabulka č. 3: Seznam objektů v mapě II. vojenského mapování

Číslo objektu v mapě	Název objektu
Stavby	
1	Tereziánský dvůr
2	Mariánský dvůr
3	Domoracký dvůr
4	Vrchnostenský dvůr v Krásně
5	Správní budova panství v Krásně
6	Kostel sv. Jakuba
7	Stará radnice na náměstí
8	Radnice Krásno
9	Kostel Nanebevzetí Panny Marie V. Meziříčí
10	Zámek Žerotínů
11	Radnice Valašské Meziříčí
12	Kostel Největší Trojice
13	Manský dvůr
14	Letohrádek
Krajina	
15	Vrchol Helštýn
16	Vrchol Strážka
17	Odvodňovací kanály
18	Obory
19	Louky s ovocnými stromy
20	Cesta směřující na Vrchol Strážka
21	Zahrada u zámku Žerotínů
22	Zahrada u správní budovy panství Krásno
23	Lesní průsek dvoru Domorac
24	Meze, remízky, doprovodná vegetace

Obrázek č. 14: Mapa II. vojenského mapování (<https://geoportal.gov.cz> + vlastní tvorba)

III. Vojenské mapování

Prvním rozdílem, se zatím zkoumanými mapovými podklady, je měřítko III. vojenského mapování, zvané i Františko-Josefské mapování, které bylo díky přechodu sáhové míry na metrickou, vytvořeno v měřítku 1 : 25 000. Vznik tohoto mapového podkladu byl na Moravě a ve Slezsku v letech 1876-1878. (SEMOTANOVÁ, 2001) Dalším rozdílem této mapy je zaznačení výškopisu a terénu v mapě, zaznačeno jak šrafováním, tak i výškovými kótami a vrstevnicemi. Mapy už obsahují i jednotné značky, například pro kostely, shodné se současnými mapami. Přesné a zřetelné je i zaznačení lesních průseků. Autor ale celkově tuto mapu pokládá za nepřehlednou. Mapa je zobrazena na obrázku č. 15. (KULIŠŤÁKOVÁ, 2014)

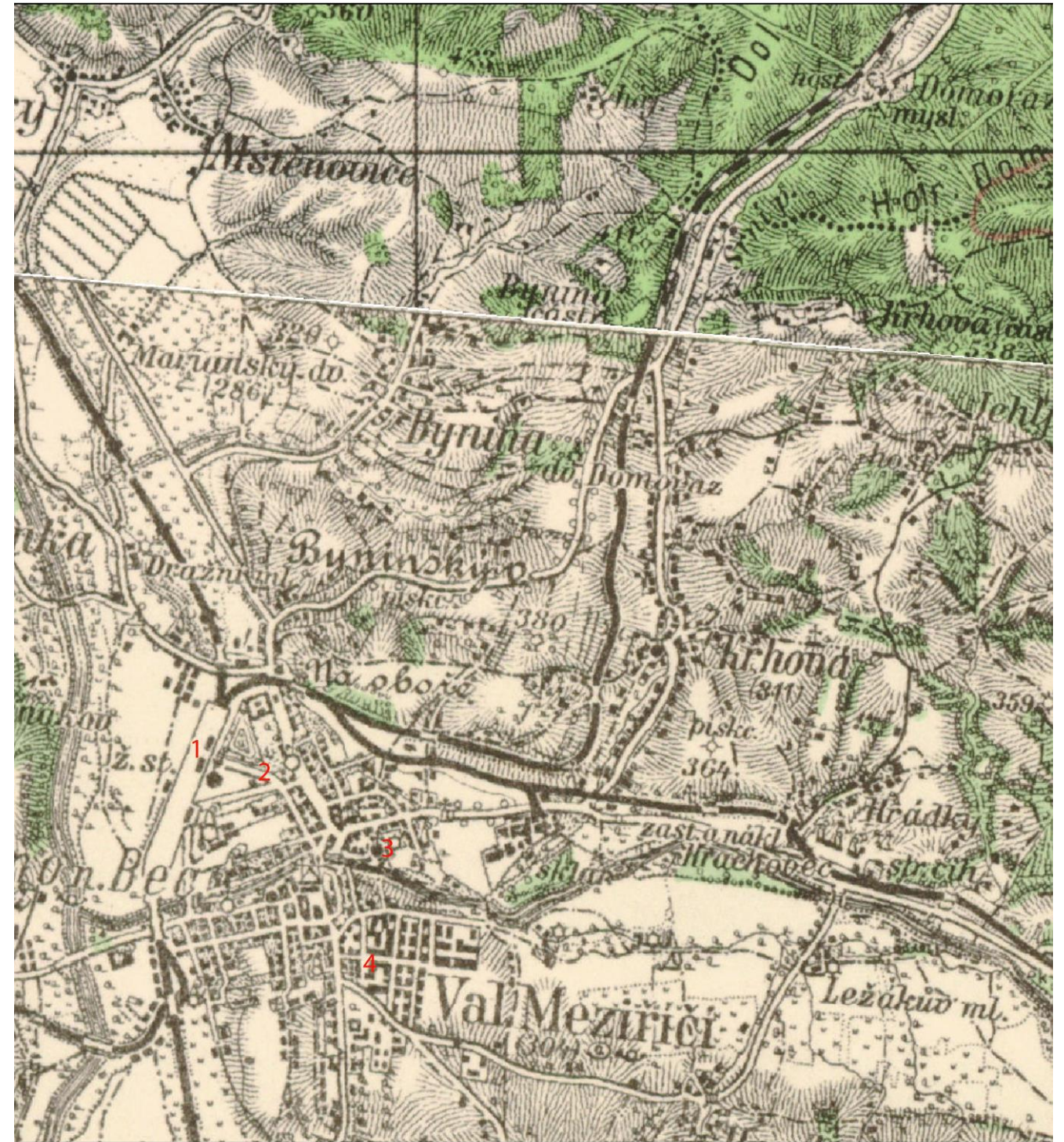
Stavby

Hned první změnou, oproti předešlým mapovým podkladům, je změna názvu Tereziánského dvora na háj., znamenající hájovna. Změna proběhla i v označení zbylých dvorů. Německé Hof. bylo změněno na zkratku dv. jako dvůr. Takto je označen dvůr Domorac i Mariánský dvůr. Přehledné je označení kostela Sv. Jakuba i kostela Největší Trojice. Výraznou změnu na modelovém území způsobila výstavba železnice a železniční stanice. Na mapě je železnice zaznačena tou nejvýraznější černou linií. Železniční stanice (1) leží na dřívě orné půdě, kudy procházela cesta, směřující na vrchol Strážník. Další změnou, v blízkosti nyní již zámku Kinských, dřívě označována jako správní budova panství, je nová příjezdová cesta ke stanici (2). Poprvé je na mapovém podkladu také možné zachytit Kapličku sv. Rocha, (3) postavenou v roce 1831. Průmysl je jednoznačně viditelný, konkrétně zastavěným územím skláren, označených i na mapě nápisem sklár., při komunikaci k Rožnovu, na západní straně Krásna nad Bečvou a v další výrazně zastavěné části, (4) jejíž součástí je i nově vybudovaná odborná škola pro zpracování dřeva. S celkového pohledu je vidět, se srovnáním s předešlými mapami, rozšíření urbanizovaných částí, a to jak města, tak i okolních vesnic.

Krajina

Krajina je dobou více a více ovlivňována. Rozvíjející se průmysl a rozšiřování zastavěných částí ubírá orné půdy. Stavby se staví již patrové a mohou narušovat krajinný ráz. Silné ovlivnění a narušení železnicí je i v oblasti vodních toků. Tam, kde je železnice překonává, byly postaveny mosty, zpevňující a zužující břehy řeky. Kvůli případnému narušení mostů vymíláním břehů, proběhlo zpevnění v jejich bezprostřední blízkosti a celkově byl zrychlen průtok řeky městem. Odvodňovací kanály u Mariánského dvora můžeme stále zachytit i na tomto mapovém podkladu. Od vrcholu Helštýn již vede pouze jedna alej, ke komunikaci spojující Valašské Meziříčí a Krásno nad Bečvou s Novým Jičínem. Poprvé také vidíme na mapě název městečka jako Krásno nad Bečvou. Díky

barevnému zaznačení jsou dobře čitelné lesní porosty, kterých se zdá, že trochu přibýlo. Dobře viditelný je lesní průsek směřující k dvoru Domorac.

Obrázek č. 15: Mapa III. vojenského mapování ([https:// geoportal.gov.cz](https://geoportal.gov.cz) + vlastní tvorba)

Historické letecké snímky

Historické snímky modelového období jsou z roku 1950 a 1955. Výhodou tohoto mapového podkladu je zachycení doby před rozsáhlými kolektivizačními zásahy, vysoká rozeznatelnost ploch jako les, pole, zastavěné území, atd.. V detailním měřítku je možné identifikovat i drobné, dnes již zaniklé nebo zanikající objekty. (KULIŠŤÁKOVÁ, 2014)

Stavby

Krajina Valašské Meziříčí byla významnou železniční křižovatkou, což dokládá několikanásobné rozvětvení kolejiště u nádraží, výrazně narušující krajinu. Stále je patrný s postupem času i postupný rozvoj města. Největšími zastavěnými prostory jsou sklárny (1) a kasárna (2). Tereziánskému dvoru, oproti předešlým mapovým podkladům, není již zcela čitelný liniový objekt směrem na Mštěnovice. Patrně je nyní tvořen lemem lesa a následně úzkým průsekem, což je vidět na detailu č. 1. Jedinečný a velice cenný je detail č. 2, zobrazující Mariánský dvůr, místo něhož je v budoucnu postavena fabrika DEZA. V porovnání s mapou II. vojenského mapování je stále zachována cesta s alejí, směrem od Krásna, kde ale končí a následně za dvorem, směrem na Mštěnovice, již nepokračuje. Na tomto mapování je ještě před zánikem zmapovaná i krásenská alej, lemující náměstí, či chceme-li střed Krásna (detail č. 3).

Krajina

Velký mapový výřez historických leteckých snímků je složen z jedinečné, krásné mozaiky, složené z políček, pastvin, luk, zahrad i sadů. Tato členitost byla pro území charakteristickým prvkem, jež zaniká s následnými kolektivizačními zásahy v druhé polovině 20. století. Dobře rozlišitelné jsou i lesy a lesní úseky, kterých je na území opravdu málo. Detail č. 4 zachycuje pohled na Helštýn a v horní části i na cestu, vedoucí od Krásna do Nového Jičína. Na detailu zcela chybí alej podél cesty i od cesty k vrcholu Helštýn, čímž zanikl významný liniový prvek, mířící na Domoracký dvůr. Krásně je vidět anglický park, zbudovaný s rekonstrukcí správní budovy v Krásně na Empírový zámek Kinských (detail č. 5), což ale znamená zánik středu kompozice, jež byl situován do průsečíku cest zahrady s ovocnými stromy u správní budovy panství. Tato změna lze pozorovat už na III. vojenském mapování. Na posledním detailu č. 6 je znázorněn ještě dobře čitelný lesní průsmyk, směřující k Domorackému dvoru.

Mapy pozemkového katastru

Mapa pozemkového katastru pro toto území nebyla k nalezení, s největší pravděpodobností na tomto území ani neexistuje.

Obrázek č. 16a: Detail 1

(<https://kontaminace.cenia.cz>)

Obrázek č. 16b: Detail 2

(<https://kontaminace.cenia.cz>)

Obrázek č. 16c: Detail 3

(<https://kontaminace.cenia.cz>)

Obrázek č. 16d: Detail 5 (<https://kontaminace.cenia.cz>)

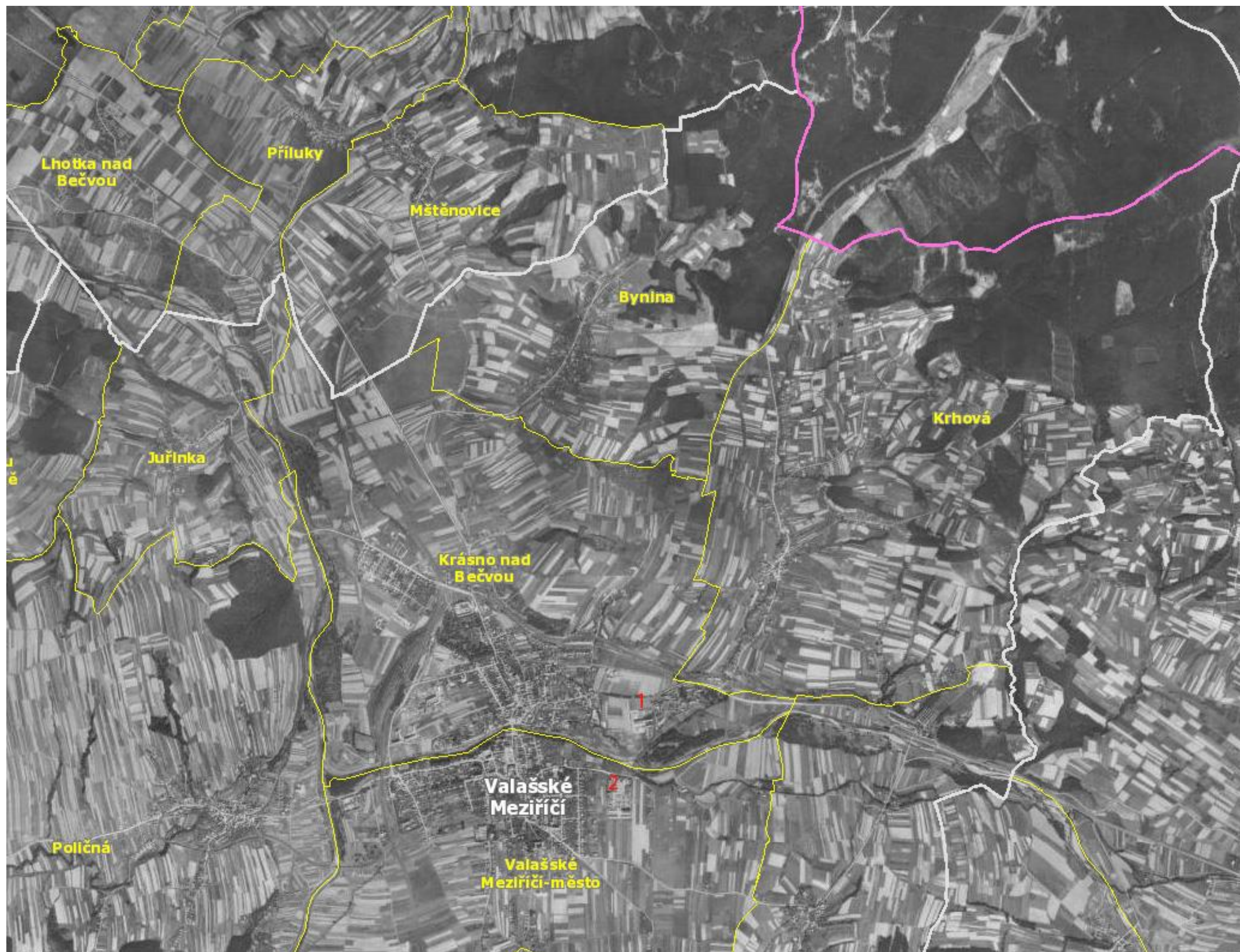

Obrázek č. 16e: Detail 4

(<https://kontaminace.cenia.cz>)

Obrázek č. 16f: Detail (<https://kontaminace.cenia.cz>)

Obrázek č. 16: Historické letecké snímky (<http://kontaminace.cenia.cz/> + vlastní tvorba)

Současná mapová díla

Ortofoto mapa

Současná ortofoto mapa, neboli letecké snímky, jsou v porovnání s historickými nesrovnatelné, díky barevnosti. Stejně jako historické letecké snímky jsou cenným zdrojem při lokalizaci zaniklých nebo zanikajících částí kompozice, a to díky nápadným změnám proti ostatnímu okolí, například část místa s jinou vegetací, či půdní vlhkostí. Především jsou ale podkladem nejlépe podávajícím rychlý, současný přehled o krajinné kompozici.

Stavby

Ze současné ortofoto mapy je zcela očividné stálé rozrůstání urbanizovaného území. Krajinný ráz silně ovlivňují továrenské prostory. Zejména se jedná o společnost DEZA (1) a areál bývalých skláren (2). Společnost DEZA navíc zapříčinila zánik Mariánského dvora, na jehož místě dnes stojí. Zcela se změnil charakter i část města, konkrétně bývalé Krásno, které z většiny území pokrývají výškové panelové domy. V této části města také ráz krajiny narušuje silniční nadjezd (3) mezi zámek Kinských s mlékárnami (bývalý statek v Krásně) a bývalou oborou. Vrchnostenský dvůr v Krásně si zachoval svou velikost i půdorys. Dnes v těchto zrekonstruovaných budovách sídlí Mlékárny Valašské Meziříčí. Nepřehlédnutelné je několikanásobné rozčlenění železnice, také výrazně narušující charakter krajiny, zmiňované již u historických leteckých snímků. Na mapě jsou dále dodnes viditelně zachované dvory Tereziánský (4) a Domoracký (5), zámky Kinských a Žerotínů i kostely Sv. Jakuba, Nanebevzetí panny Marie. Zajímavostí jsou bílé obdélníčky v lese nad Tereziánským dvorem. V tomto případě se jedná o vojenský prostor.

Krajina

Město se rozrůstá především na úkor luk a orné půdy, což způsobilo jejich výrazný úbytek. I přes to je ale okolí Valašského meziříčí tvořeno převážně mozaikou orné půdy a luk či pastvin. Tato mozaika se však, s porovnáním historických leteckých snímků, výrazně liší. Důvodem jsou proběhlé rozsáhlé kolektivizační zásahy, které zcela viditelně změnily charakter krajiny. Lesní kultura se územně trochu rozrostla, především výsadbou monokulturních smrčín. Průseky, směřující k Domorackému dvoru jsou dodnes viditelné, avšak je znatelný i jejich postupný zánik. Konkrétní detailní pohledy na jednotlivé linie kompozice jsou ve výsledcích speciálního rozboru, při analýze prostorových vztahů.

Obrázek č. 17: Ortofoto mapa (<https://geoportal.cuzk.cz> + vlastní tvorba)

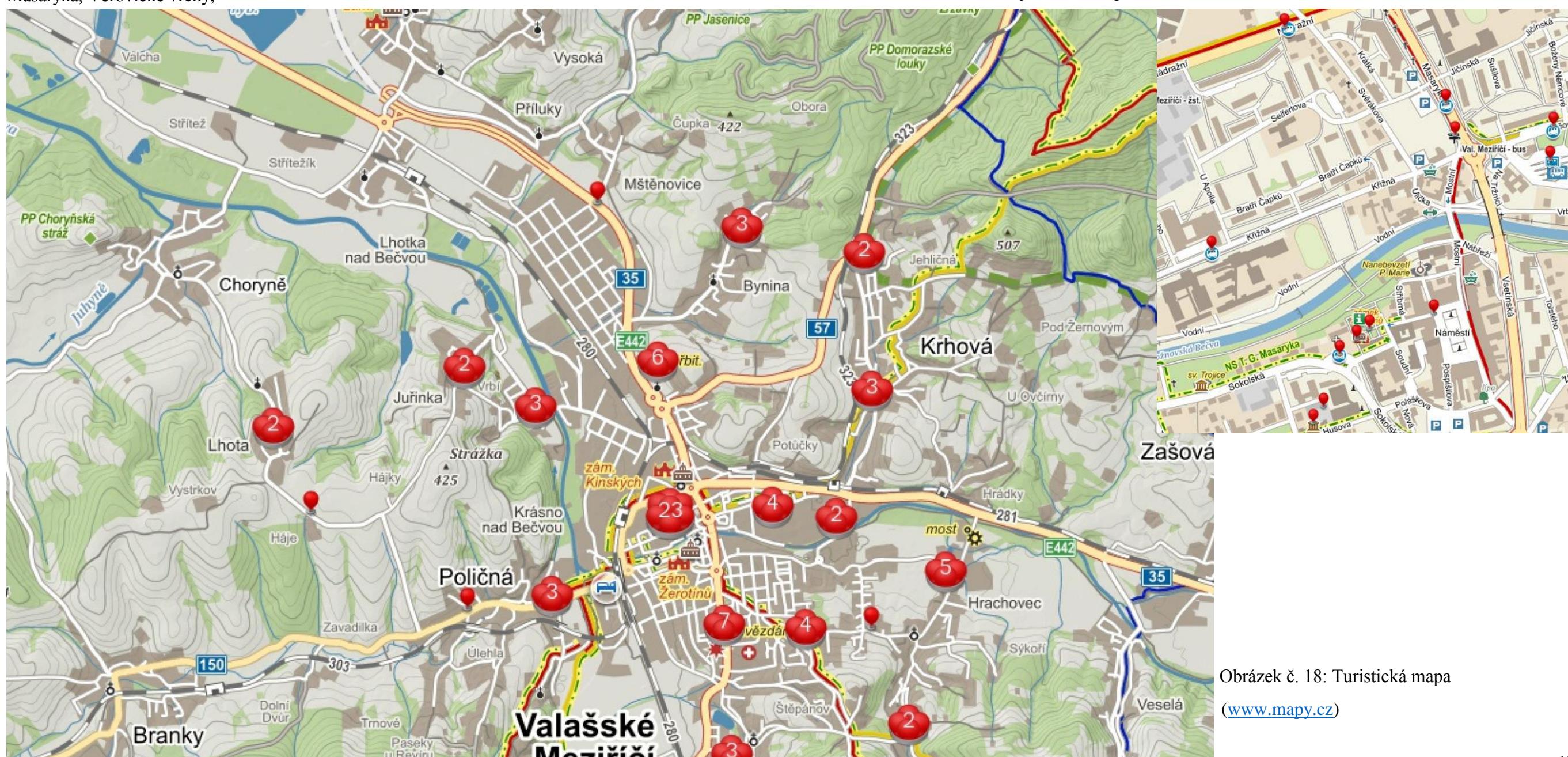
Turistická mapa

Turistická mapa je použita z online editoru na portálu www.mapy.cz. Předností této mapy je označení veškerých přírodních, kulturních i historických kvalit území. Významné a vyhledávané turistické cíle navíc mívají i stručný popis historie, což může posloužit jako zdroj informací. V některých online turistických mapách jsou připojeny i fotografie. (KULIŠŤÁKOVÁ, 2014)

Informací na použité turistické mapě přibývá společně s jejím přiblížením. Na detailu vloženém v mapě turistické mapy lze vidět, jak podrobně je zmapování všech kvalit území. Díky detailu lze srovnat i úbytek informací při oddálení náhledu na mapu na obr. č 18. Z turistické mapy lze vyčíst, že městem Valašské Meziříčí vedou tři naučné stezky. Přesněji se jedná o naučnou stezku T. G. Masaryka, Veřovické vrchy,

Poslední třetí naučná stezka Jana Karafiáta, vede skrz a popisuje i několik významných kompozičních bodů, konkrétně se jedná o Žerotínů a kostela Sv. trojice.

Díky mapě jsou zjištěny i památné stromy a především přírodní památky na mapovaném území, které v této práci nejsou doposud zmíněny. Za související s kompozicí se dá považovat přírodní památka Domoracké louky, sousedící s lesním porostem s průseky, částí kompozice, patří ke dvoru Domorac. Jedná se o louky v pramenné oblasti potoka Srní, se společenstvy podmáčených luk s přechodem k pastvinám. Cílem ochrany je uchování jedinečného druhu prstnatce májového a dalších několika chráněných druhů. Tato přírodní památka je také součástí naučné stezky. Jedná se o naučnou stezku Palackého, již mimo mapované území.

Obrázek č. 18: Turistická mapa
(www.mapy.cz)

Základní mapa

Základní mapa 1 : 10 000 poskytuje přesný pohled na mapované území, s vyznačením aktuálního využití land use. Dále jsou v mapě obsaženy značky, symbolizující všechny důležité objekty. Pro identifikaci kompozic se jedná především o zámky, kostely, kaple a drobné sakrální objekty označené křížkem. Druhým významným ukazatelem jsou tenké čárkované linie, značící pěšiny a drobné cesty, mnohdy také důležité pro kompozici. Základní mapa je také důležitá jako přesný podklad pro ověřování kompozičních vazeb a pro srovnání s historickými mapami. (KULŠTÁKOVÁ, 2014)

Stavby Na mapovém výřezu je dobře viditelná zastavěná plocha, která je v porovnání s I. či II. voj. map. nesrovnatelná. Dobře jsou vidět i barevně odlišené průmyslové areály a okolí železnice.

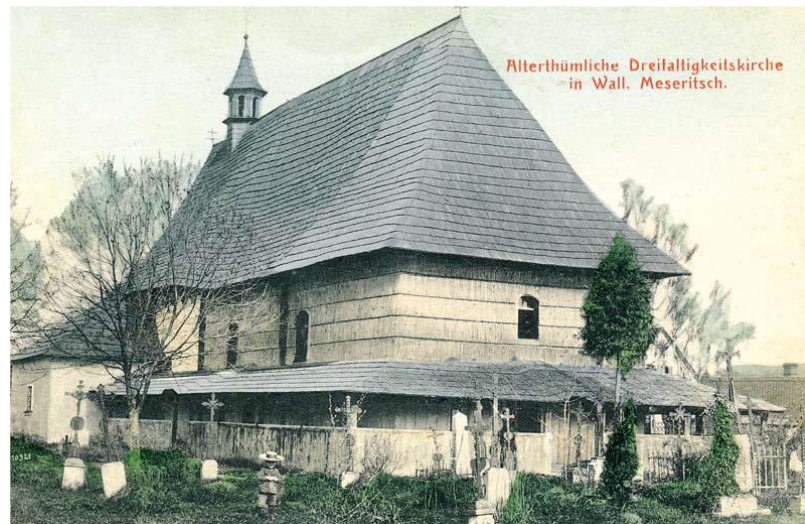
Krajina je z tohoto mapového podkladu velice dobře čitelná. Výškové členění je již pomocí vrstevnic jasné a zřetelné. Z této mapy jsou brány i výškové kóty. Vrcholy, jež se týkají kompozice, mají následující nadmořskou výšku. Helštýn 383 m n. m. a 425 m n. m. Čitelné jsou i lesní porosty, vymezeny barevně, kterých, výsadbou především monokulturních smrčín, přibývá. Viditelný je na úkor lesů a zástavby i úbytek orné půdy. Populární se v území stává chov ovcí a koní, což rozšiřuje výskyt pastvin a luk, především v okolí obce Krhová. Zajímavé je, že v této základní mapě 1:10 000 není zaznačen lesní průsek Domoraz.

Obrázek č. 19: Základní mapa (<https://www.geoportal.cuzk.cz>)

Dobová vyobrazení

Dobová vyobrazení jsou čerpána z knihy Valašské Meziříčí.

Obrázek č. 20: kostel svaté Trojice (FABIÁN 2008)

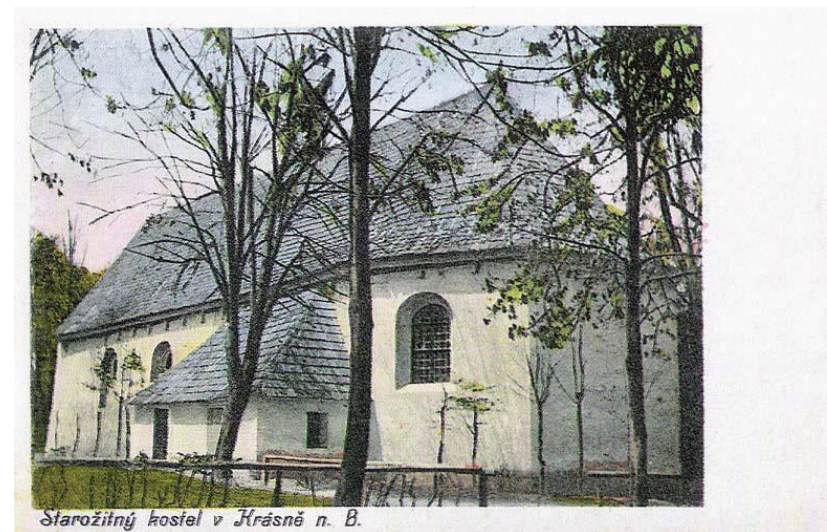
Obrázek č. 21: zámek Kinských (FABIÁN 2008)

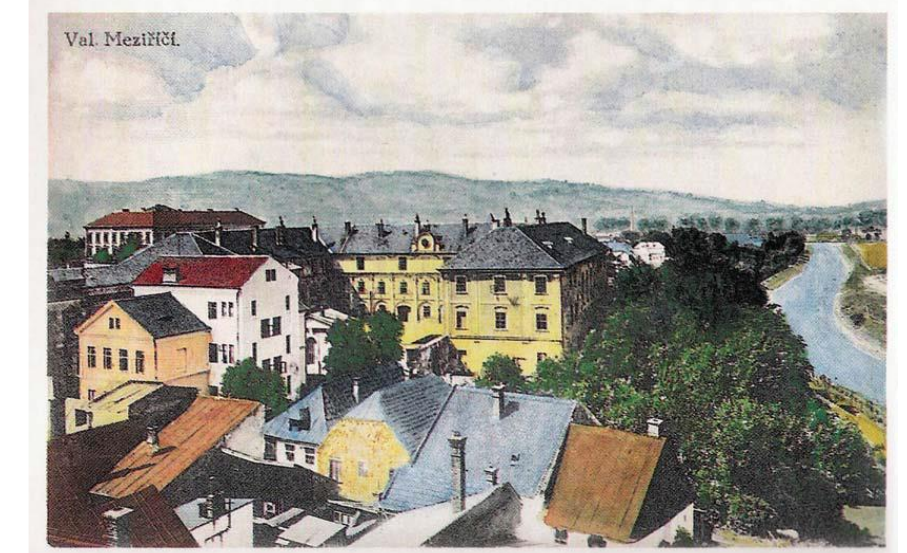
Obrázek č. 22: zástavba Krásna panelovými domy (FABIÁN 2008)

Obrázek č. 23: zámek Žerotínu (FABIÁN 2008)

Obrázek č. 24: kostel sv. Jakuba (FABIÁN 2008)

Obrázek č. 25: pohled z kostelní věže na zámek Žerotínů (FABIÁN 2008)

Hmotné jevy, které mohou poukazovat existenci kompozice

V mapovaném území je i několik objektů evidentně na první pohled související s kompozicí. Jedná se o zámek Žerotínů, Kinských, v Choryni a v Lešné, kostel Nanebevzetí Panny Marie, sv. Michaela, sv. Barbory, sv. Jakuba, sv. Trojice a v Zašové, Dvůr Tereziánský a Domorac, pohřebiště Kinských v Lešné, Helštýn, lesní průsek Domorac, statek Sřítěžík, kaple v. Rocha, a bývalá tvrz Hustopeče

Shrnutí

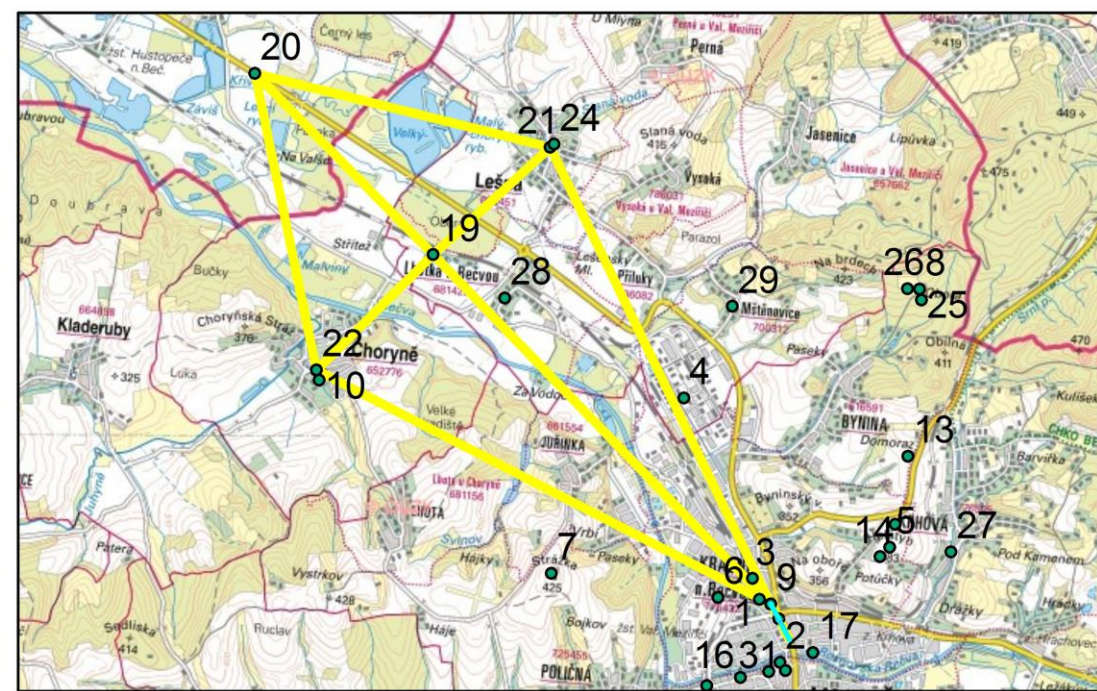
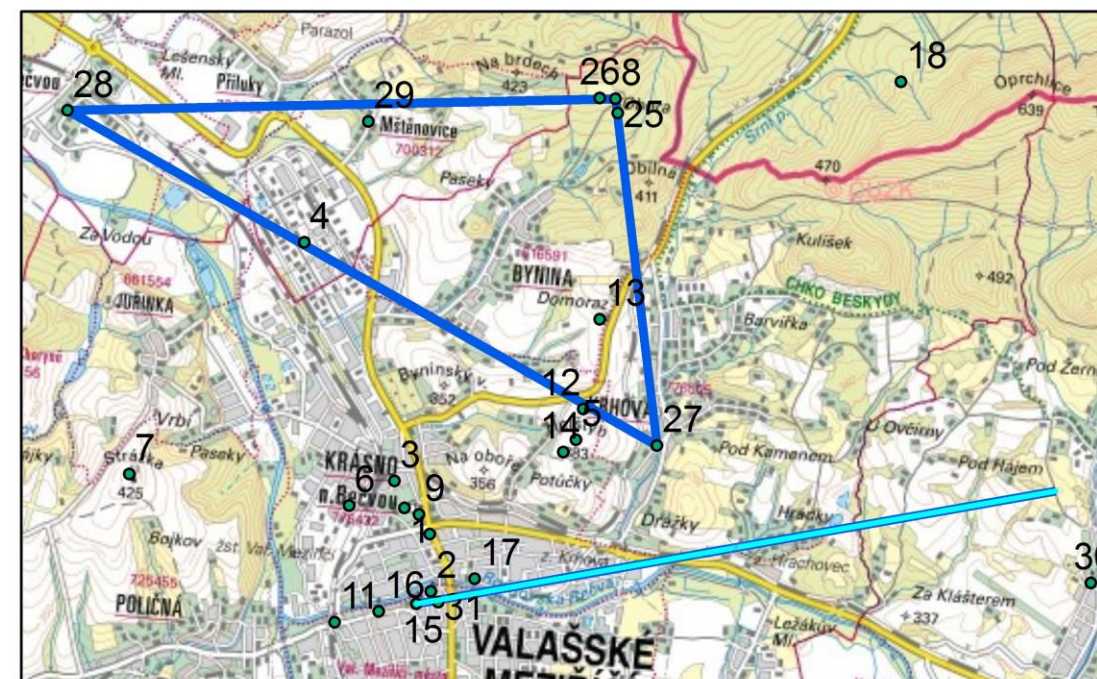
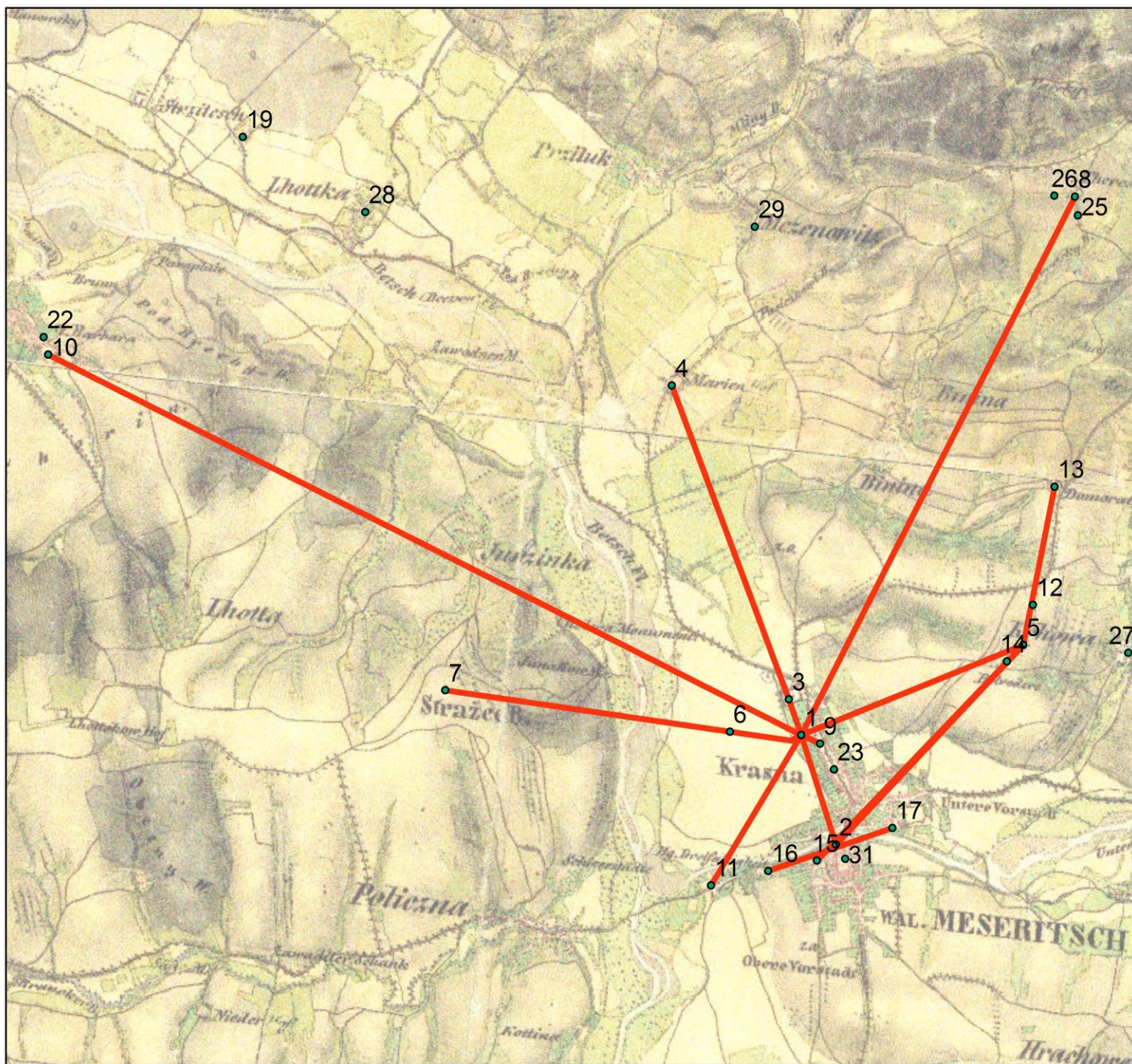
Na základě získaných informací o území a korelace map, popsaných v základním rozboru je určeno několik kompozic, vycházejících z Valašského Meziříčí (obr. č. 29). Červeně je zaznačená hlavní kompozice na podkladu II. vojenského mapování, zkoumaná i dále ve speciálním rozboru. Žlutě a modře jsou pak označeny kompozice, které byly postupně při práci objeveny a jejich pravděpodobnost je spekulativní. Tyto kompozice jsou zakresleny v základní mapě, z důvodu pro přesnější a čitelnější zaznačení, pro případné, autorem doporučené hlubší bádání.

Hlavní zkoumaná kompozice (červená barva) se rozvíjí od průsečíků cestiček ovocné zahrady u správní budovy panství (1). Stáří této budovy není přesně známo. Na základě dendrochronologického průzkumu krovu této budovy je stáří určeno k letopočtu 1802 až 1803. (OSTŘANSKÁ, 2012) Správní budova, a k ní přiléhající okrasná zahrada, je vidět na stabilním katastru a II. vojenském mapování. Prodloužením os cest na zahradě nám vznikají hlavní osy kompozice. Jižně vede osa na kostel Nanebevzetí Panny Marie (12) ve Valašském Meziříčí a na druhou stranu severně k Mariánskému dvoru (3), skrz Vrchnostenský krásenský dvůr (4). Prodloužení druhé cesty směrem na západ vede přímo na vrchol Helštýn (5). Opačným východním směrem se osa lomí a pokračuje souběžně s cestou (6), vedoucí skrz pole, jejíž protažení míří přímo na vrchol kopce Strážka (7). Pomyslným pootočením cest zhruba o 45° nám vzniká propojení s dalšími objekty. Jedním z nich je nápadné propojení středu zahrady s Tereziánským dvorem (8). Na tuto kompoziční vazbu upozorňuje směr cesty od Tereziánského dvora, dále na Hostašovice. Krátká, ale přímá osa vede i ke kostelu sv. Jakuba (9). Opačným směrem vycházející mimo mapový výřez k zámku v Choryni (10). Tato osa je ze spekulativních důvodů a důvodu propojení i s druhou kompozicí zaznačená žlutou barvou. Osa vedoucí jihovýchodním směrem je ukončena křížem (11) z roku 1771 u dnešních balíren Dadák. Od vrcholu Helštýn je kompozice dále rozvíjena, a to prodloužením alejí, které od vrcholu vedou. Prodloužením aleje (12), vedoucí severním směrem, je vidět propojení s dvorem Domorac (13). Stanovení objektu, ke kterému je mířena druhá alej (14), je sporné. Na mapě stabilního katastru alej směřuje na zámek Žerotínů (15), což se zdá jako pravděpodobnější vazba, ale přesnější bývá mapa II. vojenského mapování, ve které alej směřuje na kostel sv. Trojice (16). Tato vazba je v mapovém výřezu zakreslena na oba dva objekty. Ve specifickém rozboru jsou tyto vazby dále zkoumány z hlediska prostorové a vizuální analýzy. Rozšíření kompozice je viditelné i od kostela Nanebevzetí Panny Marie, kde jsou kolmicí na hlavní osu, vedoucí od středu zahrady propojeny kaple sv. Rocha (17) z roku 1831 a kostel sv. Trojice. Lesní prusek (18), udává směr na vrchnostenský dvůr, přes dvůr Domorac, čímž je dána další významná osa kompozice.

Žlutou barvou je označená kompozice, která byla objevena až ke konci zkoumání území. Jejím ohniskem je kostel sv. Jakuba, od kterého vycházení tři osy. Prostřední osa prochází statkem Střítežík (19), ležícím již mimo zkoumané území hlavní kompozice. Dále osa pokračuje ve stejném směru na ostrůvek (20), aktuálně uprostřed pole, ale v II. vojenském mapování označován jako Grosser T. (velký rybník). Tento ostrůvek je již také mimo mapované území základního rozboru a právě proto není zahrnut do mapových podkladů základního rozboru. V celkové tabulce mapovaných objektů zaznačen je, z důvodu mapování širšího území, při hledání a výběru území. Bylo zjištěno, že se na tomto ostrůvku nacházela Hustopečská tvrz. Vztyčením kolmice na tuto osu v místě, kde prochází statkem Střítežík, vznikne propojení kostelů v Lešné a Choryni. Významnost těchto kostelů naznačuje i uvedení jejich názvů v II. vojenském mapování, a to v podobě st. Michael, značící kostel Svatého Michaela v Lešné (21) a st. Barbara, označující kostel Svaté Barbory v Choryni (22). Opravdu zajímavá je polohopisná lokalizace těchto tří objektů, přesněji vzdálenosti mezi jednotlivými objekty. Vzdálenost kostelů Sv. Michaela a Sv. Barbory ke kostelu Svatého Jakuba v Krásně je stejná. To samé platí i o vzdálenosti zmíněných kostelů k bývalé hustopečské tvrzi. Statek Střítežík leží přesně v polovině mezi kostely v Lešné a Choryni a zároveň se nachází zhruba ve druhé třetině hlavní osy, směrem od kostela Svatého Jakuba. Osy nám jasně připomínají symbol kříže. Po doplnění přímých os mezi objekty, vzniklo olemování kříže, dohromady připomínající dnešního papírového draka, a osa směřující od kostela v Lešné ke kostelu svatého Jakuba je dále prodloužena krásenskou alejí (23). Při terénním průzkumu bylo navíc zjištěno pohřebiště rodu Kinských v Lešné (24) u kostela, ležící na této ose, což ještě více naznačuje případnou sakrální kompozici. Autor tuto kompozici dále nerozvíjí, avšak doporučuje ji k případnému hlubšímu průzkumu.

Další nalezená čistě symbolická vazba, jež není hloubkověji zkoumána, je napojena na hlavní vazbu v místě Tereziánského dvora. Jedná se o osy, vedoucí od dvora směrem na Krhovou (25) a Lhotku nad Bečvou (26), zaznačených v mapě II. vojenského mapování. Jejich prodloužení vede přímo ke kaplím (27,28) zmíněných vesnic. Prodloužená osa ke kapli ve Lhotce (28) vede ještě skrz kříž (29) ve Mštěnovicích. Následné přímé propojení kaplí ve vesnicích vede skrz Mariánský dvůr. Tato kompozice je spíše jen náhodou, a proto je označena za spekulativní.

Poslední nepopsaná zajímavá osa je modrou barvou a vede směrem k Zašové, kde se rod Žerotínů v historii podílel na stavbě významného kláštera (30). Osa, vedoucí od kostela Největší Trojice, procházející skrz zámek Žerotínů souběžně s ulicí, vedoucí od zámku na náměstí přes Mariánský sloup (31) na náměstí a dále směrem k Zašové okolo dalších čtyř vzdálenostně nepravidelně rozložených drobných sakrálních objektů, není také dále zkoumána, a proto je v této práci brána za spekulativní.

Obrázek č. 29: Kompozice zjištěné základním rozbořem.

(<https://geoprtal.gov.cz>, <https://geoportal.cuzk.cz> a vlastní tvorba)

6.3 Speciální rozbor

Stanovení hypotézy

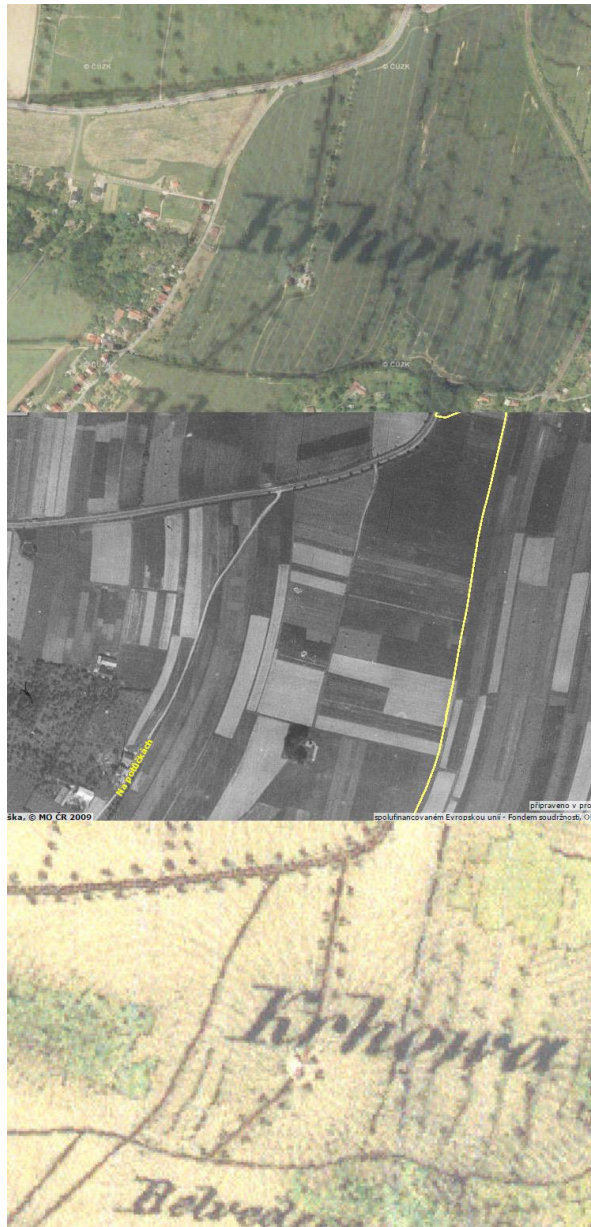
Na základě dostupných historických mapových zobrazení a studia textových pramenů byl vznik komponované krajiny v okolí Valašského meziříčí stanoven příchodem Žerotínů v polovině 16. století. V období jejich vlády, trvající přes dvě a půl století, vznikla naprostá většina objektů komponované krajiny. Žerotínové ovlivňovali krajinu zakládáním velkých panských dvorů i režijním podnikáním šlechty, vyvinutým hospodářstvím, rybníkářstvím a stavbou kostelů a renesančních sídel. Tyto jevy jsou pro srovnání charakteristické jak na modelovém území, tak například i na území bývalého novodvorského a žehušického panství u Kutné Hory. Jedná se především o zámek Žerotínů (1548), kostely ve Valašském Meziříčí, kromě evangelického, dvory konkrétně Tereziánský a Domoracký a letohrádek na Helštýně, postavený snad již roku 1725. Dále kompozici rozvíjel od roku 1815 rod Kinských stavbou Mariánského dvora, přestavbou správní budovy na zámek i výstavbou kaple sv. Rocha. Panování rodu Kinských bylo podstatně kratší, netrvalo ani celé století. Kompozice vzniklá a rozvíjená během renesančního a později barokního období je na základě sakrálních, profánních i hospodářských objektů hypoteticky označena za kombinovanou krajinnou kompozici.

Analýza prostorových vztahů

Vzájemné prostorové vztahy objektů mohou být utvářeny jak vizuálně a symbolicky, tak hmotně. Častá je i jejich vzájemná kombinace především vizuálního s hmotným propojením. Pevné propojení významných dominant i drobných objektů na území je typické pro barokní a později klasicistní komponované krajiny. Analýza prostorových vztahů byla vypracována překrytím mapy II. vojenského mapování se současnou ortofoto mapou. Toto překrytí dopomohlo i potvrzení případného upřesnění lokalizace odchovaných objektů. V naprosté většině případů, propojení objektů podléhá charakteristikám přírody a kopíruje terén. Jedná se o významné cesty, doprovázené alejemi. Při překrytí mapových podkladů lze ověřit vedení významných cest kompozice. Na obrázku č. 30 je vidět stejnou trasu cesty od krásenského dvora směrem k Domorackému dvoru. V případě cesty od krásenského dvora k Mariánskému je cesta nejprve přesně kopírována, ale později zaniká. S ohledem na přesnost zachovalého úseku lze tyto významné spojnice považovat za přesné. Na obrázku číslo 31, lze pozorovat výsledek posunu aleje od vrcholu Helštýn. Alej je v porovnání těchto dvou map směřována i lokalizována odlišně. Na mapě historických leteckých snímků je alej dokonce zaniklá, viditelná je ale cesta k vrcholu, kterou alej dříve lemovala. Z důvodu odstranění aleje bylo teoreticky možné i posunutí cesty zemědělskou činností. Podle obrázku lze tedy pozorovat malý posun již

obnovené cesty s alejí, směrem na západ. Kompoziční vlastnosti, prodloužením jejího směru, byly však zachovány a alej stále míří na Domoracký dvůr. Alej opačným směrem od vrcholu mířící na město Valašské Meziříčí je zaniklá a na jejím místě probíhá hospodářská činnost. V základním rozboru byly zjištěny tři rozdílné směry aleje. Směr aleje zaznačený v I. vojenské mapě byl hned vyloučen z důvodu zkreslení a nepřesnosti tohoto celého mapového podkladu. U stabilního katastru míří alej na zámek Žerotínů, což by určovalo smyslné propojení letohrádku se zámkem. Jelikož je ale mapový podklad stabilního katastru tvořen autorem, spojováním několika desítek jednotlivých obrázků, je pravděpodobné jeho zkreslení. Třetí směr zaznačen na II. vojenském mapování ukazuje za zámek na kostel Největší Trojice. Důležité je povšimnout si zachovalých mezí a pěšiny na současné ortofoto mapě, odpovídající zakreslení na mapě II. vojenského mapování (obr. č. 32). Díky vysoké přesnosti překrytí pěšin z II. vojenského mapování a současné ortofotomapy je tento mapový podklad brán jako nejpřesnější a kompoziční vazba aleje je tedy vázána na kostel Největší Trojice. Cesty v ovocné zahradě, tvořící ohnisko celé kompozice, zanikly během přestavby správní budovy na zámek Žerotínů, kdy se ze zahrady stal anglický park. Překrytí II. vojenského mapování není přesné. Na obrázku č. 33 je vidět odchylka zakreslených cest v zahradě z II. vojenského mapování od ortofoto mapy. Pro ověření bylo použito propojení Mariánského dvora s kostelem Nanebevzatí Panny Marie na mapě historických leteckých snímků, kde je možná přesná lokalizace mariánského dvora. Po vztyčení kolmice směrem k vrcholu Helštýn nešla osa středem zámku, jako je zakreslena v mapě II. vojenského mapování, ale míjela zámek po jeho severní stěně. Směr však odpovídal. V případě, aby osa k Helštýnu vedla středem zámku, bylo by nutné porušit kolmost a potočit jednu z kolmic. Při opakovaném pohledu na ovocnou zahradu je zřetelné, že ani cesty tady nejsou kolmé a je patrné malé natočení. Proto byla odchylka natočení co nejpřesněji odhadnuta dle zákresu na II. vojenském mapování a výsledek nyní odpovídal kompozičním předpokladům. Hlavní osy kompozice tedy na sebe nejsou přímo kolmé, ale tento fakt je v porovnání k celku nepatrný.

Nejdelší velice významnou přímou hmotnou osou je lesní průsek, směřující přes Domoracký dvůr až k vrchnostenskému dvoru v Krásně. Tento průsek je po zakreslení v mapě II. vojenského mapování přenesen do současné ortofoto mapy, kde je tato vazba nevyhnutelně přesně potvrzena. Jediný fakt, ohrožující tuto vazbu, je viditelné postupné zanikání lesního průseku.

Obrázek č. 31: Nepatrné posunutí aleje na Domoracký dvůr.

(<https://geoportal.gov.cz>, <https://geoportal.cuzk.cz>,
<https://kontaminace.cenia.cz> + vlastní tvorba)

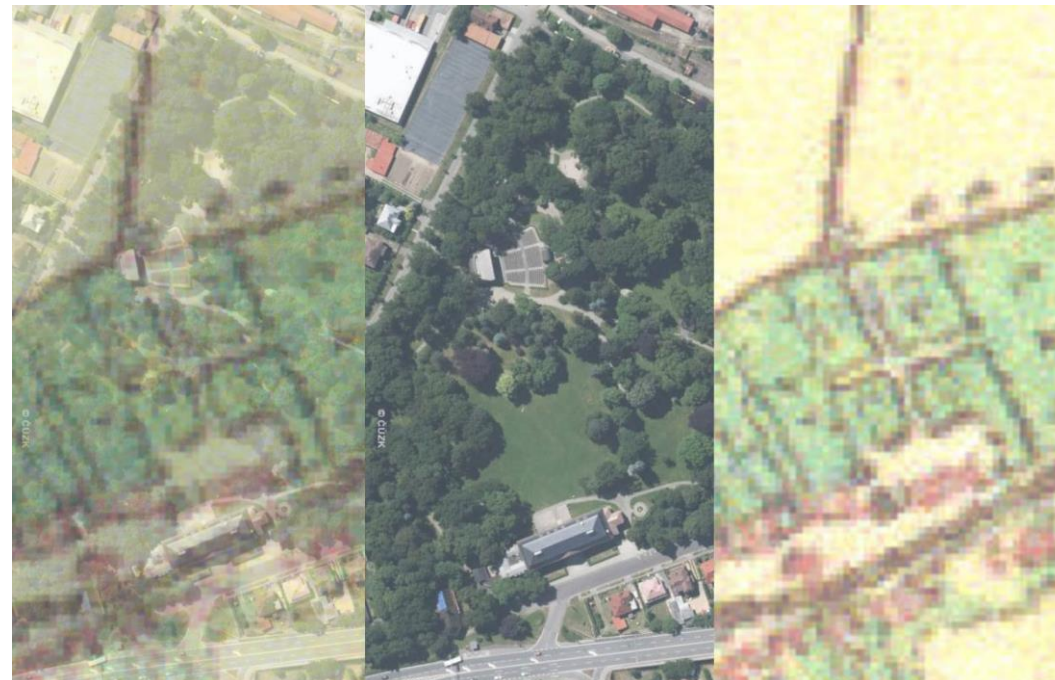
Obrázek č. 30: Cesta spojující dvůr Domorac s dvorem v Krásně.

(<https://geoportal.gov.cz>, <https://geoportal.cuzk.cz> + vlastní tvorba)

Obrázek č. 32: Porovnání mezí a pěšiny.

(<https://geoportal.gov.cz>, <https://geoportal.cuzk.cz> + vlastní tvorba)

Obrázek č. 33: Odchylka středu kompozice. Pohled na zámecký park (<https://geoportal.gov.cz>, <https://geoportal.cuzk.cz> + vlastní tvorba)

Analýza vizuálních vztahů

Způsob ověřování vizuálních vztahů je popsán v metodice. Byly ověřeny vizuální vztahy mezi všemi objekty navzájem. Místo, odkud je možno vidět naprosto všechny objekty, související s kompozicí, je vrchol Strážka, na který míří lomená osa ze středu kompozice, a to zahrady v Krásně. Když v této ose pokračujeme i dále za zahradu, dostáváme se k vrcholu Helštýn, také s vysokým počtem vizuálních vazeb. Z Helštýna lze vidět na kostel Nanebevzetí Panny Marie, kostel Největší Trojice, zámek Žerotínů, Mariánský i Domoracký dvůr a pochopitelně na vrchol Strážka. Místo s nejvýznamnějšími stavebními objekty a zároveň s nejvíce vizuálními vazbami je v centru Valašského Meziříčí, konkrétně se týká kostela Nanebevzetí Panny Marie a zámku Žerotínů.

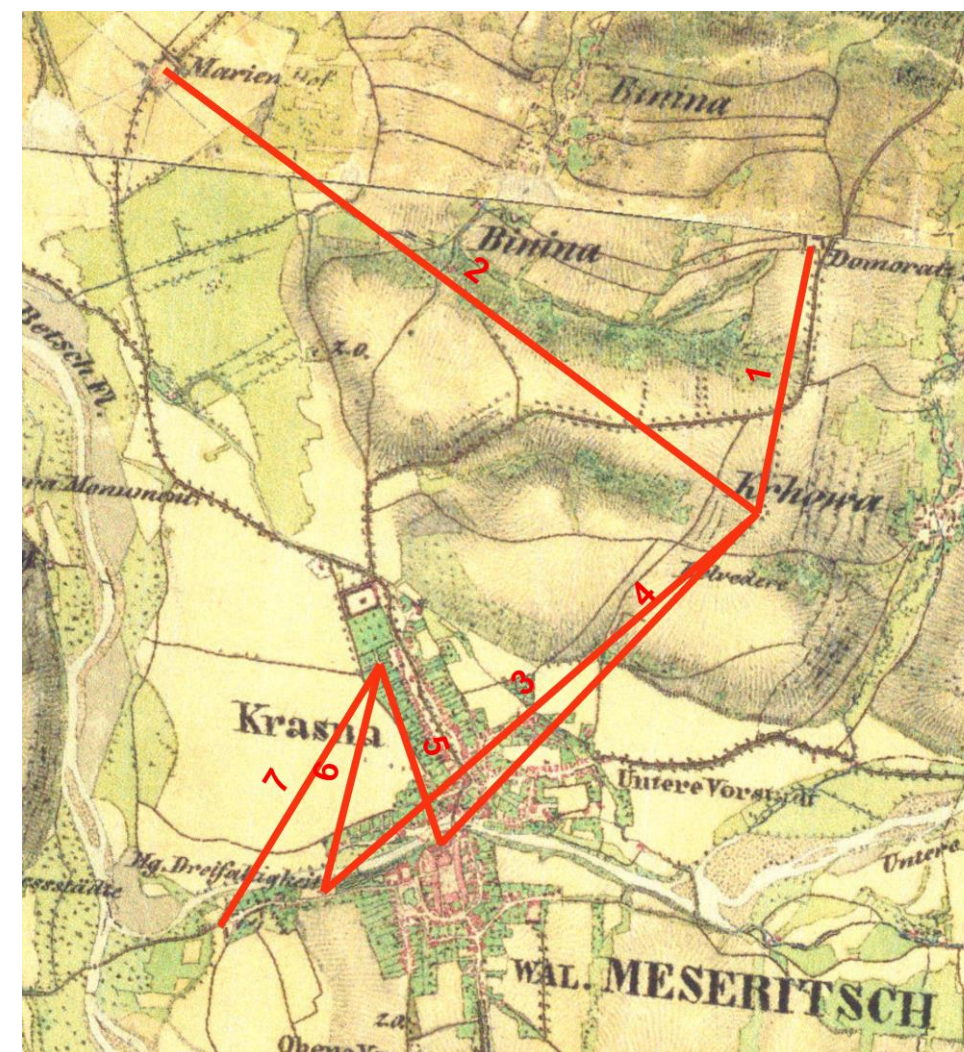
Překvapivá je vizuální vazba od středu zahrady v Krásně ke Kříži, u nynějšího kruhového objezdu, směrem na Poličnou. Poslední také nečekaná vizuální vazba je mezi Mariánským a Tereziánským dvorem.

Důležité je upozornit, že tyto výsledky jsou vztaženy k přirozenému terénu, a tudíž nezapočítávají výšku vegetačního porostu, staveb a popřípadě dalších výškových objektů, které často fungují jako vizuální bariéry a zamezují tak vizuálnímu kontaktu. Z toho důvodu jsou vizuální vazby zakresleny do mapy II. vojenského mapování (obr. č. 34), na základě které je možné identifikovat zástavbu, les či jinou bariéru, která může bránit vizuálnímu spojení. Výsledkem jsou tedy vazby, které předpokládáně mohly existovat v kompozici, v době vzniku II. vojenského mapování, tedy v letech 1836-1852. Jednotlivé vazby jsou dále očíslovány. Stejným číslem je následně označen průběh terénu.

Na obrázku č. 34 není zaznačená vizuální vazba, která na základě terénu vyšla od Mariánského až k Tereziánskému dvoru a je mimo jeho výseč. Před Tereziánským dvorem vždy rostl les, který svou polohou brání této vizuální vazbě. Pro příklad ukázky terénu, kdy je možné bránění vizuální vazby byla vybrána právě tato daleká vazba (obr. č. 35a). Červená doplněná linie většinou jasně ukazuje vizuální kontakt. Tady je také pravděpodobný avšak les u Mariánského dvora (červený bod) jistě zamezí této případné vizuální vazbě.

Obrázek č. 35: Řez terénem mezi Mariánským a Tereziánským dvorem. (www.mapy.cz)

Obrázek č. 33: Vizuální vazby na základě terénu (<https://geoportal.gov.cz> + vlastní tvorba)

Dále jsou vizuální vazby vzhledem k vývoji území prověřovány v terénu. V terénu je vizuálních vazeb o poznání méně. Naprosto vymizely vazby mezi kostelem, dvorem i zámek v Krásně s Kostelem a zámek v Meziříčí, a to i z druhého patra kostelní fary. Z patra fary je ale potvrzena vazba mezi Kostelem a Helštýnem (obr. č. 36). Nejzřetelnější z vizuálních vazeb je vazba mezi kostelem Nanebevzetí Panny Marie a Helštýnem (obr. č. 37). Stejným směrem lze pozorovat i zámek Žerotínů. Kostel Sv. Trojice je zakryt stromy rostoucí v zahradě, k němu patřící. Z vrcholu Helštýn je dále pozorovatelný i dvůr Domorac (obr. č. 38.) Na základě vizuální vazby s fabrikou DEZA lze v historii potvrdit vazbu i se zaniklým Mariánským dvorem. Poslední objekt, který je z Helštýna s přehledem vidět je kopec Strážka, na kterém je umístěn vysílač. Na obrázku č. 40 lze pozorovat úbytek vizuálních vazeb ověřených v terénu zaznačených modrou barvou, od vazeb zjištěných pouze na základě terénu zakreslené červenou barvou.

Obrázek č. 35b: Vazba č. 1

(www.mapy.cz)

Obrázek č. 35c: Vazba č. 2

(www.mapy.cz)

Obrázek č. 35d: Vazba č. 3

(www.mapy.cz)

Obrázek č. 35e: Vazba č. 4

(www.mapy.cz)

Obrázek č. 35f: Vazba č. 5

(www.mapy.cz)

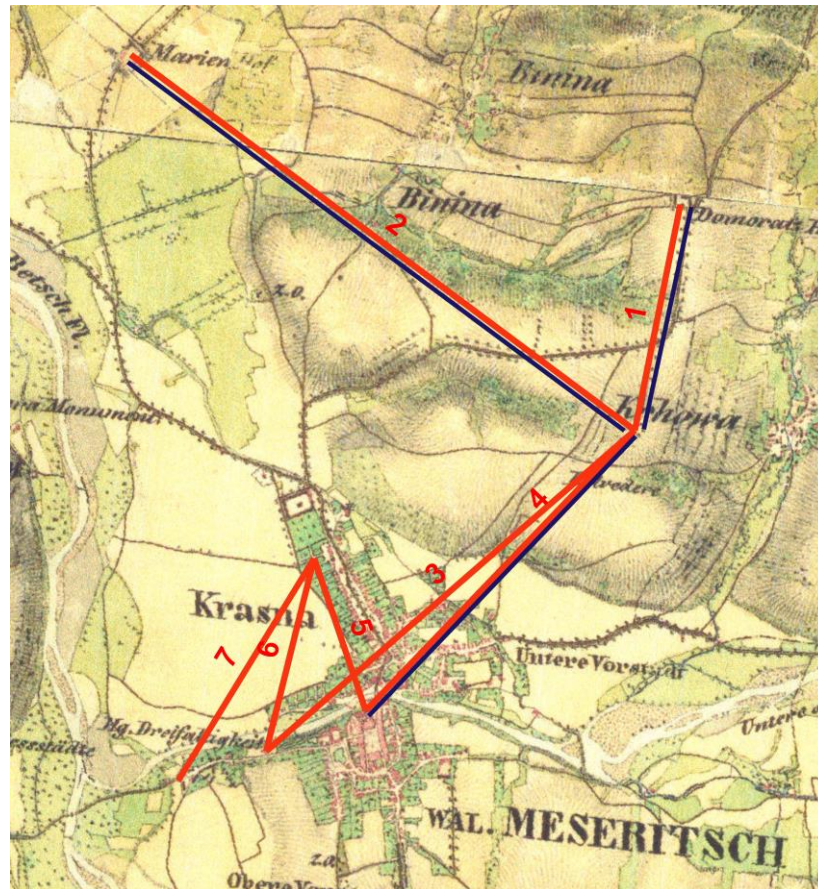
Obrázek č. 35g: Vazba č. 6

(www.mapy.cz)

Obrázek č. 35h: Vazba č. 7

(www.mapy.cz)

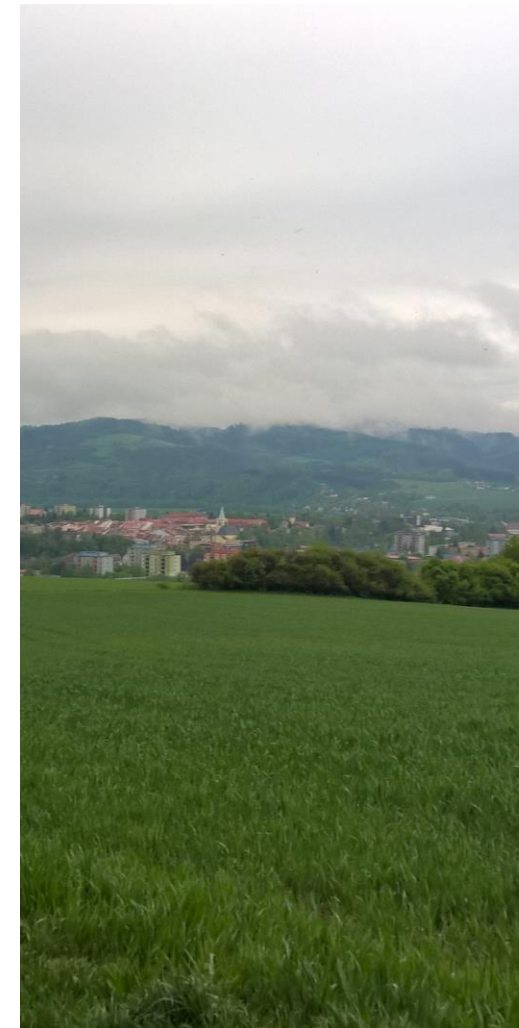

Obrázek č. 40: Porovnání vizuálních vazeb

(<https://geoportal.gov.cz> + vlastní tvorba)

Obrázek č. 36: Pohled z patra fary ke kopci Helštýn (autorská fotografie)

Obrázek č. 37: Pohled z Helštýna zpět na kostel (autorská fotografie)

Obrázek č. 38: Alej z Helštýna mířící na Domoracký dvůr (autorská fotografie)

Skladba krajinné kompozice

Díky získaným poznatkům ze základního a specifického rozboru je možné popsat kompozici na území.

Kompoziční body

Hlavním kompozičním bodem je zahrada (1) správního domu v Krásně. Teoreticky by se dala zařadit do kompozičních ploch, avšak pro svou důležitost ve středu kompozice, je zařazena do bodu. Z této zahrady se odvíjejí kompoziční vazby jak symbolického i vizuálního charakteru.

Dalšími významnými body jsou kostely. Kostel Sv. Jakuba (7), kostel Sv. Trojice (10) a kostel Nanebevzetí Panny Marie (8), který leží na jedné z hlavních os kompozice. Na stejné ose leží také Vrchnostenský dvůr (5) v Krásně a osu zakončuje Mariánský dvůr (3). V kompozici se nachází i další dvory, tvořící významné body kompozice, a to dvůr Domorac (4) a Tereziánský dvůr (2).

Na území se nachází dva zámky. V Krásně je to zámek Kinských (6), ke kterému patří park, dříve ovocná zahrada, tvořící střed kompozice. Druhý zámek Žerotínů (9) je ve Valašském Meziříčí na ose mezi kostelem Nanebevzetí Panny Marie a kostelem Sv. Trojice.

V kompozici jsou zapojeny i dva přírodní body, a to vrchol kopce Strážka (14) a vrchol kopce Helštýn (13), kde v historii stál i letohrádek. Čísla jsou uváděna k výsledné mapě schéma kompozice.

Kompoziční linie

První hlavní osu tvoří přímá vizuální vazba ze zahrady k sousedícímu vrchnostenskému dvoru v Krásně a následně pokračuje už symbolicky k Mariánskému dvoru. Stejná osa vede opačným směrem na kostel Nanebevzetí Panny Marie, kde v historii byla možná i vizuální vazba, která však s rozvojem města a patrových budov zaniká. Vizuální vazba byla možná i se zámkem Žerotínů, téměř sousedícím s kostelem. Druhá hlavní osa vedla k zámku Kinských a symbolicky pokračuje k vrchu Helštýn. Opačným směrem navazuje na cestu polem, symbolicky i vizuálně mířící na vrchol Strážka. Nedaleko od tohoto vrcholu byla v historii významná tvrz Arnoltovice. Díky jeho výhledu do dalekého okolí byl tento vrchol pravděpodobně využíván ke strážení, z čehož vyplývá název vrcholu.

Dále je od středu zahrady vidět na kostel sv. Jakuba a prodloužením osy na druhou stranu míří symbolická osa na kostel v Choryni. Dnes již zaniklá vizuální vazba byla možná i při pohledu směrem k Poličné, kde dodnes stojí kříž, což je poslední osa procházející středem zahrady a pokračuje k Tereziánskému dvoru. Dalším významným bodem kompozice je kostel Největší Trojice, spojený kolmě na hlavní osu s kostelem Nanebevzetí Panny Marie, vizuálně spojen se zámkem Žerotínů a v historii pravděpodobně i se zámkem Kinských. Opačným směrem v ose těchto kostelů byla

postavena později kaple sv. Rocha (11). Posledním nezmíněným významným bodem kompozice je Domoracký dvůr, vizuálně spjatý s vrcholem Helštýn.

Od vrcholu Helštýn vede alej (17) směřující k Domorackému dvoru. Mezi těmito objekty je i vizuální vazba. Od vrcholu vedla v historii ještě druhá alej (18), směřující na kostel Sv. trojice. Tato vazba byla i vizuální, avšak nyní jí brání vzrostlé stromy kostelní zahrady.

Nepochybně další opravdu významná osa kompozice vede od dvora v Krásně (5) přes dvůr Domorac (4) a navazuje na dlouhý lesní průsek (16).

Liniovými objekty v krajině jsou hlavní cesty, které ve většině případů jsou vedené jako v historii, a tak jsou vlnité a kopírují terén krajiny. Zároveň spojují některé z významných bodů.

Kompoziční plochy

Na daném území jsou kompozičními plochami obory. Obory v Krásně jdou svým širokým druhovým zapojením poznat i v současné krajině. To je však jediný pozůstatek po bývalé oboře. Pro kompozici nejsou nějak výrazně důležité. Další kompoziční plochou byla na území zahrada zámku Žerotínů, na které je v dnešní době zástavba.

6.4 Hodnocení stavu krajinné kompozice

Podrobný popis hodnocení jednotlivých atributů krajiny je obsažen v metodice této práce. Pro lepší a rychlejší přehled je však uveden na začátku jednotlivých podkapitol zkráceně význam číselného ohodnocení. Tam, kde významy uvedeny nejsou na začátku, je již řešen konkrétní význam výsledné známky.

Hodnocení stavu jednotlivých ploch, bodů, vazeb a jejich významu v kompozici.

Pro stav objektů je hodnocení následující. Existující kvalitní (1), existující ve špatném kvalitativním stavu (2), neexistující obnovitelný (3), neexistující neobnovitelný nebo těžce obnovitelný (4).

Pro význam prvků v kompozici je to hlavní kompoziční prvek (1), vedlejší kompoziční prvek (2), doplňkový kompoziční prvek (3).

Tabulka č. 4: Seznam objektů v kompozici + jejich hodnocení

Číslo v mapě	Kompoziční prvky	Stav	Význam
1	Zahrada správní budovy	3	1
2	Tereziánský dvůr	1	2
3	Mariánský dvůr	4	1
4	Domoracký dvůr	1	1
5	Krásenský dvůr	3	1
6	Zámek Kinských, správní budova	1	1
7	Kostel sv. Jakuba	2	1
8	Kostel Nanebevzetí Panny Marie	1	1
9	Zámek Žerotínů	1	2
10	Kostel sv. Trojice	1	2
11	Kaple sv. Rocha	1	2
12	Letohrádek	4	1
13	Helštýn	1	1
14	Strážka	1	2
15	Cesta k vrcholu Strážka	4	2
16	Lesní průsek	2	1
17	Alej Helštýn - Domorac	1	1
18	Alej Helštýn – kostel sv. Trojice	3	1
19	Kříž	1	3

Zahrada správní budovy je zaniklá a její obnovení není ani pravděpodobné, z důvodu vyšší hodnoty zbudovaného zámeckého parku. Obnova tohoto prvku však je možná, a to i nenásilnou alternativní možností vytýčit průsečík a směr cest záhony, či jinou výsadbou, samozřejmě zakomponovanou do parku. Krásenský dvůr je dalším specifikem. Půdorys dvora je v celku zachován, stav prvku je výborný, nikdo však nepozná, že se jedná o historicky důležitý kompoziční bod, z důvodu rekonstrukce na mlékárny, na architektonicky zcela odlišný objekt.

Hodnocení celistvosti kompozice

Plně funkční (1), částečně funkční (2), nefunkční, ale obnovitelná (3) a nefunkční (4).

- Vazba krásenský dvůr – Mariánský dvůr (symbolická) – 4
- Vazba cesty k vrcholu Strážka – Strážka (symbolická) – 4
- Vazba krásenský dvůr – Domoracký dvůr – průsek Domorac (symbolická) – 1
- Vazba Helštýn – Domoracký dvůr (symbolická, fyzická, vizuální) – 1
- Vazba Helštýn - kostel Nanebevzetí Panny Marie a zámek Žerotínů (vizuální) – 3
- Vazba Helštýn – kostel sv. Trojice (symbolická, vizuální) – 3
- Vazba Helštýn – zámek Kinských (symbolická) – 2
- Vazba kostel sv. Trojice – kostel Nanebevzetí Panny Marie – kaple sv. Rocha (symbolická) – 1
- Vazba zahrada – krásenský dvůr (symbolická, vizuální) – 3
- Vazba zahrada – kostel Nanebevzetí Panny Marie (symbolická) – 3
- Vazba zahrada – cesta směřující k vrcholu Strážka (symbolická) – 3
- Vazba zahrada – zámek Kinských (symbolická, vizuální) – 3
- Vazba zahrada – kostel sv. Jakuba (symbolická, vizuální) – 3
- Vazba zahrada – zámek Choryň (symbolická) – 3
- Vazba zahrada – kříž u Dadáku (symbolická) – 3
- Vazba zahrada – Tereziánský dvůr (symbolická) – 3

Vazby spojené jakýmkoli způsobem se zahradou (bod č. 1), mají z důvodu zániku zahrady automaticky hodnocení 3 (kompoziční vazba nefunkční, ale obnovitelná). Tyto vazby jsou však v případě obnovení zahrady také obnoveny, minimálně z hlediska symbolického charakteru vazby.

Hodnocení charakteru vizuálně exponované krajiny

Toto hodnocení je podrobněji popsáno v metodice.

Vizuálně exponované plochy se nejvíce nabízí pohledem z Helštýna. V porovnání s historickými vyobrazeními je podstatný rozdíl. Výrazně narušující segment krajiny je DEZA. Nejen že zapříčinila zánik kosterního objektu kompozice, ale zabírá velkou plochu vizuálně exponované krajiny a krajinu narušuje. Dalším narušením při pohledu na město a na krajinu za ním jsou vysoké panelové domy, narušující ráz a charakter krajiny. Pohledem z města do okolí už není území po rozsáhlém kolektivizačním zásahu charakteristické drobnými políčkami utvářející mozaiku, která v době komponované krajiny byla pro toto území typická. Z těchto důvodů je hodnocení charakteru

vizuálně komponované krajiny 4, což je Segment krajiny, který svými vlastnostmi negativně ovlivňuje charakter krajinné kompozice (charakter využívání ostře kontrastuje s ústřední kompoziční myšlenkou). V takových místech došlo zpravidla k zásadním změnám ve využívání prostoru. Charakter prostorového uspořádání může narušovat kostru krajinné kompozice. (KULIŠŤÁKOVÁ, 2014)

Hodnocení zachovalosti – poškození krajiny

Podle předešlých hodnocení jsou nejčastějším jevem, ve zkoumané komponované krajině, plně zachované kompoziční vazby a prvky v dobrém stavu a pravý opak zaniklé a neobnovitelné objekty a s nimi související vazby. Stav většiny objektů i nesouvisejících s kompozicí na mapovaném území dokazuje, že o památky je v dané lokalitě zájem a díky tomu je i dobrá péče o ně. Tento postoj si však zcela odporuje s faktem, že obyvatelé nechali zmizet cenné objekty kompozice a mimo kompozici nechali dokonce přebudovat kus historického města na panelové domy a hlavní silnici. Byť je již po základním rozboru zřejmé, že krajina na tomto území byla komponována, tak v terénu to u většiny kosterních objektů zřetelné není. Z toho důvodu autor určil kompozici jako poškozenou až silně poškozenou.

6.5 Principy uspořádání prostoru při ochraně komponovaných krajin

Ochranu komponovaných krajin nelze provádět pouze u některých jejích dílčích částí nebo objektů. V takovém případě je mizivá naděje na zajištění a zachování celistvosti kompozice. Principem komponovaných krajin je totiž vzájemné propojení, tvořící prostorovou jednotu, propojenou vztahy na nejrůznějších úrovních. Na základě již popsaného rozdílu dobrého stavu objektu nebo úplného zániku je na tomto území předpokládána ochrana právě pouhých dílčích částí.

Zachování dominantnosti hlavních a vedlejších kompozičních prvků

V mapované krajině se jako dominantní prvky dají považovat především Helštýn, kostel Nanebevzetí Panny Marie, zámek Kinských a zámek Žerotínů. Aby tyto objekty zůstaly dále dominantními, je dobré zamezit jejich zastínění novodobými stavbami. Jelikož tyto objekty spadají z většiny do památkové městské zóny, je předpokládána jejich dlouhodobá dominantnost. Dominantnost objektů v krajině však nemusí být dána pouze hmotně a vizuálně. Dobré je i bohaté kulturní a společenské využití těchto míst, které se poté automaticky fixují občanům a okolí také jako místa dominantní. Kulturní a společenské využití mají všechny zmíněné objekty na vysoké úrovni. Zámek Žerotínů slouží jako kulturní zařízení města. Zámek Kinských je muzeum Valašska. Kostel je pochopitelně využíván duchovně a Helštýn, jako nedaleký vrchol s výhledem na město a do okolí, je často cílem procházek, popřípadě místem k setkávání.

Zachování vzájemných vazeb a prostorových souvislostí

Zde opět platí ochrana vizuálních vazeb, především zamezením výstavby výškových budov v místě průhledu a místech, kde tyto vazby doposud jsou. Vhodné by bylo obnovení pomalu zanikajícího lesního průseku Domorac. Výsadba a obnovení aleje od Helštýnu k městu Meziříčí by také výrazně navrátila kompaktnost kompozice. Jak již bylo zmíněno, doporučená je i obnova původní kompozice zahrady, kde je dnes anglický park zámku Kinských. Tato obnova nemusí mít likvidační následky pro anglický park. Kromě mimo řečeného způsobu výsadby dřevin, symbolizující bývalé osy zahrady, je možné také zvýšení kulturního zájmu o tyto vazby. Tato práce je nejspíše první svého druhu na mapovaném území. Autor k zachování kompozic doporučuje zvýšit informovanost o komponovaných krajinách v území. Kulturní zachování kompozice je například dobře prováděno v Lednicko-valtickém areálu, kde se jednou ročně vytýčí zaniklá kompozice hořícími loučemi.

7. DISKUSE

Identifikace krajinných kompozic je sama o sobě diskutabilní záležitostí. Její nevýhodou je fakt, že v historických podkladech není nikdy napsáno, proč je daný objekt postaven na daném místě, ani jak zamýšlel panovník propojit tento objekt s dalšími objekty, natož hlubší myšlenky kompozic. Tento fakt je ale zároveň i výhodou, protože díky těmto zahaleným tajemným hádankám krajiny je bádání a identifikace krajinných kompozic nesmírně zajímavou činností.

Obecný úvod práce a charakteristika území je část, která je již pevně daná a právě proto u ní není důvod k diskusi. Diskutabilní částí práce jsou především výsledky.

Komponované oblasti

Když autor vybíral území, které bude hlouběji zkoumat, tak zmapoval tak velkou část území, že kompozice zde byly určeny tři. Sakrální kompozice určená v práci jako spekulativní je více než podezřelá. Právě z toho důvodu je možné, že kompozice zkoumaná ve speciálním rozboru může být jen jednou z částí mnohem většího komponovaného celku nebo, že kompozice úzce souvisí se zámkem v Lešné, jak napovídá směr krásenského náměstí a zámkem v Choryni. Pravdou je, že propojení těchto tří oblastí nebylo důkladně ověřováno. Z toho důvodu by mohlo být zajímavé případné budoucí hlubší probádání propojení těchto oblastí.

Vnitřní struktura kompozice

Při souhrnu výsledků a opětovném zamyšlení se nabízí otázka, proč je vybrána středem kompozice ovocná zahrada u správní budovy panství. Rekapitulací historického vývoje můžeme stanovit, že první nejvýznamnější stavbou Žerotínů na území je zámek v polovině 16. století. Alej od Belvederu směrem na město na císařských povinných otiscích napovídá střed kompozice směřovat také právě k zámku, který byl ještě k tomu zároveň i správní budovou panství. Tato hypotéza určuje střed jakési možná profánní kompozice, budované na území Žerotíny. Na druhou stranu, proč by v území a krajině charakteristické hospodářstvím, stále větším využíváním půdy, výrazným chovem dobytka měla vzniknout kompozice propojená renesančními zámky a sídly? Charakteristickým pro tuto krajinu i pro rod Žerotínů je budování rozsáhlých statků a hospodářských dvorů. Správní budova byla přestěhována do sousedství největšího vrchnostenského dvora v Krásně. Tyto fakty společně s upravenou ovocnou zahradou u správní budovy, jejíž osa propojuje statky a vrcholy kopců, ze kterých jdou vidět další statky s kompozicí související, napovídá další hypotéze, ke které se autor přiklonil. Na základě konzultací s vedoucí práce byl zjištěný i fakt, že ohniskem kompozice v několika případech je zahrada, stejně jako v tomto případě. Tato hypotéza o myšlence vybudování a

propojení velkého hospodářství je také pouze spekulativní. Pro její potvrzení by bylo potřeba ještě hloubkové bádání v archiváliích.

Jak vyplývá z předešlého odstavce, pro potvrzení výsledků a vyvrácení diskuse je potřeba hloubkověji projít archivní materiály, týkající se tohoto území. Rozporuplný je dále i způsob vizuálních analýz, který sice může motivovat a nabádat širokou veřejnou ke zkoumání krajiny, pro vědeckou práci je však přesnější a důkladnější prověřovat vizuální a prostorové analýzy pomocí programu ArcGis, ve kterém je možnost vytvořit vlastní digitální modely terénu, dle jednotlivých zkoumaných mapových podkladů. Touto detailnější analýzou je pravděpodobné dosáhnouti přesnějších výsledků, později ovlivňujících třeba i samotnou stavbu kompoziční kostry.

Nevyvratitelný je ale fakt, že cíl práce najít krajinu, která vykazuje potenciál být komponovanou krajinou, ale kde předpoklad komponovanosti ještě nebyl potvrzen, byl splněn, a to s jasným výsledkem, že krajina v okolí Valašského Meziříčí je krajinou komponovanou.

8. ZÁVĚR

Modelovým územím pro identifikaci krajinných kompozic bylo vybráno Valašské Meziříčí a okolí. Rozšířením znalostí, díky prostudování literatury, týkající se komponovaných krajín a následně použitím postupu Metodiky identifikace krajinných kompozic Ústavu plánování krajiny Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně se docílilo výsledků, potvrzující komponovanou krajinu. Tato komponovaná krajina vznikla a vyvíjela se především díky panování rodu Žerotínů na tomto území více jak dvě a půl století. Následně byla kompozice spravována i rodem Kinských. V kompozici jsou obsaženy objekty jako kostely, zámky i hospodářské dvory, což řadí tuto kompozici do kombinovaných krajinných kompozic. Následným terénním šetřením a provedením několika analýz mohlo proběhnout zhodnocení této kompozice z hlediska její celistvosti. Bohužel v kompozici byl vývojem průmyslu a rozšiřováním města, včetně rozsáhlé výstavby výškových panelových domů, způsoben zánik kosterních objektů i vizuálních a symbolických vazeb. Proto je krajina zhodnocena jako poškozená.

Díky využití alternativní cesty analýzy vizuálních vztahů, využitím aplikací na internetovém serveru www.mapy.cz, autor docílil přiblížení i takto složitých analýz, prováděných standardně v geoinformačních programech, široké veřejnosti, což byl jeden z jeho záměrů. Identifikace krajinných kompozic je pravděpodobně první nebo jedna z mála prováděna na tomto území, tudíž by mohla přispět k jejímu případnému dalšímu zkoumání. Na základě využití, již zmíněné Metodiky identifikace krajinných kompozic, je tuto práci možné brát jako její výsledek a vodítko při zpracovávání dalších takovýchto prací.

V neposlední řadě je potřeba zdůraznit nabytí mnoha zkušeností a vědomostí, dávající další velice důležitý smysl této práce pro autora.

9. RESUME

Tato práce je zpracována na základě Metodiky identifikace komponovaných krajín a pojednává o identifikaci konkrétní komponované krajiny na zvoleném modelovém území Valašského Meziříčí a okolí.

Bakalářská práce je rozdělena na několik částí. Úvodní část je věnována problematice komponovaných krajín a vymezení základních pojmů. Po objasnění metodiky a vypracování charakteristiky modelového území následuje nejdůležitější část práce, výsledky.

Ve výsledcích je na základě korelace mapových podkladů, společně s informacemi z publikací a archivu, stanovena kompozice. Díky důkladné analýze a popisu kompozice je v závěru vypracováno její zhodnocení.

Zjištěním je potvrzení krajiny komponované, na základě určené kombinované kompozice, zhodnocené jako poškozené.

This thesis has been elaborated on the basis of Methodology of Composed Landscape Identification and deals with the identification of particular landscape in selected model territory in Valašské Meziříčí and its surroundings.

The bachelor thesis is divided in several parts. Introductory part dedicates to the questions of composed landscapes and particular terminology. After explaining the methodology and elaboration of model territory characteristics, results, the most important part of the thesis follow.

In the results, the composition is set on the basis of map source materials together with information from publications and archive. Due to thorough analysis and description of the composition its evaluation is presented in the conclusion.

The landscape composed on the basis of set combined composition is assessed as damaged.

10. ZDROJE

10.1 Přehled použité literatury

DEMEK, Jaromír. 1974. *Úvod do teorie krajiny*. Vyd. 1. Brno: Vysoká škola zemědělská v Brně, vlastním nákladem, 84 s.

DEMEK, Jaromír. 1987 [i.e. 1988]. *Obecná geomorfologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 476 p.

DEMEL Jiří Valašské Meziříčí od minulosti k dnešku. Valašské Meziříčí: Městský národní výbor, 1969-1975.

FABIÁN, Josef. 2009. *Valašské Meziříčí v zrcadle času: Valašské Meziříčí in a mirror of the times*. 2. vyd. Valašské Meziříčí: Valašské Athény, 223 s. ISBN 978-80-904179-2-2.

FLEKALOVÁ, Markéta. 2011. *Komponované krajiny*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita, 78 s. ISBN 978-80-7375-536-2.

FORMAN, RICHARD T. 1993. *Krajinná ekologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 583 s. ISBN 80-200-0464-5.

GOJDA, Martin. 2000. *Archeologie krajiny: vývoj archetypů kulturní krajiny*. 1. vyd. Praha: Academia, 238 s. ISBN 80-200-0780-6.

HÁJEK, P. Česká krajina a baroko : urbanismus českého baroka na příkladu města Jičína a jeho okolí. 1. vyd. Praha: Malá Skála, 2003. 66 s. ISBN 80-902777-6-4.

HÁJEK, Tomáš. 2002. *Tvář naší země - krajina domova, 2002*. Vyd. 1. Lomnice nad Popelkou: Jaroslav Bárta, Studio JB, 185 s. ISBN 80-865-1211-8.

HAVRLANT, M. 1985. *Nauka o krajině a péče o životní prostředí*. 1. vyd. Praha: Stát. pedagog. nakl., 126 s.

HRADECKÝ, Jan a Ladislav BUZEK. 2001. *Nauka o krajině*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 215 s. ISBN 80-704-2804-X.

JELLICOE, G. -- JELLICOE, S. The landscape of man : shaping the environment from prehistory to the present day : [Investice do rozvoje vzdělávání, reg.č.: CZ1.07/2.2.00/15.0084]. 3. vyd. London: Thames and Hudson, 2000. 408 s. ISBN 0-500-27819-9.

Komponovaná kulturní krajina a možnost její obnovy a zachování: přednášky z odborného semináře konaného v Olomouci ve dnech 22.-23. dubna 2010. 2010. Olomouc: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci, 165 s. ISBN 978-80-86570-17-4.

KRAMÁŘ, Josef a Pavel DORČÁK. 1998. *Zámek Kinských ve Valašském Meziříčí - Krásně: (čtení o krásenském zámku a jeho majitelích)*. Vsetín: Okresní vlastivědné muzeum, 42 s. ISBN 80-238-3846-6.

KUBEŠA, P. *Komponovaná kulturní krajina a možnost její obnovy a zachování*. 1. vyd. Olomouc: Národní památkový ústav, 2010. ISBN 978-80-86570-17-4.

KULIŠŤÁKOVÁ, Lenka. 2014. *Metodika identifikace komponovaných krajin*. Vyd. 1. V Brně: Mendelova univerzita, [187] s. ISBN 978-80-7375-997-1.

KUPKA, Jiří. *Krajiny kulturní a historické: vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010, 179 s. ISBN 978-800-1046-531.

LAPÁČEK], [zpracoval Jiří. 2012. *Po stopách Žerotínů*. Přerov: Statutární město Přerov. ISBN 80-260-3390-6.

MIKLÓS, László a Zita IZAKOVIČOVÁ. 1997. *Krajina ako geosystém*. 1. vyd. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 152 s. ISBN 80-224-0519-1.

Okres Vsetín: Rožnovsko, Valašskomeziříčsko, Vsetínsko. 2002. Vyd. 1. Valašské Meziříčí: Hvězdárna, 963 s. Vlastivěda moravská, sv. 68. ISBN 80-862-9809-4.

OSTŘANSKÁ, Ivana. 2012. *Příběh zámku Kinských ve Valašském Meziříčí-Krásně*. Vsetín: Muzeum regionu Valašsko, 21 s. ISBN 978-80-87614-05-1.

Paměti města Val. Meziříčí a městečka Krasna: přidány též zprávy o přifařených obcích. 1881. Meziříčí nad Bečvou: [E. Domluvil].

PAVELKA, Jan a Jiří TREZNER. *Příroda Valašska: (okres Vsetín)*. 1. vyd. Vsetín: Český svaz ochránců přírody ZO 76/06 Orchidea, 2001, 488 s., 64 s. barev. obr. příl. ISBN 80-238-7892-1.

Péče o krajinný ráz - cíle a metody: sborník přednášek a diskusních příspěvků z kolokvia konaného 17. a 18. února 1999 na Fakultě architektury v Praze. 1999. Praha: ČVUT, 252 s. ISBN 80-010-1979-9.

SÁDLO, Jiří. 2005. *Krajina a revoluce: významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny českých zemí*. 2. opr. vyd. Praha: Malá Skála, 247 s. ISBN 80-867-7602-6.

SALAŠOVÁ, Alena. 2014. *Nauka o krajině I.: vývoj archetypů kulturní krajiny*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 175 s. ISBN 978-80-7509-185-7.

SALAŠOVÁ, Alena. 2014. *Nauka o krajině II: vývoj archetypů kulturní krajiny*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 247 s. ISBN 978-80-7509-186-4.

SEMOTANOVÁ, Eva. 2001. *Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí*. 1. vyd. Praha: Libri, 263 p. ISBN 80-727-7078-0.

SKLENIČKA, Petr. 2003. *Základy krajinného plánování*. Vyd. 2. Praha: Naděžda Skleničková, 321 s. ISBN 80-903-2061-9.

Úvod do pojmosloví v ekologii krajiny. 2001. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 399 s., [13] s. obr. příl. ISBN 80-721-2192-8.

Legislativa

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

10.2 Přehled použitých internetových zdrojů

[online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.mza.cz/indikacniskici/>

[online]. [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <http://badatelna.eu/fond/23399/>

[online]. [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <http://badatelna.eu/fond/23176/>

[online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.cz-milka.net/pamatky/04-mesta-a-obce/valasske-mezirici/>

[online]. [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.mapy.cz/turisticka?x=15.6252330&y=49.8022514&z=8>

[online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

[online]. [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://archivnimapy.cuzk.cz/>

[online]. [cit. 2014-01-12]. Dostupné z: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=1000&lang=cs&z_width=1000&z_newwin=0&map_root=1vm&map_region=mo&map_list=m055

[online]. [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: http://mapy.vugtk.cz/muller_morava/zoomify.php?rs=2&lg=cze

[online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: http://geoportal.cuzk.cz/WMS_ZM10_PUB/WMSservice.aspx

[online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: http://geoportal.cuzk.cz/WMS_ORTOFOTO_PUB/WMSservice.aspx

[online]. [cit. 2015-01-02]. Dostupné z:

http://geoportal.gov.cz/ArcGIS/services/CENIA/cenia_rt_III_vojenske_mapovani/MapServer/WMSServer

[online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z:

http://geoportal.gov.cz/ArcGIS/services/CENIA/cenia_rt_II_vojenske_mapovani/MapServer/WMSServer

11. PÍLOHY

K bakalářské práci jsou tři přílohy svázané pevně s prací a to Fotodokumentace, Práce s interaktivní mapou v Arcmap a tabulka mapovaných objektů. Volně je potom k práci vložena mapa zasunuta v zadní pevné desce vazby.

11.1 Fotodokumentace

Obrázek č. 1: Tereziánský dvůr (Autorská fotografie)

Obrázek č. 2: Tereziánský dvůr vjezd (Autorská fotografie)

Obrázek č.3: Domoracký dvůr obydlená část (Autorská fotografie)

Obrázek č. 4: Domoracký dvůr od cesty (Autorská fotografie)

Obrázek č.5: Domoracký dvůr (Autorská fotografie)

Obrázek č. 6: Kříž u kostela Nanebevzetí Panny Marie
(Autorská fotografie)

Obrázek č.7: Kříž u Dadáku
(Autorská fotografie)

Obrázek č. 8: Kříž u Dadáku podstava
(Autorská fotografie)

Obrázek č. 9: Kříž u Dadáku detail
(Autorská fotografie)

Obrázek č. 10: Kaple u pohřebiště Kinských Lešná
(Autorská fotografie)

Obrázek č. 11: Kaple svatého Rocha boční pohled
(Autorská fotografie)

Obrázek č. 12: Kaple svatého Rocha
(Autorská fotografie)

Obrázek č.13: Brána u zámku Žerotínů
(Autorská fotografie)

Obrázek č. 14: Zámek Žerotínů (Autorská fotografie)

Obrázek č. 15: Zámek v Choryni (Autorská fotografie)

Obrázek č. 16: Zámek Kinských (Autorská fotografie)

Obrázek č. 17: Zámek Žerotínů od Poličné (Autorská fotografie)

Obrázek č. 18: Kostel sv. Jakuba stav střechy (Autorská fotografie)

Obrázek č. 19: Kostel Nanebevzetí Panny Marie
(http://www.valasskemezirici.cz/prohlidka?op=kostel_n)

Obrázek č. 20: Zbytek aleje od kostela sv. Jakuba (Autorská fotografie)

Obrázek č. 21: Průhled na domoracký dvůr z Krhové (Autorská fotografie)

Obrázek č. 22: Průhled na Alej k Helštýnu (Autorská fotografie)

11.2 Práce s interaktivní mapou v Arcmap

The screenshot displays the ArcMap interface for a project titled "Bc Identifikace krajinných kompozic - ArcMap". The main map area shows a topographic map of the Branky region with various features highlighted in different colors: green for functional features, blue for partially functional, pink for non-functional but restorable, and red for non-functional. The map includes labels for locations like Sedliska, Bezedná, Šefranice, Ctvrtky, Babí lávky, Hluboček, Loučka, Stráž, Háj, Mezné, Zavadilka, and Trnové. A central window titled "Kříž střed Branky.jpg" shows a photograph of a stone cross with a golden figure on top. To the right, the "Table Of Contents" panel lists various map layers, with "ZAMKY" and "SOCHY" checked. The status bar at the bottom indicates coordinates: -502232,379 -1140640,034 Meters. The taskbar at the very bottom shows several open windows, including "Bakalářská práce" and "Identifikace krajinný...".

File Edit View Bookmarks Insert Selection Geoprocessing Customize Windows Help

1:15 000

26%

Editor

Kříž střed Branky.jpg

Kříž střed Branky.jpg

Table Of Contents

- Krize
- Kostely
- Kaple
- Bozi_muka
- Dvory
- Zamky
- ZAMKY
- SOCHY
- POMNIKY_PAMATNIKY
- OSTATNI
- KRIZE
- KOSTELY
- KAPLE
- DVORY
- BOZIMUKA
- Vizualní a symbolické vazby význam
- Vizualní a symbolické vazby význam
- Vizualní a symbolické vazby
Hlavní vizualní a symbolické va:
 - Plně funkční
 - Částečně funkční
 - Nefunkční, ale obnovitelná
 - Nefunkční
- Vedlejší vizualní a symbolické vazby
Vedlejší vizualní a symbolické v

-502232,379 -1140640,034 Meters

CS 19:22

11.3 Tabulka mapovaných objektů

ID	Objekt	Území	Doba vzniku	Rozšiřující informace o sakrálním objektu či památce
1	Mariánský dvůr	Mstěnovice	1827-1830	Mariánský dvůr (na místě podniku DEZA). Dvůr měl nezvyklou polobáňovitou střechu, byly u něj vysázeny vlašské topoly. Údajně jej postavil Ludvík Antonín ze Žerotína a nazval jej podle jeho dcery Marie. V roce 1967 byl sídlo Urxových závodů přeneseno do Valašského Meziříčí. Společnost byla v roce 1990 transformována do a.s. DEZA.
2	Mariánský rybník	Mstěnovice	1520	Na rybníce se postavil Mariánský dvůr.
3	Tereziánský dvůr	Bynina	1722	Tereziánský dvůr Asi 1 km severovýchodním směrem za vesnicí v lese se nachází část objektů tzv. Tereziánského dvora v lokalitě Obora. „František Ludvík Žerotín ... v r. 1722 nechal stavěti oboru u Byniny a zámek v Meziříčí na 1 patro vysoký a dvůr u Byniny r. 1731.“ (Opis z Kroniky měšťana Martina Tkalce, s. 1.)
4	Domoracký dvůr	Krhová	1725	Domoracký dvůr postavil František Ludvík ze Žerotína na místě obory a nazval jej Novým. Lidem byl nazýván Domorackým. Stál na levé straně silnice I/57 ve směru z Valašského Meziříčí do Nového Jičína. Před 1. světovou válkou zde byla hospoda „U dubu“, pak byla zrušena a dvůr za 1. pozemkové reformy rozparcelován.
5	Správa panství Krásno	Krásno nad Bečvou	1802-1803	Nejsou žádné doklady o stavbě panství, ale dle dendrochronologického průzkumu krovu je kladen začátek stavby do roku 1802-1803. Údajně se měly používat kamené zdi ze zříceniny Arnoltovické tvrze na stavbu panství v roce 1831. V roce 1854 Eugen Kinský začal přestavovat na reprezentativní Empírový zámek.
6	Zámek Kinských	Krásno nad Bečvou	1854	Zámek Kinských s areálem – obdélná budova s mansardovou střechou postavená v roce 1810 jako správní budova panství sloužila od r. 1854 jako sídlo vrchnosti. Součástí areálu je rozlehlý anglický park, v němž se nachází pozdně barokní plastika putti a tzv. Jurkovičův altán.
7	Krásenský dvůr neboli Mayern hof	Krásno nad Bečvou		
8	Manský dvůr	Valašské Meziříčí	od 17. stol.	Manský dvůr – Areál zrušeného Vrchnostenského dvora připomínaného v 17. století. Hrabě Zdeněk ze Žerotína vystavěl v polovině 19. století v severovýchodní části dvora pro své občasně pobyty a jako sídlo správy statku patrový zámeček, jenž byl v nedávné době nevhodně modernizován do objektu dětského domova.

9	Zámek Žerotínů	Valašské Meziříčí	1539	Zámek Žerotínů, areál – trojkřídlá renesanční architektura zámku s dochovanou původní dispozicí a arkádovým dvorem, vybudovaná v roce 1548 na místě původní tvrze. Upravená ve 2. polovině 17. a v 18. století, areál dále tvoří: barokní sýpka ze 17. století s jednopodlažní přístavbou, bývalá věžeňská kaple z poloviny 19. století, anglický park
10	Kostel Nanebevzetí pany Marie	Valašské Meziříčí	13.st., 1572, vež 1581	Kostel Nanebevzetí Panny Marie, areál – velmi hodnotná původně gotická architektura, přestavěná kolem roku 1581 renesančně a znovu na konci 17. století barokně, v presbytáři dochována gotická klenba, věž z roku 1576, v letech 1681 – 82 byla přistavěna kaple P. Marie a zřízena Žerotínská oratoř. Součástí památky barokní brána z roku 1749 s bohatě zdobeným ostěním portálu a sochami Krista, sv. Petra a Pavla a dvěma vázami na atice nad vjezdem.
11	Lázně Jehličná	Krhová	1746	Sirnaté studené lázně na Jehličné se připomínají už od roku 1746, léčilo se v nich železnatosirnatou vodou. Roku 1861 zde byla zřízena také lázeň v níž se při terapii využívaly léčebné účinky jedlového jehličí hostinec Jehličná se díky tomu stal významným navštěvovaným místem.
12	Kostel sv. Jakuba	Krásno nad bečvou	1682	Kostel sv. Jakuba Většího – jednolodní původně farní gotický kostel s profilovaným pozdně gotickým portálem a s krovem z r. 1682.
13	Lapidárium sv. Trojice	Valašské Meziříčí	1565	Kostel Nejsvětější Trojice – jednolodní původně renesanční hřbitovní kostel vybudovaný okolo r. 1565 západně od městského jádra, kostel má dochovaný krov z doby výstavby, v interiéru cenné renesanční náhrobky, kostel slouží jako lapidárium.
14	Škola pro sluchově postižené	Valašské Meziříčí	1909-1911	Škola pro sluchově postižené č.p. 454 s areálem – budova byla postavena v letech 1909-1911 podle návrhu arch. Rybky a Ant. Papeže ve stylu eklekticismu. Vedle výzdoby fasád jsou pozoruhodné v původním stavu dochované reprezentační prostory - vstupní haly, schodiště a kaple. Areál památky tvoří budovy i přilehlý park s cennými dřevinami.
15	Evangelický kostel	Valašské Meziříčí	1908-1909	Kostel českobratrské církve evangelické s farou – postaven v letech 1908 - 1909 podle projektu záhřebského architekta Leoše Kaldy. S budovou kostela je spojena patrová fara, kostel je umístěn v pozoruhodné soudobé vilové zástavbě na ulici Husova.
16	Gymnázium	Valašské Meziříčí	1872-1875	Monumentální novorenesanční budova vybudovaná v letech 1872 – 1875 podle projektu Antonína Grušky.
17	Kříž na sokolské ulici	Valašské Meziříčí	1771	Pozdně barokní pískovcový kříž z r. 1771, jehož autorem je zřejmě kameník Šebestián Hertl.
18	Kříž u svatého Jakuba	Valašské Meziříčí	1790	Barokní kříž z r. 1790 stojící jižně od kostela sv. Jakuba Většího stával na hřbitově obklopujícím tento kostel.

19	Dřevěný kříž Krhová	Krhová	1837	Lidovými řezbami zdobený kříž z roku 1837 pochází z místní části Krhové a kvůli havarijnímu stavu byl deponován v lapidáriu v kostele sv. Trojice.
20	Zvonice Brňov	Brňov		Lidová zvonice v místní části Brňov.
21	Kamenný kříž u cesty Bynina (u Domorackého dvora)	Bynina	1793	Pozdně barokní kříž u silnice na Nový Jičín v k.ú. Bynina
22	Pomník vojáků z bitvy u Slavkova	Krásno nad bečvou	1805	V parku Abácie se vypíná pomník asi 1300 vojáků raněných v bitvě u Slavkova v r. 1805, kteří zemřeli v lazaretu v zámku Žerotínů. Vojáci byli pohřbeni ve dvou hromadných hrobech, jeden z nich se nacházel v místě pomníku a původně jej označoval dřevěný kříž. V r. 1899 byl postaven nynější pomník v podobě pískovcového jehlanu
23	Kříž na Králově ulici	Krásno nad bečvou	1771	Pozdně barokní pískovcový kříž z r. 1771, za jehož autora bývá považován kameník Šebetián Hertl.
24	Konvikt	Krásno nad bečvou	1895	Naproti zámečku Žerotínů stojí budova někdejší koleje Salvatoriánů. Původně zde stával přízemní objekt vrchnostenské salajkárny, v němž byl v r. 1892 založen chlapecký seminář. Jeho správu převzali v r. 1895 za účasti zakladatele řádu Františka Maria z Kříže salvatoriáni a založili tak 1. kolej svého řádu v českých zemích. Budovu zakoupenou v r. 1897 zvýšili o jedno poschodí a v přízemí zřídili kapli Božského Spasitele. V r. 1937 byl objekt přestavěn a rozšířen. Konvikt byl v r. 1950 zrušen a v objektu umístěna léčebna dlouhodobě nemocných.
25	Drobníkův kříž	Krásno nad bečvou	1836	Kříž z r. 1836 se nachází severně od zámku Kinských u železničního přejezdu. Pozoruhodné je sestavení podstavce kříže z druhotně použitých rokokových kamenických prvků pocházejících zřejmě ze zrušené barokní zahrady u zámku Žerotínů ve Valašském Meziříčí.
26	Cholerový pilíř	Krásno nad bečvou	1832	Pískovcový pilíř z r. 1832 stojí na Hranické ulici. Nechal jej zde, u nově vybudované silnice, postavit správce krásenského panství Josef Drobník jako poděkování za ochranu před epidemií cholery. Na kříži jsou latinské nápisy připomínající vedle zmíněné epidemie hierarchicky: panovníka císaře Františka I., majitele panství hraběte Kinského a správce panství Drobníka.
27	Helštýn pomník	Krásno nad bečvou	1946	Na návrší nad městem stojí na místě zbořeného barokního letohrádku nazvaného „Belvedere“ pomník obětem 2. Světové války postavený v r. 1946 podle projektu Jaroslava Hlaváče a Josefa Místeckého.

28	Helštýn letohrádek	Krásno nad bečvou	pol. 18. stol.	Návrší zváno také Jíčínský kopec, vrchol nazýván původně „na Kaštyle“ a od počátku 19. století pro krásný výhled „Helštýn“ (Hellstein) čili „Belvedere“. Zámeček postaven asi v polovině 18. století, snad již r. 1725, kdy byl vystavěn nedaleký Domoracký dvůr, s nímž byl spojen alejí. Stáří lip 25-300 let nasvědčuje, že byly vysázeny současně, tedy cca 1710- 1760. V roce 1946 byla provedena architektonická soutěž na projekt památníku obětí 2. světové války. Vyhrál projekt Jaroslava Hlaváče a Josefa Místeckého. Pomník byl dokončen až 17. 10. 1948 a vrchol pomníku byl doplněn hvězdou. V 2004 prohlášeny lípy za památné.
29	Kříž na dolním konci Byniny	Bynina	1825	Zřízený na místě staršího vysokého dřevěného kříže z r. 1825, kolem něhož rostly mohutné lípy. Autorem nového návrhu i realizace byl meziříčský kameník František Kerle. Kříž byl posvěcen 13. 6. 1937 a péči o jeho údržbu na sebe převzala obec.
30	Socha Panny Marie Bynina	Bynina	1884	Uprostřed obce na návsi je kamenná socha P. Marie, kterou zakrývá plechový baldachýn. Socha byla pořízena v roce 1884, předtím na tomtéž místě stála dřevěná plastika Matky Boží. Také pomník padlých vyšel z meziříčské kamenické dílny Františka Kerleho. Pamětní desky obsahují jména 18 padlých z let 1914-1918 a jména 4 obětí 2. světové války.
31	Kamenný kříž Mštěnovice	Mštěnovice	1893	Ve středu obce, poblíž bývalé školy stojí kamenný kříž z r. 1893 pořízený nákladem zbožných občanů. Poblíž stála lidová zvonička, která byla zbořena v 80. letech 20. století.
32	Socha Panny Marie Mštěnovice	Mštěnovice	1909	Pískovcovou sochu nechali v r. 1909 na své zahradě postavit manželé Josef a Františka Perničtí. U sochy se až do zákazu v r. 1954 každoročně konaly májové slavnosti.
33	Kaple sv. Rocha	Krásno nad bečvou	1831	Kaple byla uprostřed Dolního předměstí postavena v roce 1831 po epidemii cholery. V roce 1865 po velkém požáru města byla přestavěna a opatřena sloupy pocházejícími z lodžie meziříčské radnice
34	Kříž u domu 90	Hrachovec	1838	Železný kříž na pískovcovém podstavci z roku 1838.
35	Zvonička	Hrachovec	1769	Jednoduchá zvonice je opatřena zvonem z roku 1769 od olomouckého zvonaře Wolfganga Strauba (+1784).
36	Památník Bauera	Hrachovec	1841	Památník pořízený olomouckým arcibiskupem a kardinálem Františkem Saleským Bauerem (1841 - 1915) na památku jeho rodičů Františka Bauera a Anny Pekárkové z Lešné.
39	Socha Josefa s Ježíšem	Valašské Meziříčí	1762	Pozdně barokní plastika z r. 1762 s původním kamenným zábradlím.
40	Radnice	Valašské Meziříčí	1677	Tato renesanční budova z počátku 17. století byla městem zakoupena v roce 1677 a přestavěna v roce 1865. Má rokokovou štukovou fasádu se znakem města a kamenný portál.
41	Dům Apoštolů	Valašské Meziříčí	1598	Nejhodnotnější zachovaný měšťanský dům s figurální výzdobou fasády pochází asi z roku 1598.

42	Radnice	Krásno nad bečvou	1580	Pochází z roku 1580. Původně byla renesanční, ale v letech 1765-6 byla barokně upravena. Jako radnice sloužila do spojení měst v roce 1923. Dnes je zde městská knihovna, jejíž interiér navrhl architekt Miler.
43	zámek Lešná	Lešná	1355	
44	bBoží muka čp 36	Perná		
45	Zámek Hustopeče	Hustopeče	1585-1597	Zdá se, že nejprve se stavělo západní křídlo s nárožními patrovými arkýři a věžovitým útvarem na severu, pak současně východní a jižní křídlo, které bylo se západním propojeno schodišťovým tělesem. Celek propojily dvoupatrové arkádové ochozy, jejichž mimořádná kamenická výprava je v hornípodlaží kombinovaná dřevem. Reliéfní výzdoba oblouků arkád, podnoží, říms a hlavně cviklů zabírá vysokou škálu motivů. Severní patrové křídlo nahradilo prostou zeď za Podstatských z Prusínovic před rokem 1744. Přízemí je klenuté, patro plochostropé a dvorní fasádu člení vysoký pilastrový řád. Mezi hlavicemi jsou v omítce omitovány oblouky plovoucími patkami, čímž se fasáda opticky přizpůsobila renesančnímu nádvoří. Vnější fasády byly pokryty sgrafitovou rustikou, zachovanou jen ve zbytcích. Ještě v roce 1758 byla do západního křídla vložena kaple a další větší úpravou byla jen výměna střechy v letech 1953-64.
46	Tvrz Hustopeče Doubrava neboli Groser teich	Hustopeče	15.-16. stol.	Starší tvrz na jejímž místě vyrostl v Hustopečích současný zámek asi stála na okraji terasy nad potokem a nivou Bečvy již na přelomu 15. a 16. století. Tvrz Doubrava v trati Nivy mohla být majetkem a sídlem někoho ze starších držitelů Hustopečí. Těmi byli podle literatury od prvopočátků páni z Kravař. Tvrz mohla být opuštěna někdy na přelomu 14. a 15. století či v průběhu 15. století a nahrazena novější tvrzí v centru městečka. Naskýtá se možnost jejího zániku díky bojům v době husitských válek. Nepatřila-li však tato tvrz k Hustopečím, pak musíme hledat její hospodářské zázemí jinde, patrně v podobě doposud neznámé zaniklé vsi. Existenci tvrze i v 15. století dokládají četné keramické střepy nádob nalezené členy České archeologické společnosti na lokalitě.
47	Tvrz Perná	Perná	1355	První zmínka o Perné pochází z roku 1355, kdy ji držel Vachno a Olbram z Perné. V letech 1371 a 1373 se uvádí Aleš a Zbilut. Od roku 1381 patří Perná Hanušovi z Lešné, který ji patrně nevyužíval a ta časem spustla.

48	Náhrobky rodu Kinských Lešná	Lešná	1891	<p>Ačkoliv je Lešná, ležící 6 km severozápadně od centra Valašského Meziříčí, jen menší obcí, má hned několik významných historicko - architektonických památek. Kromě zámku můžeme při zdejších farním kostele najít i další zajímavosti odkazující na zašlou šlechtickou slávu obce a zámku. Kromě chátrající Beesovy kaple je nedaleko kostela několik poměrně prostých kamenných náhrobků posledních majitelů zámku, hrabat Kinských. Naposledy zde byl pochován hrabě Filip Kinský v roce 1939. I když již Kinští v Lešné nežijí, místní občané i po takřka 70 letech na náhrobky občas donesou drobné květy či zapálí na památku svíčku. Popis jednotlivých náhrobků Kinských v Lešné.</p> <p>1. Náhrobní deska majitele panství a zámku Lešná či Spálova (okr. Nový Jičín), Filipa hraběte Kinského, císařsko-královského komořího a rytmistra ve výslužbě. Filip Kinský se narodil 31. května 1861 a zemřel 8. dubna 1939. Prostá obdélná deska je označena jménem hraběte s jeho císařsko královským titulem a daty narození a úmrtí. Nad jménem, v horní části náhrobku je kamenný znak Kinských v ozdobné kartuši s hraběcí korunkou.</p> <p>2. Náhrobní deska Marie hraběnky Kinské rozené hraběnky Dubské z Třebomyslic, manželky majitele Spálova Filipa Kinského. Narodena 26. října 1864 a zemřela 17. dubna 1926. Podoba náhrobku je takřka shodná jako náhrobek jejího manžela hraběte Filipa. Erb v horní části desky však obsahoval i erb rodu Dubských z Třebomyslic.</p> <p>3. Náhrobní deska Filipa Františka Josefa hraběte Kinského z Vchynic a Tetova, syna Filipa a Marie Kinských, který zemřel měsíc po svém narození. (*15. 5. 1914 - +29. 6. 1914). Drobný náhrobek je ozdoben rodovým znakem Kinských.</p> <p>4. Náhrobní deska Mariany hraběnky Kinské, sestry Filipa hraběte Kinského. Narodena 26. července 1857, zemřela 23. června 1920. Náhrobek se stylem i znakem v horní části neliší od náhrobku hraběte Filipa.</p> <p>5. Náhrobní deska Augusta Leopolda hraběte Kinského z Vchynic a Tetova, císařsko-královského komořího a rytmistra ve výslužbě, otce hraběte Filipa. August Kinský se zasadil o přestavbu zámku v Lešné v klasicistním slohu. Hrabě August zemřel na zámku Lešná 18. dubna 1891 v 74 letech. I tento náhrobek zdobil v horní části erb Kinských. Dnes je bohužel tato kartuše se znakem odcizená.</p> <p>6. Náhrobní deska Frederiky hraběnky Kinské z Vchynic a Tetova, rozené hraběnky Dubské z Třebomyslic. Hraběnka Frederika, manželka hraběte Augusta, zemřela v Praze 29. prosince 1895 v 67 letech. Horní část náhrobní desky je bez znaku, dvě odřené části však naznačují, že i zde mohl být, pouze je opět ukraden.</p>
----	------------------------------	-------	------	---

49	Beesova kaple	Lešná	1827	Trochu stranou veřejného ruchu a takřka pozapomenuta stojí v obci Lešná u Valašského Meziříčí tak zvaná Beesova kaple. Návštěvník jí snadno nalezne ve svahu po pravé straně farního kostela Vzkříšení Páně. Jedná se o klasicistní stavbu podobnou běžné kapli s půlkruhově ukončeným závěrem, mansardovou střechou a trojúhelným štítem. Stěny kaple ukončuje bohatě profilovaná korunní římsa. Nad vstupním portálem do kaple je nápis upomínající zakladatele kaple, barona Josefa Beesse z Chrostiny, který nechal kapli vybudovat v roce 1827. Uvnitř kaple se nacházejí čtyři náhrobky členů této rodiny. Rodina Beessů z Chrostiny, či také Běsů, byla starým slezským rodem, který se brzo rozvětvil nejen ve Slezsku, ale i na Moravě. V současnosti je kaple ve velmi chatrném stavu a pomalu se bortí. Uvnitř kaple se nachází jen nepořádek.
50	Kostel sv. Michaela Archanděla	Lešná	1420	První kostel v Lešné byl postaven v l. 1420–1430. Kostel, který byl dřevěný, byl postaven za Hanuše z Pržného. Od r. 1605 sloužili v kostele luteránští kněží. R. 1621 vypálilo Lešnou i s kostelem a částí zámku vojsko, které bylo do obce vysláno pro připojení vrchnosti k odboji proti panovníkovi Ferdinandu II. R. 1628 koupil panství Martin Půhočí z Předmostí, za kterého byl v l. 1628–1635 postaven nový kostel, opět z větší části dřevěný. Původně byl kostel zasvěcen Blahoslavené Trojici. V l. 1684–1686 nechal Jan Emanuel hrabě Lažanský, nový majitel panství, kostel, který byl ve špatném stavu, celý přestavět, tentokrát již byla stavba zděná – byly přistavěny dvě kaple a kostel dostal tvar kříže. V l. 1726–1728 byla přistavěna věž s cibulovitou střechou. Duchovní správa byla obnovena r. 1730, novým duchovním správcem se stal p. Max Prechlý. R. 1732 byly do věže kostela zavěšeny tři zvony – sv. Michaela (1000 kg), sv. Jana (560 kg) a sv. Valentina (261 kg) a kostel byl stavebně upraven – nová klenba, dvě nové oratoře, interiér vyzdobil freskami známý moravský barokní malíř Josef Ignác Sattler (1725–1767). Kostel byl poté nově zasvěcen sv. Michaelovi Archandělovi. Varhany v kostele jsou z r. 1885. Za 2. sv. války byly zrekvirovány zvony sv. Jana a sv. Valentýna a malý umíráček. R. 1969 byl zvon sv. Michaela prohlášen národní kulturní památkou, r. 1972 byl mezi národní kulturní památky zařazen celý kostel.
51	Hrobka rodu van Baillou	Hustopeče	1885	Iniciátorem stavby rodinné hrobky rodu von Baillou byl Václav Czerney, otec baronky Amelie von Baillou. Hrobka byla vystavěna v letech 1885 – 87 podle projektu Ing. Zachariáše Hermanna z nedalekých Hranic. S povolením konzistoře č. 11637 ze dne 26. října 1887 byla hrobka posvěcena a obdařena indultem pro jednu mši svatou ročně.

52	Arcibiskupský památník Hrachovec	Hrachovec		<i>V obci Hrachovec, vzdálené pouze 2 km od centra Valašského Meziříčí, se v okrajové severozápadní části obce, skrytý větší pozornosti, skrývá poměrně cenný a významný turistický cíl. Nachází se zde památník upomínající na zdejší rodný dům významného rodáka, knížete arcibiskupa olomouckého Františka Saleského Bauera (1841 - 1915). Památník je tvořen vysokou stélou ukončenou křížem. Na stěnách stély je reliéf arcibiskupových rodičů, plastika samotného arcibiskupa a informace o zdejším rodákovi.</i>
53	Pomník Františka Josefa I	Oznice		<i>Při horském hřebenu v lokalitě "Na pasekách" se nachází pomník císaře Františka Josefa I. Pomník v podobě pískovcového kvádru má na zkosené horní desce vytesaný nápis "Kaiser Franz Josefs - Höhe 1898". Pomník byl vztyčen na místě, odkud císař sledoval vojenské manévry na přilehlém svahu a přijímal hlášení svých ordonancí.</i>
54	Tvrz Choryně	Choryně	1445	
56	Tvrz Lešná	Lešná	1415	<i>První zmínky o Lešné tehdy Leštná. Tvrz doložena roku 1415 pořátkem 17 soletí přestavena na renesanční zámek.</i>
57	Kříž u kostela	Branky	Není na kříži uvedeno, chybí deska s textem.	
58	Socha u kostela	Branky	1734	
59	Kostel	Branky	1787	
60	Fara Branky	Branky		
61	Nový zámek	Branky		
62	Starý zámek	Branky	1701	
63	Kříž střed	Branky	1877	
64	Socha dvůr	Branky	1734	<i>Okolo kříže jsou vysázeny 4 lípy věk 20-300 let. Soše chybí hlava. Vedle sochy díra do země vyzděná kamením.</i>
65	Dvůr	Branky		
66	Kříž u slunce	Poličná	1888	
67	Boží muka za Qele	Poličná	Není uvedeno	
68	Kříž zastávka	Poličná	1778	<i>Původně postaven naproti hospodě na fojství.</i>
69	Památník naproti Bonveru	Poličná	po 1945	<i>Pomník obětem druhé světové války.</i>
70	Kříž odbočka u Drdy	Poličná	1862	
71	Pomník odbočka u Drdy	Poličná		<i>Vyvráceny vykopaný poničený nešlo nalézt.</i>
72	Pomník u mostu	Poličná	po 1944	<i>Pomník popraveným za ponjímek supersolitera ze 3 Líp.</i>
73	Kaplička Kotlina	Poličná	1892	<i>Od kapličky výhled na VM jde vidět Hluchák, Zámek kinských, Gympl, Kostel, lapidárium, Helštýn.</i>
74	Boží muka Bražiska	Poličná	Není uvedeno	<i>Lípa společně se stříškou a Pannou Marií.</i>
75	Boží muka u cesty Jarcová	Jarcová	Již není	<i>Zkácená stará lípa a pozůstatky teréniho valu pro boží muka už nejsou dochovalá.</i>
76	Boží muka u rozhledny	Jarcová	Není uvedeno	<i>Zachovalá opravená boží muka</i>
77	Zvonice	Jarcová	Není uvedeno	<i>Zvonice ze dřeva Valašská architektura typická</i>

78	Kříž střed	Jarcová	1832	
79	Kříž před kopcem na Lhoty	Podlesí	Nelze přečíst	
80	Boží muka u Šantrůčků	Podlesí	Není uvedeno	
81	Kříž střed	Podlesí	1836	
82	Kaple	Podlesí	1939	
83	Pomník u kaple	Podlesí	po 1945	Obětem II světové války.
84	Kříž nad rybníkem	Podlesí	1930	Zarostlý vchod a obrostlý buxusem.
85	Boží muka děda Kublů	Juřinka	Zamazáno	
86	Boží muka pod Běťákama	Juřinka	Není uvedeno	Na mapě značeny dvě ale v realitě jen jedno.
87	Kaple	Juřinka	20 st.	
88	Kříž za kaplí	Juřinka	1908	Na soukromé zahradě Pískovcový kříž – Vztyčen v r. 1908 k šedesátiletému výročí panování císaře Františka Josefa I.
89	Milenka	Juřinka	1924	Pán z projektu řaz a kácení stromů
90	Kříž u dvora	Lhotka u Choryně	1931	
91	Dvůr	Lhotka u Choryně	17 st.	
92	Kříž střed	Lhotka u Choryně	1859	
93	Kaplička	Lhotka u Choryně	polovina 19 stol.	Kaplička P. Marie Hostýnské – Výklenková kaple s půlkruhovým závěrem. V kapli se původně nacházelo hodnotné dřevěné sousoší P. Marie a anděly.
94	Dřevěný kříž	Lhotka u Choryně	Není uvedeno	
95	Jeskyně boží muka	Lhotka u Choryně	1967	
96	Kříž od Lhotky	Choryně	1912	
97	Kříž u vchodu kostela	Choryně	1857	
98	Památník u kostela	Choryně	po 1945	Obětem II světové války
99	Jeskyně boží muka, zámecká zahrada	Choryně	Není uvedeno	Vede k ní habrová alej v bývalé zahradě zámecké, za jeskyní je plot nejspíše bývalý který vedl okolo zahrady jsou na něm kříže.
100	Kříž směr Kladeruby	Choryně	Není uvedeno	Staňkovi stejně jako kříž od Lhotky.
101	Dřevěný kříž u kostela	Choryně	Není uvedeno	
102	Kaplička střed naproti hospodě	Choryně	1764	
103	Boží muka u školy	Choryně	Není uvedeno	
104	Pomník od Lhoty	Choryně	po 1996	Letecká nehoda.
105	Kaplička u naučné stezky	Choryně	Není uvedeno	
106	Zámek	Choryně	2.pol. 16. stol. 1573	V druhé polovině 16 století chorynští z Ledské postavili pravděpodobně na místě staršího objektu renesanční zámek (v nádvoří zazděný erb s letopočtem 1573) Na přelomu 17 a 18 stol. Upraven barokně a roku 1822 klasicisticky od roku 1822 zde byl klášter. Z knihy hostýnské vrchy a vizovické vrchy.
107	Boží muka u zámku	Choryně	Není uvedeno	
108	Kaplička u hlavní	Choryně	Není uvedeno	
109	Boží muka směr na Hranice	Hranické Loučky	Není uvedeno	
110	Kříž	Hranické Loučky	1887	
111	Kaplička	Hranické Loučky		
112	Kříž u kapličky	Hranické Loučky	1901	

113	<i>Kaplička s křížem</i>	<i>Milotice</i>	<i>1853</i>	
114	<i>Kříž směr Hustopeče</i>	<i>Milotice</i>	<i>1879</i>	
115	<i>Kaplička směr Hustopeče</i>	<i>Milotice</i>		
116	<i>Boží muka u benzinky</i>	<i>Hustopeče</i>	<i>Není uvedeno</i>	
117	<i>Kostel</i>	<i>Hustopeče</i>	<i>13. stol.</i>	-
119	<i>Dřevěný kříž u kostela</i>	<i>Hustopeče</i>	<i>1940</i>	
120	<i>Socha náměstí</i>	<i>Hustopeče</i>	<i>Není uvedeno</i>	
121	<i>Kříž náměstí</i>	<i>Hustopeče</i>	<i>1848</i>	
122	<i>Socha náměstí</i>	<i>Hustopeče</i>	<i>Není uvedeno</i>	
123	<i>Kříž směr vysoká</i>	<i>Hustopeče</i>	<i>1893</i>	
124	<i>Boží muka směr Vysoká</i>	<i>Hustopeče</i>	<i>Není uvedeno</i>	
125	<i>Kříž</i>	<i>Vysoká</i>	<i>1873</i>	
126	<i>Kaple</i>	<i>Vysoká</i>		
127	<i>Kříž u kaple</i>	<i>Vysoká</i>	<i>1909</i>	
128	<i>Kříž směr Dub</i>	<i>Vysoká</i>	<i>1910</i>	
129	<i>Boží muka u letiště</i>	<i>Poruba</i>		<i>Lípy.</i>
130	<i>Větrný mlýn</i>	<i>Poruba</i>	<i>1853</i>	
131	<i>Kříž pod JZD</i>	<i>Poruba</i>	<i>1897</i>	
132	<i>Boží muka pod hlavní</i>	<i>Poruba</i>		
133	<i>Kaple</i>	<i>Poruba</i>		
134	<i>Kříž u kaple</i>	<i>Poruba</i>	<i>1895</i>	
135	<i>Boží muka směr Lešná</i>	<i>Poruba</i>		
136	<i>Boží muka pole směr Poruba</i>	<i>Lešná</i>	<i>1945</i>	
137	<i>Socha</i>	<i>Lešná</i>	<i>1898</i>	
139	<i>Tvrz</i>	<i>Lešná</i>	<i>15 st.</i>	
141	<i>Podstavec u kostela</i>	<i>Lešná</i>		
143	<i>Kříž vedle kaple</i>	<i>Lešná</i>		
144	<i>Památník jako kříž Řekům</i>	<i>Lešná</i>		
145	<i>Památný buk</i>	<i>Lešná</i>		
146	<i>Kříž u vchodu k pohřebišti</i>	<i>Lešná</i>	<i>1903</i>	
147	<i>Kaple u pohřebiště (Kinských)</i>	<i>Lešná</i>	<i>1892</i>	
149	<i>Jeskyně kaplička</i>	<i>Lešná</i>	<i>1895</i>	
150	<i>Kříž kruhový objezd</i>	<i>Lhotka nad Bečvou</i>	<i>1894</i>	
151	<i>Kaple s křížem</i>	<i>Lhotka nad Bečvou</i>	<i>1872</i>	
152	<i>Památník zastávka kruhový objezd</i>	<i>Lhotka nad Bečvou</i>	<i>po 1945</i>	<i>Výbuch připravované nálože k destrukci železnice.</i>
153	<i>Památník hřiště</i>	<i>Lhotka nad Bečvou</i>	<i>po 1945</i>	<i>Padlým II. světové války.</i>
154	<i>Kaple</i>	<i>Příluky</i>	<i>1869</i>	
155	<i>Kříž u kaple</i>	<i>Příluky</i>	<i>1947</i>	
158	<i>Boží muka směr Jasenice</i>	<i>Mštěnovice</i>		

159	<i>Kříž</i>	<i>Jasenice</i>	1883	
160	<i>Socha památník padlým</i>	<i>Jasenice</i>	po 1918	<i>Památník padlým za osvobození vlasti.</i>
161	<i>Kaplička</i>	<i>Jasenice</i>	1891	
162	<i>Kaple</i>	<i>Jasenice</i>	1970	
163	<i>Boží muka nad Jasenicí</i>	<i>Jasenice</i>	Není uvedeno	
164	<i>Boží muka cihlové horní část</i>	<i>Jasenice</i>	Není uvedeno	
165	<i>Kříž škola</i>	<i>Vysoká (Lešná)</i>	1901	
166	<i>Kaple</i>	<i>Vysoká (Lešná)</i>	1886	
167	<i>Kříž u kaple</i>	<i>Vysoká (Lešná)</i>	Není uvedeno	
169	<i>Kaple</i>	<i>Bynina</i>		
170	<i>Boží muka u dřevěničky</i>	<i>Bynina</i>	Není uvedeno	
173	<i>Kříž</i>	<i>Perná</i>	1893	
174	<i>Kaple</i>	<i>Perná</i>		
175	<i>Socha sv. Valentina</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>	1750	<i>Teď stojí tam kde byla původně.</i>
176	<i>Socha sv. Peregrina</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>	1769	<i>Stávala před restaurací Přerov na krásenském náměstí u aleje.</i>
177	<i>Sousoší sv. Anny s Pannou Marií</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>	1762	<i>Původně u Reichových skláren.</i>
178	<i>Socha sv. Liboria</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>	1750	<i>Stála u mostu kde je zhruba valentin.</i>
179	<i>Socha sv. Šebestiána</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>	1750	<i>Původně stála pravděpodobně poblíž vchodu do krásenského hřbitova u kostela sv. Jakuba je kousek posunuta. A uzavírala krásenské náměstí společně se sochou floriána přes cestu.</i>
180	<i>Socha sv. Ignáce z Loyoly</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>	Původní vysvěcena 1739; nahrazena 1854	<i>Toto je náhražka původně přímo na mostě z meziříčské strany.</i>
181	<i>Socha sv. Josefa s Ježíškem</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>	1762	<i>Původně stála u silnice do skláren (V Rovních) nedaleko hospody na Mokré hadře.</i>
182	<i>Socha sv. Floriána</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>	1745	<i>Kousek posunuta od původního místa ale v celku odpovídá uzavírala náměstí.</i>
183	<i>Sloup se sochou Panny Marie</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>	Možná 1746 jinak přelom 17. a 18. stol.	<i>Originál je uložen v lapidáriu dnes je tam jen kopie, původně stála vedle krásenského školy která byla zbořena 1887 .</i>
184	<i>Socha sv. Floriána</i>	<i>Valašské Meziříčí</i>	1747	<i>Kopie původní podtavec v lapidáriu několikrát se stěhovala po náměstí původně stála přímo před radnicí tam kde byla ještě před tím městská kašna.</i>
185	<i>Sloup se sochou Panny Marie</i>	<i>Valašské Meziříčí</i>	okolo 1670	<i>Původně v ose zámku a dívala se na zámek.</i>
186	<i>Barokní vjezd na frní dvůr se sochami Krista a apoštolů Petra a Pavla</i>	<i>Valašské Meziříčí</i>	1749	<i>Originály zvětralé, jsou v lapidáriu.</i>
187	<i>Rokoková dekorativní váza s podstavcem (Putto)</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>	pol 18. stol.	<i>Původně asi stála v zahradě zámku Žerotínů, teď v zahradě Zámku Kinských.</i>
188	<i>Plastika Putti</i>	<i>Valašské Meziříčí</i>	pol 18. stol.	<i>V Lapidáriu a původně u Lapidária.</i>

189	<i>Kříž s Kalvárií u bývalé Poličenské brány</i>	<i>Valašské Meziříčí</i>	1747	<i>Původně stál u Poličenské brány městských hradeb.</i>
190	<i>Kříž s kalvárií u bývalé Rožnovské brány</i>	<i>Valašské Meziříčí</i>	1775	<i>Původně tam, kde je kruhový objezd U Panáčka tam byla Raznovská brána a kříž .</i>
191	<i>Kříž u Krásenské brány</i>	<i>Valašské Meziříčí</i>	1776	<i>V Lapidáriu původně na zelené ploše před domem u fortelků.</i>
192	<i>Pamětní kříž na kamenném podstavci</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>	1846	<i>Původně u pilíře na hranické, pak na dvoře, kde je Mlékárna Valašské Meziříčí a nyní mezi Mlékárnou a přejezdem . Na památku Josefa Drobníka.</i>
193	<i>Socha sv. Jana Nepomuckého</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>	Uváděno 1738 a 1729	<i>Původně stávala přímo na mostě z Meziříčské strany teď Skanzen Rožnov. Asi nahradila dřevěný kříž, který na jejím místě stával, nyní v Lapidáriu.</i>
194	<i>Tvrz</i>	<i>Branky</i>	Konec 14. stol.	
195	<i>Kříž u kaple</i>	<i>Lhotka nad Bečvou</i>		
196	<i>Dvůr</i>	<i>Poruba</i>		
197	<i>Dvůr</i>	<i>Veselá</i>		
198	<i>Dvůr</i>	<i>Němetice</i>		
199	<i>Kaple Sýpka</i>	<i>Valašské Meziříčí</i>		
200	<i>Kaple hřbitov</i>	<i>Krásno nad bečvou</i>		
201	<i>Kaple</i>	<i>Krhová</i>		
202	<i>Kaple</i>	<i>Bynina</i>		
203	<i>Kaple I křížová cesta</i>	<i>Lešná</i>		
204	<i>Kaple II křížová cesta</i>	<i>Lešná</i>		
205	<i>Kaple rozcestí</i>	<i>Kladeruby</i>		
206	<i>Kaple</i>	<i>Kladeruby</i>		
207	<i>Kaple</i>	<i>Palačov</i>		
208	<i>Kostel</i>	<i>Hrachovec</i>		
209	<i>Kostel</i>	<i>Veselá</i>		
210	<i>Kostel</i>	<i>Střítež nad Bečvou</i>		
211	<i>Kostel</i>	<i>Zašová</i>		
212	<i>Kostel</i>	<i>Choryň</i>		
213	<i>Kostel</i>	<i>Kladeruby</i>		

11.4 Mapa: Schéma kompozice Valašské Meziříčí - okolí